

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ
INSTITUTAS

EUROPOS STUDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

JONAS ZAVISTANAVIČIUS
II kurso studentas

**ES IR KINIJOS SPRENDIMAI PLANETOS IŠSAUGOJIMUI:
VIDINIAI DISKURSAI, IŠORINIAI PASAKOJIMAI IR SAVO
VAIDMENS SUVOKIMAI**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: Dr. K. Andrijauskas

Vilnius, 2022

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro darbas („ES ir Kinijos sprendimai planetos išsaugojimui: vidiniai diskursai, išoriniai pasakojimai ir savo vaidmens suvokimai“) yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Jonas Zavistanavičius

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Zavistanavičius J. ES ir Kinijos sprendimai planetos išsaugojimui: vidiniai diskursai, išoriniai pasakojimai ir savo vaidmens suvokimai: Europos studijų specialybės magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas dr. K. Andrijauskas. – Vilnius, 2022. – 56 p.

Reikšminiai žodžiai: aplinkosaugos krizė, konstruktyvizmas, ekologinė modernizacija, ekologinė civilizacija, savo vaidmens suvokimas, naratyvo analizė, pasakojimai, lyderystė aplinkosaugos srityje.

Šiame darbe nagrinėjama, kaip aplinkosaugos srityje dera Europos Sąjunga ir Kinija pagal šių veikėjų dominuojančius vidinius aplinkosaugos diskursus, išorinius pasakojimus pasauliui apie aplinkosaugą ir savo vaidmens suvokimus tarptautinėje aplinkosaugos sistemoje. Remiamasi konstruktyvistine prieiga, pagal kurią panašios veikėjų tapatybės lemia bendradarbiavimo lygį.

Apibrėžti ES ekologinės modernizacijos ir Kinijos ekologinės civilizacijos diskursai suteikia reikšmingą tyrimo kontekstą. Pasitelkus naratyvo analizę ir nacionalinių vaidmens suvokimų modelį, tiriama, kaip Ursula von der Leyen ir Xi Jinping kalbose atsiskleidžia pasakojimai apie aplinkosaugą ir savo atstovaujamų šalių vaidmens suvokimai aplinkosaugos architektūroje.

Tyrimas atskleidė, jog pagal tirtuosius tris dėmenis ES ir Kinijos daroma aplinkosaugos srityje yra ribota. Šalutiniai ES ir Kinijos tikslai aplinkosaugos srityje ir ideologiniai skirtumai gali sutrukdyti arba jau užkerta kelius potencialiai ES ir Kinijos jungtinei lyderystei vardan planetos išgelbėjimo.

Turinys

ĮVADAS.....	6
1. LITERATŪROS APŽVALGA	11
2. TEORINIS PAGRINDAS.....	17
2.1. Konstruktyvizmo prieiga.....	18
2.2. Vaidmenų teorija.....	19
2.3. Nacionalinio vaidmens suvokimo modelis	20
2.4. Metodologija	22
3. ES IR KINIJOS APLINKOSAUGOS DISKURSAI.....	28
3.1. ES ir ekologinė modernizacija	28
3.2. Kinija ir ekologinė civilizacija	31
3.3. Ekologinės modernizacijos ir ekologinės civilizacijos palyginimas.....	36
4. KĄ IR KAIP ES IR KINIJA KALBA APIE APLINKOSAUGĄ PASAULIUI?.....	37
4.1. ES pasakojimas: „vieniša lyderystė dėl pasaulio, kurį išgelbės ekonominiai sprendimai“	37
4.2. Kinijos pasakojimas: „kiniškas civilizacinis posūkis, kuris išgelbės žmoniją ir pasaulį“	41
4.3. ES ir Kinijos pasakojimų palyginimas.....	44
5. KAIP ES IR KINIJA SUVOKIA SAVO VAIDMENIS APLINKOSAUGOS SRITYJE?	46
5.1. ES savo vaidmens suvokimas	46
5.2. Kinijos savo vaidmens suvokimas.....	49
5.3. ES ir Kinijos savo vaidmens suvokimų palyginimas	53
6. TRIJŲ DĖMENŲ ĮVERTINIMAS: KAIP DERA ES IR KINIJA?	55
6.1. Kaip dera ištirtieji ES aplinkosaugos aspektai?.....	55
6.2. Kaip dera ištirtieji Kinijos aplinkosaugos aspektai?.....	56
6.3. Ištirtųjų ES ir Kinijos aplinkosaugos aspektų tarpusavio darna.....	58
IŠVADOS	60
Literatūros sąrašas	63
Summary	69

ĮVADAS

Europos Sąjunga (ES), Kinijos Liaudies Respublika (Kinija) ir Jungtinės Amerikos Valstijos (JAV) yra neabejotinai pagrindinės veikėjos tarptautinėje klimato kaitos politikoje. Tai pasitvirtino 2016 metais, kuomet šių trijų veikėjų interesai sutapo bei buvo pasiektas iki šiol reikšmingiausias tapęs Paryžiaus susitarimas. Šio istorinio įvykio įkvėptas entuziazmas ėmė bliūkšti jau 2017 metais, JAV paskelbus apie pasitraukimą iš Paryžiaus susitarimo. Jau iki tol ne vienus metus kelta idėja apie reikalingą ES ir Kinijos lyderystę klimato kaitos srityje tapo dar aktualesnė. Būdamos tarp didžiausių pasaulio teršėjų ir ekonominių veikėjų, tiek ES, tiek Kinija save laiko tarptautinėmis lyderėmis kovoje su klimato kaita. ES jau porą dešimtmečių pozicionuoja save kaip kovos su klimato kaita lyderę¹, tuo tarpu pasaulyje atsiranda vis daugiau vertinančių paskutinius keliolika metų žaliąją transformaciją šalies viduje įgyvendinančios Kinijos ambicijas gelbėti gamtą.² Kinijos vedlys Xi Jinping jau 2017 metais paskelbė, jog Kinija imsis lyderystės sprendžiant klimato kaitos problemas.³ Kalbama apie jau vykstantį sėkmingą ES ir Kinijos bendradarbiavimą klimato kaitos klausimais⁴, taip pat, pasak kitų tyrėjų, ES ir Kinijos dvišaliai santykiai aplinkosaugoje yra tinkamiausi žvelgiant į ES-JAV-Kinijos trikampį ir galvojant apie jungtinę dvišalę lyderystę pasaulinėje klimato architektūroje.⁵ Abi pusės taip pat deklaravo gilinsiančios dvišalį bendradarbiavimą ir jungtinę lyderystę.⁶ Tačiau apčiuopiamo proveržio per paskutinius penkis metus nuo JAV atsitraukimo nepasiekta ir pasaulis „išlaukė“ D. Trumpo kadencijos pabaigos bei JAV sugrįžimo. Dvišalių aukšto lygio susitarimų lygmenyje galima paminėti tik 2018 m. liepos 16 d. pasirašytą susitarimo memorandumą dėl poreikio vystyti bendradarbiavimą dėl prekybos taršos leidimais (angl. *emissions trading*) ir lyderių pareiškimą (angl. *leaders' statement*) dėl klimato kaitos ir švarios energijos⁷; daugiašalio Jungtinių Tautų Bendrosios klimato kaitos konvencijos COP (toliau – COP) formato suvažiavimai COP23-26 taip pat nebuvo efektyvūs.

---

¹ Sebastian Oberthur ir Claire Roche Kelly, „EU Leadership in International Climate Policy: Achievements and Challenges“, *The International Spectator*, 43:3, 2008, 35-50.

² Yifei Li ir Judith Shapiro, *China Goes Green: Coercive Environmentalism for a Troubled Planet*, Cambridge: Polity Press, 2020.

³ Xi Jinping, „Full text of Xi Jinping's report at 19th CPC National Congress“, *China Daily*, 2017-11-04, <https://www.chinadaily.com.cn/china/19thcpcnationalcongress/2017-11/04/content_34115212.htm> [žiūrėta 2022-01-18]

⁴ Julia Gurol ir Anna Starkmann, „New Partners for the Planet? The European Union and China in International Climate Governance from a Role-Theoretical Perspective“, *Journal of Common Market Studies*, 2021, 59:3, 518–534.

⁵ Bo Yan, „The EU-China-US trilateral relations in global climate governance: the perspective of China“. Kn. J. Men, S. Schunz, D. Freeman (sud.) *Evolving Relationship Between China, the EU & the USA: A New Global Order?*. London, New York: Routledge, 2019.

⁶ „EU–China Leaders' Statement on Climate Change and Clean Energy“, 2018-07-16, <<https://www.consilium.europa.eu/media/36165/final-eu-cn-joint-statement-consolidated-text-with-climate-change-clean-energy-annex.pdf>> [žiūrėta 2022-01-12]

⁷ Europos Komisija, Kinija, <https://ec.europa.eu/clima/eu-action/international-action-climate-change/cooperation-non-eu-countries-regions/china_en> [žiūrėta 2022-01-14]

Nors skiriasi tyrinėtojų vertinimai dėl globalaus klimato kaitos režimo susiformavimo momento⁸, tačiau bendrai sutariama, jog toks globalus režimas egzistuoja Jungtinių Tautų COP rėmuose, kuriame dalyvauja ir savo balsą išsako 197 pasaulio valstybės. Potencialios ES ir Kinijos žalumo suvokimo konsolidacijos svarba – šių veikėjų reikšmingumas globalaus klimato kaitos režimo procesams. ES ir Kinija COP formato rėmuose turi su laiku nusistovėjusias skirtingas pozicijas: ES savaime atstovauja 27-ias savo valstybes nares, o Kinija atstovauja savo poziciją bei eilę metų pozicijas derina bei daro įtaką vadinamajai G-77 koalicijai, kuri vienija 133 besivystančias pasaulio valstybes.⁹ Tokiu būdu Kinijos ir ES suartėjusios pozicijos ar bendrumai būtų gerokai reikšmingesni globaliai kovai su klimato kaita nei tik bendros prielaidos (angl. *common ground*) dviejų veikėjų bendradarbiavimui, nes reikšmingas tokio pobūdžio suartėjimas galimai paveiktų ir minėtų koalicijų valstybių pozicijas bei galėtų nusverti ateities tarptautinio klimato kaitos valdymo kryptį.

Pastarasis dešimtmetis pasižymėjo ne tik reikšmingais globalaus klimato kaitos valdymo sistemos poslinkiais, tačiau ir tuo, jog pačiose ES ir Kinijoje įsitvirtino vienvaldžiai vidiniai aplinkosaugos diskursai. Itin reikšmingi 2012-ieji metai, kai Kinijos komunistų partijos (KKP) generaliniu sekretoriumi ir *de facto* Kinijos lyderiu tapo Xi Jinping. Tais pačiais 2012 metais KKP konstitucijoje įtvirtinta „ekologinės civilizacijos“ (kin. *shengtai wenming* 生态文明) samprata – žaliojo augimo vizija su kiniškomis autoritarinės sistemos ypatybėmis.¹⁰ Tuo tarpu, žvelgiant į ES, išskiriamas pastaraisiais dešimtmečiais įsitvirtinęs ES aplinkosaugos politikoje dominuojantis ekologinės modernizacijos diskursas.¹¹ Taip pat reikia paminėti ir 2019 m. kadenciją pradėjusios ir Ursula von der Leyen vedinos Europos Komisijos (EK) paskelbtą Europos žaliojo kurso iniciatyvų rinkinį, kuriuo siekiama iki 2050-ųjų metų Europą paversti pirmuoju klimatui neutraliu žemynu. Turint omenyje įtemptą globalaus klimato kaitos valdymo sistemos kontekstą, kuriame nėra nuoseklaus JAV dalyvavimo¹², ir faktą, jog ES ir Kinija COP derybose atstovauja skirtingas plataus spektro koalicijas, dviejų klimato kaitos milžinų propaguojami vidiniai diskursai aktualizuojasi dar labiau.

---

⁸ Daumantas Kerežis, „Neorealistinės ir neoliberalistinės perspektyvos aiškinant tarptautinį klimato kaitos problemos sprendimo režimą“, Magistro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2010.

⁹ Išsamiau apie koalicijas JTBKKK COP konferencijose: Žydrūnė Tursaitė, „Paryžiaus susitarimo link: koalicijos Jungtinių Tautų klimato kaitos konferencijose“ Magistro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2017.

¹⁰ Heidi Wang-Kaeding, „What Does Xi Jinping’s New Phrase ‘Ecological Civilization’ Mean?“, *The Diplomat*, 2018-03-06, <<https://thediplomat.com/2018/03/what-does-xi-jinpings-new-phrase-ecological-civilization-mean/>> [žiūrėta 2022-01-13]

¹¹ Pavyzdžiui, Amanda Machin, „Changing the story? The discourse of ecological modernisation in the European Union“, *Environmental Politics*, 2019, 28 (2), 208–227.

¹² Išsamiau apie JAV pozicijos nepastovumą JTBKKK COP konferencijose: Ugnė Utkutė, „JAV pozicijos nepastovumas JT Bendrosios klimato kaitos konvencijos derybose“ Magistro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2019.

ES ir Kinijos aplinkosaugos suvokimų ir jų derėjimo aktualumą iliustruoja neseniai paskelbtos bendros taksonomijos paieškų užuomazgos. 2021 m. lapkričio mėnesį EK paskelbė savo, Kinijos centrinio banko ir IPSF¹³ bendrai parengtą dokumentą – Bendrų pagrindų taksonomija (angl. *The Common Ground Taxonomy*) – techninį įrankį, kurio tikslas yra „atlikti išsamų esamų aplinkai tvarių investicijų taksonomijų vertinimą, įskaitant atitinkamų požiūrių ir rezultatų bendrumus ir skirtumus“.¹⁴ Paprastai tariant, buvo palyginti ES ir Kinijos standartai ekonominių veiklų rėmuose, bandyta sutarti, kas yra „žalia“, kas laikoma „žaliomis investicijomis“. Iš vienos pusės, tai iliustruoja skirtingą veikėjų požiūrį į klimato kaitą. Šioje vietoje galima prisiminti Kinijos nenorą atsisveikinti su anglimi ir bandymus pakeisti naudojamą anglį „švaria anglimi“ (angl. *clean coal*).¹⁵ Iš kitos pusės, toks bendras ES ir Kinijos projektas, kurio įgyvendinimas truko ilgiau nei metus (nuo 2020 metų), ir kuriam buvo dedikuota atskira darbo grupė, nurodo abiejų veikėjų siekį vienodinti savo sisteminių aplinkosaugos suvokimą. Toks sėkmingas pasiekimas ilguoju laikotarpiu galimai suteiktų ES ir Kinijai reikšmingą konsoliduotą derybinę galią formuojant ateities darbotvarkę dėl globalaus aplinkosaugos valdymo. Iš konstruktyvizmo perspektyvos, tai suponuoja, jog žengiama teisinga linkme, nes veikėjas su draugu (o ne priešu ar nepažįstamuoju) noriau bendradarbiaus ir kito veiksmas neatrodys kaip vienpusis išnaudojimas. Suartėjimo būtų siekiama ne dėl siaurų strateginių interesų, o dėl kažkokių vertybių.¹⁶ To paties Ted Hopf teigimu, panašios veikėjų tapatybės (lemiamos socialinių praktikų ir bendro supratimo) gali nulemti institucijų išlikimą net pasikeitus veikėjų interesams.¹⁷ Taigi, potenciali priežastis dėl neįsižiebiančios jungtinės lyderystės galėtų būti skirtingi ES ir Kinijos suvokimai apie aplinkosaugą, kelią į planetos išsaugojimą, o tuo pačiu ir jų veikiami skirtingi ES ir Kinijos savo vaidmenų šioje kovoje suvokimai. Dar daugiau intrigos įneša tai, jog ES ir Kinijoje yra susiformavę jau minėtieji dominuojantys aplinkosaugos diskursai, atitinkamai ekologinė modernizacija ir ekologinė civilizacija.

Apibendrinant ir atsižvelgiant į aptartą probleminį kontekstą, darbe keliamas **klausimas**, kaip dera ES ir Kinijos vidiniai aplinkosaugos diskursai, išoriniai pasakojimai apie aplinkosaugą ir savo vaidmens suvokimai tarptautinėje aplinkosaugos arenoje. Siekiant atsakyti į išsikeltą klausimą

---

¹³ Tarptautinė tvaraus finansavimo platforma (angl. International Platform on Sustainable Finance).

¹⁴ „Common Ground Taxonomy – Climate Change Mitigation“, International Platform on Sustainable Finance, 2021-11-04, <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/211104-ipsf-common-ground-taxonomy-instruction-report-2021_en.pdf> [žiūrėta 2022-05-02]

¹⁵ „Clean coal loans put China's green dilemma on spot“, Reuters, 2021-11-18, <<https://www.reuters.com/breakingviews/clean-coal-loans-put-chinas-green-dilemma-spot-2021-11-18/>> [žiūrėta 2022-01-19]

¹⁶ Ted Hopf, „The Promise of Constructivism in International Relations Theory“, *International Security*, 1998, 23, 189.

¹⁷ Ten pat, 191.

užsibrėžtas tyrimo **tikslas**: ištirti, kaip dera ES ir Kinijos aplinkosaugos srityje pagal minėtuosius tris dėmenis. Tikslu pasiekimui formuluojami penki **uždaviniai**, kurie atsispindi atskirose šio darbo dalyse:

1. Teoriniu pagrindu sukonstruoti tyrimo modelį, kuriuo remiantis bus atliekamas tyrimas.
2. Apibrėžti ir palyginti dominuojančius vidinius aplinkosaugos diskursus ES ir Kinijoje – ekologinę modernizaciją ir ekologinę civilizaciją.
3. Pasitelkus naratyvo analizę ištirti, kokius aplinkosauginius pasakojimus tarptautinei bendruomenei skleidžia ES ir Kinija bei juos palyginti.
4. Remiantis nacionalinio vaidmens suvokimo modeliu, nustatyti ES ir Kinijos formuojamus savo vaidmens suvokimus (angl. *national role conceptions*) aplinkosaugos klausimais bei įvertinti jų suderinamumą.
5. Įvertinti, kaip pagal ištirtuosius aplinkosaugos vidinius diskursus, išorinius pasakojimus ir savo vaidmens suvokimus dera ES ir Kinija.

Šių penkių uždavinių įgyvendinimas leis pasiekti tyrimo tikslą tiriant tris lygmenis: vidinį (kaip apie aplinkosaugą kalbama ES ir Kinijoje), išorinį (kaip ES ir Kinija kalba apie aplinkosaugą tarptautinei bendruomenei; kaip ES ir Kinija suvokia savo vaidmenis tarptautinėje aplinkosaugos sistemoje) ir tarpusavio (kaip ES ir Kinija dera pagal ištirtuosius vidinį ir išorinį lygmenis). Problema spręsta remiantis konstruktyvistine prieiga ir vaidmenų teorijai priklausančiu Marijke Breuning sukonstruotu nacionalinių vaidmens suvokimų modeliu. Empirinėje tyrimo dalyje problema ištirta pasitelkus tekstinės analizės ir naratyvo analizės metodus, ištyrus po septynias pasirinktas svarbiausias ES ir Kinijos sprendimų priėmėjų kalbas apie aplinkosaugą 2019-2021 metais. Svarbu išskirti keletą tyrimui svarbių sąvokų bei patikslinti jų naudojimą (žr. 1 lentelę).

Sąvoka	Patikslinimas
Europos Sąjunga	Darbe ES yra laikoma vientisu veikėju dėl dvejopų priežasčių: pirma, nors bendrai Kinijos santykiai su kai kuriomis didesnėmis ES valstybėmis narėmis yra gilesni nei su pačia ES, tačiau ES-Kinijos regiono-valstybės santykiai turi savo išskirtinę dinamiką, yra prasmingi ir reikšmingi globalaus valdymo (angl. <i>global governance</i>) kontekste ¹⁸ ; antra, klimato politika yra gerai tinkama tam dėl oficialaus ES statuso

¹⁸ Thomas Christiansen, „A Liberal Institutionalist Perspective on China–EU Relations“. Kn. J. Wang, W. Song (sud.) *China, the European Union and the International Politics of Global Governance*. New York: Palgrave Macmillan, 2016, 31.

	Jungtinių Tautų COP formate bei reikšmingo jos indėlio pasaulinėje klimato kaitos politikoje. ¹⁹
Europos Komisija	Darbe EK yra laikoma ES lygmens aplinkosaugos politikos atstove tarptautinėje aplinkosaugos sistemoje. Klimato politika yra gerai tinkama šiam analitiniam kampui dėl reikšmingo EK vaidmens tarptautinėje klimato politikoje. ²⁰ Taip pat apie vis reikšmingesnį EK vaidmenį ES aplinkosaugos vidaus ir užsienio politikoje kalba ir daugiau tyrėjų. ²¹
Klimato kaita ir aplinkosauga	Šiame darbe sąvokos klimato kaita (angl. <i>climate change</i>) ir aplinkosauga (angl. <i>environmental</i>) bus naudojamos sinonimiškai ir pakaitomis, pavyzdžiui, <i>klimato kaitos</i> klausimai arba <i>aplinkosaugos</i> klausimai. Šios sąvokos nurodys klimato pokyčius, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai kyla dėl žmogaus veiklos, keičiančios Žemės atmosferos sudėtį, ir kurie netelpa į natūralių klimato svyravimų, stebimų reguliariais laiko tarpais, ribas (Jungtinių Tautų bendroji klimato kaitos konvencija, 1 straipsnis).
Vidinis aplinkosaugos diskursas	Šiame darbe diskursas yra suvokiamas kaip „konkretus idėjų, koncepcijų ir suskirstymo į kategorijas rinkinys, kuris yra sukuriamas, atkuriamas ir transformuojamas per tam tikras praktikas“. ²² Sąvoka yra naudojama apibrėžiant ES ir Kinijos vidinius aplinkosaugos diskursus, kurie neturi alternatyvų šių dviejų veikėjų vidaus politikose.
Išorinis pasakojimas apie aplinkosaugą	Šiame darbe išoriniais pasakojimais apie aplinkosaugą laikomi naratyvo analizės kontekste tiriami sprendimų priėmėjų kalbose nustatyti pasakojimai apie aplinkosaugą, atsižvelgiant į veikėjus, įvykius ir siūlomus sprendimus. Naratyvas yra suvokiamas kaip pasakojimai, kuriuos pasakoja žmonės. Siekiant rekonstruoti šiuos pasakojimus, tiriama, ką ir kaip pasakoja sprendimų priėmėjai.

¹⁹ Gurol, Starkmann, 519.

²⁰ Ten pat, 519.

²¹ Pavyzdžiui: S. Oberthur pastebėjo, jog būtent nesėkmė Kopenhagoje tapo reikšmingu svertu EK pusėje, kuri siekė atstovauti ES išorės klausimais, Sebastian Oberthur, „The European Union’s Performance in the International Climate Change Regime“, *Journal of European Integration*, 33(6), 2011, 680; E. Eckert ir O. Kovalevska nustatė, jog Europos žaliasis kursas tapo kanalu EK ir ES formuoti savo politinę ir institucinę galią, Eva Eckert ir Oleksandra Kovalevska, „Sustainability in the European Union: Analyzing the Discourse of the European Green Deal“, *Journal of Risk and Financial Management*, 2021, 14:2, 80; K. Rietig tyrė, kaip EK prisidėjo prie klimato kaitos politikos formavimo per entrepreneurystės pastangas, Katharina Rietig, „The importance of compatible beliefs for effective climate policy integration“, *Environmental Politics*, 2019, 28:2, 228-247.

²² Maarten A. Hajer, *The Politics of Environmental Discourse: Ecological Modernization and the Policy Process*. New York: Oxford University Press, 1996, 25.

Savo vaidmens suvokimas	Šiame darbe sąvoka nacionalinis vaidmens suvokimas (angl. <i>national role conception</i>) nekeičiant jos turinio naudojama <i>savo</i> vaidmens suvokimo apibrėžimu. Tai daroma, nes ES nėra valstybė, tačiau tai neužkerta kelio tirti šio veikėjo savo vaidmens suvokimą. Savo vaidmens suvokimas tarptautinėje sistemoje yra suvokiamas kaip sprendimų priėmėjų kalbose atsiskleidžiantis savo šalies pozicijos suvokimas per idėjinį ir materialųjį lygmenis. ²³
-------------------------	---

1 lentelė. Darbui svarbios sąvokos ir jų patikslinimai. Sudaryta autoriaus

Darbo pradžioje atskirais skyriais pristatyta su tiriamaisiais aspektais susijusios literatūros apžvalga bei pristatytas teorinis pagrindas ir darbe kartu su juo naudojama metodologija. Empirinę tyrimo dalį sudaro keturi skyriai. Pirma, pristatyti ES ir Kinijos dominuojantys vidiniai aplinkosaugos diskursai. Tuomet pereinama prie išorinio lygmens, ketvirtajame ir penktajame skyriuose tiriama, ką ir kaip šie du veikėjai pasakoja apie aplinkosaugą pasauliui ir kaip aplinkosaugos srityje suvokia savo vaidmenis. Galiausiai, šeštajame darbo skyriuje įvertinama, kaip pagal ištirtuosius tris dėmenis dera ES ir Kinija individualiai bei tarpusavyje. Paskutiniame skyriuje pateikiamos tyrimo išvados, apibendrinančios, kas buvo išanalizuota, kokie rezultatai buvo gauti bei rekomendacijos ateities tyrimams.

1. LITERATŪROS APŽVALGA

Dar prieš 20 metų kilo klausimai dėl ES buvimo veikėju (angl. *actorness*) tarptautinės aplinkosaugos politikos arenoje, turint omenyje ES valstybes nares, kurios galėtų imtis veiksmų savarankiškai arba kaip ne-ES valstybės mato ES tarptautinėse organizacijose²⁴, tačiau pastarąjį dešimtmetį tokių klausimų kyla vis mažiau, nes ES kitų valstybių šioje politikos srityje imama regėti kaip vieninga veikėja ir lyderė.²⁵ Tuo tarpu nuo nesėkmingos Kopenhagos COP konferencijos 2009 metais iki istorinės Paryžiaus COP konferencijos 2015 metais įvyko lūžis ir Kinija ėmė siekti lyderystės aplinkosaugos srityje.²⁶ Tuo tarpu, JAV yra atsakinga už 15,6% pasaulio išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, todėl JAV sujaukė kortas siekiant klimato kaitos stabdymo, kai 2017 metais pasitraukė iš Paryžiaus klimato susitarimo.²⁷ Tai lėmė svarstymus apie jungtinės dvišalės ES ir Kinijos

²³ Plačiau – antrajame darbo skyriuje „Teorinis pagrindas“.

²⁴ John Vogler, „The European Union as an actor in international environmental politics“, *Environmental Politics*, 1999, 8:3, 24-48.

²⁵ Charles F. Parker et al., „Assessing the European Union’s global climate change leadership: from Copenhagen to the Paris Agreement“, *Journal of European Integration*, 2017, 39:2, 250.

²⁶ Avinash Godbole, „Paris Accord and China’s Climate Change Strategy“, *India Quarterly*, 2016, 72:4, 361.

²⁷ Miranda Schreurs, „The European Union and the Paris Climate Agreement: moving forward without the United States“, *Chinese Journal of Population Resources and Environment*, 2017, 15:3, 2.

lyderystės privalumus globalioje aplinkosaugos architektūroje.²⁸ Kiek dera šių dviejų veikėjų suvokimai apie aplinkosaugos procesus ir savo vaidmenis juose?

Šiame darbe figūruoja kelios akademinėje literatūroje tyrinėjamos temos: ekologinės modernizacijos diskursas (ES), ekologinės civilizacijos diskursas (Kinijoje), ES ir Kinijos vaidmenys aplinkosaugos srityje. Taip pat svarbu apžvelgti ES ir Kinijos dvišalių aplinkosaugos santykių lygmenį, nes tai sudaro praktinį kontekstą apie šių dviejų veikėjų bendradarbiavimą, kuris yra reikalingas komponentas svarstant jungtinę lyderystę klimato kaitos architektūroje.

1.1. Ekologinė modernizacija ES

Kalbant apie ekologinės modernizacijos diskursą ir jo vietą literatūroje, sudėtinga nepaminėti Maarten A. Hajer, kuris ištyrė ir pristatė ekologinę modernizaciją kaip naują perspektyvą Europoje nuo 1980-ųjų metų, kaip „diskursą, pripažįstantį aplinkosaugos problematikos struktūrinį pobūdį, tačiau darantį prielaidą, kad esamos politinės, ekonominės ir socialinės institucijos gali internalizuoti rūpinimąsi aplinka“.²⁹ Kitais žodžiais, ekologinė modernizacija vadovaujasi utilitarine logika: ekologinės modernizacijos esmė yra idėja, kad taršos prevencija apsimoka.³⁰ Nors įvairių tyrinėtojų ekologinė modernizacija apibrėžiama ir naudojama įvairiais būdais (nuo normatyvinės koncepcijos, strategijos, politikos paradigmos iki socio-politinio diskurso)³¹, būtent Hajer priskiriama ekologinės modernizacijos kaip diskurso prasmė bus naudojama šiame darbe.

Ekologinę modernizaciją kaip diskursą interpretuoja ir daugiau tyrėjų. Amanda Machin tirdama septynias pirmąsias EK Aplinkosaugos veiksmų programas priėjo reikšmingų išvadų susijusių su ekologinės modernizacijos diskurso įsigalėjimu ES: šio diskurso dominavimas nepalieka vietos alternatyvioms idėjoms ir kuria „dvigubos depolitizacijos“ tendenciją, kai ekonominio racionalumo siekimas užgožė politinius nesutarimus, o rinkos konkurencija ir inovacijos – politinį reguliavimą.³² Panašių išvadų apie ekologinės modernizacijos diskurso vienvaldystę priėjo ir Sina Leipold, analizuodama žiedinės ekonomikos naratyvą ES.³³ Remdamasi ir pratęsdama A. Machin tyrimą, Dominyka Nachajūtė bakalauro darbe reikšmingai ištyrė Europos žaliojo kurso diskursą iš ekologinės modernizacijos diskurso perspektyvos bei priėjo išvados, jog 2019 metais pristatytas Europos žaliojo

---

²⁸ Yan, 155-173.

²⁹ Hajer, 25.

³⁰ Ten pat, 26.

³¹ Machin, 210.

³² Ten pat, 208-227.

³³ Sina Leipold, „Transforming ecological modernization ‘from within’ or perpetuating it? The circular economy as EU environmental policy narrative“. *Environmental Politics*, 2021, 30:6, 1045-1067.

kurso turinys savo esme neišaina už ekologinės modernizacijos diskurso rėmų ir reikšmingų, įsitvirtinusių ES aplinkosaugos politikos praktikas pakeisti galinčių naujovių neatneša.³⁴

Tyrėjai bando užčiuopti kitų ES aplinkosaugos diskursų: Andrea Lenschow ir Carina Sprungk į ES lyderystės aplinkosaugos klausimais ambicijas žiūri iš kitos perspektyvos – „žaliosios Europos“ istorija atspindi sėkmingą naują Europos projekto mitą, kuris yra patrauklus šiandienos ir ateities kartoms bei galintis kurti legitimumą ES politikai.³⁵ Neatrūksta ir daugiau tyrimų apie žaliosios Europos mitą, pavyzdžiui, Kennet Lynggaard ištyrė žaliosios ir socialinės Europos mitų emocinę vertę organizacijose.³⁶ Tačiau ekologinė modernizacija akivaizdžiai dominuoja tiek teorijoje (akademinėje literatūroje), tiek praktikoje (ES aplinkosaugos politikoje). Ekologinės modernizacijos diskurso vienvaldystės ES pagrindimas ir aktualumas išplėtojamas trečiajame darbo skyriuje.

1.2. Ekologinė civilizacija Kinijoje

Akademinėje literatūroje gausu tyrimų ir bandymų Kinijos pastarojo dešimtmečio žaliajai transformacijai „priklijuoti“ vis įmantresnę etiketę: vien Judith Shapiro ir Yifei Li savo knygoje „Bendravimas su Kinijos ekologine civilizacija. Kelias į žaliąją ekonomiką?“ (angl. „*Engaging with China's ecological civilization. A pathway to a green economy?*“) išskiria tyrėjų naudojamas autoritarinio environmentalizmo, eko-autoritarizmo, eko-fašizmo, aplinkosauginio totalitarizmo sąvokas, o patys pasitelkia valstybės vykdomo environmentalizmo (angl. *State-led environmentalism*) sąvoką.³⁷ Pavyzdžiui, B. Gilley pristato „autoritarinio environmentalizmo“ (angl. *authoritarian environmentalism*) terminą, kurį pritaiko Kinijos reakcijai į klimato kaitos problemas. Autorius reziumuoja, jog „autoritarinio environmentalizmo privalumai yra gebėjimas kurti greitą centralizuotą atsaką į didžiulius aplinkosaugos pavojus ir mobilizuoti valstybę bei socialinius veikėjus. Tačiau jeigu valstybės veikėjai nėra vieningi, „eko-elito“ tikslai gali būti sugriauti labai anksti.“³⁸

Visgi, kalbas ar tyrimus susijusius su Kinijos vykdoma žaliaja politika sieja vienas bendras vardiklis. Kinijoje ypač reikšminga Kinijos komunistų partijos 2018 metais valstybės konstitucijoje įtvirtinta „ekologinės civilizacijos“ siekiamybė, tapusi nacionaliniu strateginiu prioritetu turinčiu paversti

---

³⁴ Dominyka Nachajūtė, „Europos žalioji kursas: „žmogaus mėnulyje momentas“ ar tik eilinė strategija?“. Bakalauro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2020.

³⁵ Andrea Lenschow ir Carina Sprungk, „The Myth of a Green Europe“, *Journal of Common Market Studies*, 2010, 48:1, 133.

³⁶ Kennet Lynggaard, „Exploring the emotional appeal of green and social Europe myths among pan-European Union organizations“. *Journal of European Public Policy*, 2017, 24:10, 1409-1429.

³⁷ Li ir Shapiro, 16.

³⁸ Bruce Gilley, „Authoritarian environmentalism and China's response to climate change“, *Environmental Politics*, 2012, 21:2, 300.

Kiniją žalesne. Ekologinė civilizacija yra plati ir sudėtinga sąvoka, apimanti Kinijos socialinę, ekonominę ir aplinkosaugos politikas. Tai įkūnija Kinijos valdžios strateginį socio-ekonominį uždavinį, tvarios plėtros su kiniškais bruožais viziją, politinio valdymo ir partijos institucijų įvertinimo siekį ir apeliavimą į tradicines kiniškas filosofines vertybes per aplinkosauginį veikimą.³⁹

Xi Jinping įtaką Kinijos aplinkosaugos politikai tyrė Genia Kostka ir Chunman Zhang didžiausią reikšmę Kinijos globalaus įvaizdžio suvešėjimui aplinkosaugos srityje priskiria Xi Jinping atėjimui į valdžią ir su tuo susijusiems pokyčiams aplinkosaugos teisėje ir technologijose.⁴⁰ Ekologinė civilizacija Kinijoje jau yra įsitvirtinusi kaip politinis diskursas ir vidinių akademinų debatų tema⁴¹, o turint omenyje vienpartinę politinę Kinijos Liaudies Respublikos sistemą bei vis stipriau įsigalėjančią valdžios centralizaciją, galima daryti prielaidą, jog Xi Jinping įtvirtintas ekologinės civilizacijos diskursas yra dominuojantis aplinkosaugos diskursas Kinijoje. Ekologinės civilizacijos diskurso vienvaldytės Kinijoje pagrindimas ir aktualumas išplėtojamas trečiajame darbo skyriuje.

1.3. ES ir Kinijos tarptautiniai vaidmenys bei aplinkosauga

Vaidmenų teorija yra patogus ir dažnai pasitelkiamas įrankis siekiant tirti ES ir Kinijos dvišalius ir tarptautinius santykius įvairiose politikos srityse.⁴² Sebastian Bersick pastebi, jog dauguma ES-Kinijos tyrimų nevertina šių veikėjų užsienio politikos rezultatų per socialinės struktūrizacijos prizmę, todėl pasitelkęs vaidmenų teoriją ir nacionalinius vaidmenų suvokimus autorius nagrinėja ES-Kinijos prekybinius santykius kaip atskirą socialinę sistemą, kurioje galima stebėti užsienio politikos pasikeitimus.⁴³ Pratešdamos šios literatūrinės nišos pildymą, Julia Gurol ir Anna Starkmann savo tyrime apie ES ir Kinijos bendradarbiavimą tarptautinio klimato kaitos valdymo kontekste taikė vaidmenų teoriją bei tyrė, kaip besikeičiantys ES ir Kinijos vaidmenys gali paaiškinti ES-Kinijos klimato bendradarbiavimo evoliuciją, tai yra, daroma prielaida, jog dviejų veikėjų tarptautiniai santykiai šioje

---

³⁹ Lila Buckley, „Engaging with China’s ecological civilization. A pathway to a green economy?“, *Green Economy Coalition*, 2021, 4. <<https://www.greeneconomycoalition.org/news-and-resources/engaging-with-chinas-ecological-civilisation>> [žiūrėta 2022-01-18]

⁴⁰ Genia Kostka ir Chunman Zhang, „Tightening the grip: environmental governance under Xi Jinping“, *Environmental Politics*, 2018, 27:5, 769. <<https://doi.org/10.1080/09644016.2018.1491116>> [žiūrėta 2022-03-22]

⁴¹ Pavyzdžiui, Maurizio Marinelli, „How to Build a ‘Beautiful China’ in the Anthropocene. The Political Discourse and the Intellectual Debate on Ecological Civilization“. *Journal of Chinese Political Science*, 2018, 23, 365–386; Chang An Lu, Yang Guang Dong, Jun Ya Lian, „On the Concept of Ecological Civilization in China and Joel Kovel's Ecosocialism“. *Capitalism Nature Socialism*, 2016, 27:1, 27-33; Arran Gare, „The Eco-socialist Roots of Ecological Civilisation“, *Capitalism Nature Socialism*, 2021, 32:1, 37-55.

⁴² Pavyzdžiui: Gurol, Starkmann, 518–534; Anna Michalski ir Zhongqi Pan, „Role Dynamics in a Structured Relationship: The EU-China Strategic Partnership“, *Journal of Common Market Studies*, 2017, 55:3, 611-627.

⁴³ Sebastian Bersick, „China and the EU: Trade and national role conceptions“. Kn. S. Harnisch, S. Bersick, J. Gottwald, *China's International Roles*. Routledge, 2016, 226-246.

sirtyje yra reikšmingai pažengę į priekį.⁴⁴ Išskiriami trys pagrindiniai įvykiai nulėmę sąlygas ES ir Kinijos aplinkosaugos bendradarbiavimo persikėlimui į politinį lygmenį: 1. 2009 metų Kopenhagos COP konferencija, po kurios ES ėmėsi „tiltų statytojos“ vaidmens; 2. Paryžiaus susitarimas 2015 metais, kurio metu Kinija prisiėmė proaktyvų vaidmenį; 3. 2017 metų JAV pasitraukimas iš Paryžiaus susitarimo, po kurio atsirado lyderystės vakuumas ir suvešėjo Kinijos ir ES aplinkosaugos bendradarbiavimas.⁴⁵ Pavyzdžiui, Karin Backstrand ir Ole Elgstrom nustatė, jog ES pakeitė strategiją ir prisitaikė prie pasikeitusių galių konsteliacijų po 2011 metų Durbano COP konferencijos (o ne po 2009 metų Kopenhagos COP), šią strategiją pavadino „tiltų statymo strategija“, pagal kurią ES tapo „lediatorė“ (lydere ir mediatore), specifiškai siekė sutarimo su didžiausiomis besivystančiomis valstybėmis teršėjomis ir pasiekė kompromisus su veto žaidėjais (JAV ir Kinija).⁴⁶ Gurol ir Starkmann tiria kaip šių veikėjų sąveika daro įtaką vaidmenų suvokimams (angl. *role conceptions*) ir vaidmenų lūkesčiams (angl. *role expectations*), teigdamos, jog šie elementai abipusiai veikia vaidmens atlikimą (angl. *role performance*). Tačiau šiame darbe ES ir Kinijos bendradarbiavimas po 2017 metų JAV išstojimo iš Paryžiaus susitarimo nėra laikomas pagilėjusiu ir siekiama įvertinti ES ir Kinijos vidinius vaidmens suvokimus (angl. *national role conceptions*) stipriai veikiančių vidinių aplinkosaugos diskursų įtaką.

Neretai tyrėjai pasitelkia kasmetinių COP konferencijų formatą ES ir Kinijos aplinkosaugos politikų analizei. Jens-Uwe Wunderlich 2020 metais tyrė ES ir Kinijos komunikacinius įrankius, kuriais klimato kaitos derybose šie veikėjai save pozicionuoja kaip normatyvinius užsienio politikos veikėjus (angl. *normative foreign policy actors*). Tyrimas parodė, jog tiek ES, tiek Kinijai būdingas siekis konstruoti savo kaip normatyvinių veikėjų įvaizdį klimato kaitos valdymo kontekste.⁴⁷ Tokį ES siekį savo tyrimu patvirtino ir tyrėjai Louise van Schaik ir Simon Schunz, atskleidę, jog ES „aktyvizmas“ tarptautinėje kovos su klimato kaita sistemoje yra lemiamas ne racionalistinių apskaičiavimų ar interesų, o jos normatyvinių ir vertybinių įsitikinimų.⁴⁸

---

⁴⁴ Gurol, Starkmann, 533-534.

⁴⁵ Ten pat, 530.

⁴⁶ Karin Backstrand ir Ole Elgstrom, „The EU’s role in climate change negotiations: from leader to ‘leadior’“, *Journal of European Public Policy*, 2013, 20:10, 1382-1383.

⁴⁷ Jens-Uwe Wunderlich, „Positioning as Normative Actors: China and the EU in Climate Change Negotiations“, *Journal of Common Market Studies*, 2020, 58:5, 1107–1123.

⁴⁸ Louise Van Schaik ir Simon Schunz, „Explaining EU Activism and Impact in Global Climate Politics: Is the Union a Norm- or Interest-Driven Actor?“, *Journal of Common Market Studies*, 2012, 50:1, 169-186.

1.4. Dvišaliai ES ir Kinijos aplinkosaugos santykiai

Kalbant apie bet koki bendradarbiavimą klimato kaitos klausimais, visų pirma, reikia atkreipti dėmesį į reikšmingą ir greitai augantį klimato valdymo (angl. *climate governance*) ir pasaulinės aplinkosaugos politikos (angl. *global environmental politics*) tyrimų korpusą. Šių tyrimų bendrasis vardiklis yra įvairiomis formomis taikomas tarptautinio režimo apibrėžimas, daugeliu atveju bent jau užsimenant apie vadinamąjį Jungtinių Tautų klimato režimą (angl. *UNFCCC regime*). Kaip pastebi Fariborz Zelli, remiantis klasikiniu Stephen Krasner tarptautinio režimo apibrėžimu, Jungtinių Tautų klimato režimas apima ne tik JT BKKK, bet ir Kioto protokolą, kasmetinių šalių susitikimų (COP) sprendimus bei procedūras.⁴⁹ JT klimato režimą Robert O. Keohane ir David G. Victor siūlo laikyti „skėčiu, po kuriuo dedamos įvairios pastangos“.⁵⁰ Tai, be abejo, siejasi su autorių siūloma „klimato kaitos režimų komplekso“ idėja – šiuo metu turime laisvai susietą konkrečių režimų rinkinį ir kol kas neegzistuoja integruotas klimato kaitos valdymą reguliuojantis režimas, kuriam susiformuoti neleidžia didžiųjų valstybių interesų pasiskirstymas ir klimato kaitos problemos specifika. Šiame JT tarptautinio režimo kontekste vyksta ir ES bei Kinijos dvišalės pastangos bendradarbiauti dėl planetos išsaugojimo.

Žvelgiant giliau į ES ir Kinijos dvišalį santykį dėl aplinkosaugos klausimų, nors formaliai abi pusės deklaruoja norą bendradarbiauti varдан užsibrėžtų tikslų tarptautiniu lygmeniu ir aplinkosauga įsiterpia tarp ryškiausių ES ir Kinijos bendradarbiavimo sričių, tačiau tiek ES, tiek Kinija nori lyderiauti aplinkos apsaugos srityje pasaulyje. David Scott teigia, jog priešingai nei problematiškos politinės ir prekybos sritys, Kinijos ir ES bendradarbiavime yra reikšmingos konvergencijos aplinkosaugos ir energijos klausimais. Aplinkosaugos klausimai yra svarbūs ne tik dėl jų pačių, bet ir dėl to, kad tai yra sritys, kuriose ES ir Kinijai paprasčiau ir užtikrinčiau užmegzti pragmatinį bendradarbiavimą.⁵¹

Kinų tyrinėtojai Lei Liu, Tong Wu bei Ziqianhong Wan pateikia vertingą apžvalgą apie ES ir Kinijos santykius naujoje globalaus klimato valdymo eroje bei išskiria pagrindinius iššūkius (politiniai ir kultūriniai skirtumai, ekonominiai konfliktai ir technologijų perdavimo problemos) ir perspektyvas. Visgi, JAV pasitraukus iš aktyvaus bendradarbiavimo šioje politikos srityje ir ES praradus vieną didžiausių valstybių narių (Jungtinė Karalystė), Kinijos ir ES bendradarbiavimas aplinkosaugos srityje yra reikalingas labiau nei bet kada anksčiau.⁵² Iš kitos pusės, Janka Oertel ir kolegės išskiria, jog plati

⁴⁹ Fariborz Zelli, „The fragmentation of the global climate governance architecture“. *WIREs Climate Change*, 2011, 2, 255.

⁵⁰ Robert O. Keohane ir David G. Victor, „The Regime Complex for Climate Change“. *Perspectives on Politics*, 2011, 9:1, 19.

⁵¹ David Scott, „Environmental issues as a ‘strategic’ key in EU-China relations“, *Asia Europe Journal*, 7, 211.

⁵² Lei Liu et al., „The EU-China relationship in a new era of global climate governance“, *Asia Europe Journal*, 2019, 17, 243-254.

„partnerystės“ samprata nebeatspindi tikrojo sudėtingumo slypinčio po ES ir Kinijos bendradarbiavimu klimato kaitos srityje, nes tai tampa vis labiau orientuota į ekonominius interesus, konkurenciją sisteminio varžymosi akivaizdoje.⁵³

Žvelgiant į ES ir Kinijos santykius aplinkosaugos klausimais, „dramblys kambaryje“, kurio neįmanoma ignoruoti, yra JAV ir šios valstybės įtaka pasauliniams procesams. Nemaža tyrimų skirta būtent ES-Kinijos-JAV trikampio veikimui ir reikšmei klimato kaitos stabdymui⁵⁴ ir ateities perspektyvoms.⁵⁵ Sebastian Oberthur, vertindamas ES lyderystės aplinkosaugos politikoje padėtį, išskyrė dar vieną probleminį aspektą – klimato valdymas nebėra tiesiog kova už švaresnę Žemės planetą, tarptautinė klimato politika tapo „klimato geopolitika“ dėl trijų priežasčių: pirma, klimato kaitos klausimai įsitvirtino kaip aukštoji ir didžiųjų galių politika; antra, klimato politika tapo neatsiejama nuo nulinės sumos logikos – siekiama politinio dominavimo; trečia, klimato geopolitika tapo tarptautinių galios ir interesų konsteliacijų subjektu.⁵⁶ Iš šios perspektyvos, potencialus ES ir Kinijos normatyvinis suartėjimas aplinkosaugos klausimais tampa dar menkiausiai įmanomas. Kitame savo darbe autorius tik paantrina savo mintį apie klimato geopolitiką ir pabrėžia, jog intensyvėjantys geopolitiniai procesai stumia ES link proaktyvios „didžiosios klimato strategijos“ sukūrimo.⁵⁷ Tokiu būdu šiandieninėje geopolitinėje realybėje išlieka atviras klausimas, ar potencialios ES „didžiosios klimato strategijos“ kūrimo procese yra vietos ir laiko normatyviniam artėjimui su Kinija.

2. TEORINIS PAGRINDAS

Dauguma ES ir Kinijos santykius analizuojančių tyrimų paremti racionalistiniais į interesus besiorientuojančiais aiškinimais (sumažina normų, vertybių ir suvokimo reikšmę).⁵⁸ Tokiuose tyrimuose Kinijos pagrindiniai tikslai santykiyje su Europa yra vaizduojami kaip materialūs (pavyzdžiui, didesnių prekybos ar investicijų siekis vardan pačios Kinijos ekonomikos augimo), kitais atvejais Kinijos tikslai

---

⁵³ Janka Oertel et al., „Climate superpowers: How the EU and China can compete and cooperate to a green future“, *European Council on Foreign Relations*, 2020. <https://ecfr.eu/publication/climate-superpowers-how-the-eu-and-china-can-compete-and-cooperate-for-a-green-future/> [žiūrėta 2022-01-18]

⁵⁴ Pavyzdžiui: Francesco Saverio Montesano, „Caught between a withdrawing hegemon and an emerging leader – what role for the European Union in the evolving US-China-EU ‘triangle’?“. Kn. J. Men, S. Schunz, D. Freeman (sud.) *Evolving Relationship Between China, the EU & the USA: A New Global Order?*. London, New York: Routledge, 2019, 52-75; Duncan Freeman, „The EU-US-China triangles and the Paris Agreement: a clash of orders?“. Kn. J. Men, S. Schunz, D. Freeman (sud.) *Evolving Relationship Between China, the EU & the USA: A New Global Order?*. London, New York: Routledge, 2019, 173-191.

⁵⁵ Pavyzdžiui: Detlef F. Sprinz et al., „The effectiveness of climate clubs under Donald Trump“, *Climate Policy*, 2018, 18:7, 828-838.

⁵⁶ Sebastian Oberthur, „Where to go from Paris? The European Union in climate geopolitics“, *Global Affairs*, 2016, 1-2.

⁵⁷ Sebastian Oberthur ir Claire Dupont, „The European Union’s international climate leadership: towards a grand climate strategy?“. *Journal of European Public Policy*, 2021, 1-20.

⁵⁸ Gurol, Starkmann, 519.

vaizduojami kaip statuso siekimas (pavyzdžiui, Kinija žiūri į ES kaip į potencialią super galią be JAV).⁵⁹ Kadangi racionalistai daugiausia dėmesio skiria sąnaudų ir naudos skaičiavimams, neatsižvelgiama į normatyvinių elementų įtaką. Šiame darbe remiamasi konstruktyvistine teorine prieiga, kuri leidžia kvestionuoti socialinę realybę bei skiria didelę reikšmę identiteto, vaidmens konstravimui. Darbe taikoma vaidmenų teorija, kuria siekiama pasinaudoti nacionalinio arba savo vaidmens suvokimo (angl. *national role conception*) sąvoka tiriant, kaip ES ir Kinija suvokia savo vaidmenis globalioje kovoje su klimato kaitos problemomis.

2.1. Konstruktyvizmo prieiga

Kaip teigia Dovilė Jakniūnaitė ir Evaldas Nekrašas, konstruktyvistinės tarptautinių santykių tradicijos aptarti be Alexander Wendt neįmanoma.⁶⁰ A. Wendt pasižymėjo kaip konstruktyvizmo gaires nubraižęs mokslininkas, padėjęs pamatus naujam tarptautinių santykių interpretacijos būdai. Tyręs identiteto ir interesų, normų ir taisyklių, veikėjo ir struktūros sąveiką, A. Wendt suteikė galimybę į tarptautinius santykius pažvelgti plačiau, nors kitų konstruktyvistų ir buvo kritikuojamas už per griežtą naujosios tradicijos rėmų nubrėžimą.⁶¹ Neturint tikslo padaryti dar vieną konstruktyvizmo ir A. Wendt darbų aprašą, šio darbo teorinio pagrindo dalyje daugiau dėmesio bus skiriama su konstruktyvistine prieiga derinamai vaidmenų teorijai bei nacionalinio vaidmens suvokimo modeliui bei tyrimo dizainui.⁶²

Konstruktyvistinė tradicija yra itin tinkama ir naudotina ne tik tiriant ES ir Kinijos tarptautinius santykius, bet ir aplinkosaugos politiką tarptautinėje sistemoje, nes aplinkosauga ar ekologija, tradiciškai realistų laikoma „žemosios politikos sritimi“, gali būti sėkmingai aiškinama konstruktyvistų, kurie aiškina socialiai konstruotą realybę ir už materialių veiksmų ribų. Kitas svarbus aspektas – konstruktyvistinė prieiga turi daug bendro su vaidmenų teorija, kurios šalininkai taip pat vertina intersubjektyvius identiteto ir suvokimo klausimus, todėl bus taikoma šiame darbe. Kitame poskyryje aptariamas vaidmenų teorijos klasikas Kalevi Holsti teigė, jog sprendimų priėmėjų suvokimai, vertybės

---

⁵⁹ Knud Erik Jorgensen ir Reuben Wong, „Social Constructivist Perspectives on China-EU Relations“. Kn. J. Wang, W. Song (sud.) *China, the European Union and the International Politics of Global Governance*. New York: Palgrave Macmillan, 2016, 51.

⁶⁰ Dovilė Jakniūnaitė ir Evaldas Nekrašas, „Kaip tirti tarptautinius santykius konstruktyvistiškai: filosofinių prielaidų ir teorinių nuostatų analizė“, *Politologija*, 2010, 59, 40.

⁶¹ Svarbiausi A. Wendt darbai: Alexander Wendt, „Anarchy is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics“, *International Organization*, 1992, 46:2, 391–425; Alexander Wendt, „Constructing International Politics“, *International Security*, 1995, 20:1, 71–81.

⁶² Puiki Emmanuel Adler konstruktyvizmo apžvalga: Emmanuel Adler, „Constructivism and International Relations“. Kn. W. Carlsnaes, T. Risse, B. Simmons, *Handbook of International Relations*, SAGE Publications, 2002, 126-156.

ir požiūriai yra svarbūs. Kitaip sakant, K. Holsti prisiėmė „konstruktyvistišką“ poziciją dar kurį laiką prieš konstruktyvizmui apskritai tampant tarptautinių santykių diskusijų dalimi“.⁶³

2.2. Vaidmenų teorija

Vaidmenų teorija pirmą kartą iškilo užsienio politikos analizės srityje 1970-aisiais, kai šios teorijos pionierius Kalevi Holsti (1970) ir kiti Šaltojo karo kontekste ėmė atpažinti ir išvelgti reguliarius elgesio šablonus valstybėse (pvz., „partneriai“, „satelitai“). Plečiantis disciplinai ir vaidmenų teorijos šalininkų gretoms atsirado ir daugiau iš sociologijos ir psichologijos mokslo atėjusių vaidmenų konceptualizacijų: lyderis, tarpininkas, iniciatorius.⁶⁴ Vieni pagrindinių vaidmenų teorijos plėtotojų yra minėtasis K. Holsti, S. Walker, L. Aggestam. Pastaroji pastebi, jog tarptautinių santykių teorijoje vaidmens kilmė buvo sisteminė – daugiausia būdavo suvokiama dedukciniu būdu galių pusiausvyros sistemoje.⁶⁵ Būtent dėl šios priežasties K. Holsti pasiekimas atvėrė naujus klotus vaidmens konceptualizacijai – pritaikęs indukcinį būdą jis tyrė, kaip patys politikos formuotojai suvokė ir apibrėžė savo vaidmenį. Paaiškėjo, jog vaidmenys kyla nebūtinai iš vieno šaltinio ir nebūtinai iš tarptautinio galios pasiskirstymo, kaip buvo laikoma iki tol.⁶⁶

Pagal K. Holsti, vaidmenys apibrėžia paties veikėjo suvokimą apie savo tinkamą elgesį ir kitų veikėjų lūkesčius.⁶⁷ Šių laikų vaidmenų teorijos tyrinėtojas Sebastian Harnisch išskiria kelias pagrindines vaidmenų teorijos sąvokas: visų pirma, vaidmenys (angl. *roles*) yra socialinės pozicijos, kurias apibrėžia *ego* ir *alter* lūkesčiai dėl veikėjo tikslo organizuotoje grupėje.⁶⁸ Savo ruožtu kalbant apie vaidmens lūkesčius (angl. *role expectations*), kai vaidmuo priskiriamas kolektyviniam veikėjui (pavyzdžiui, valstybei), į tai galima žiūrėti iš skirtingų perspektyvų. Iš vienos pusės, juose yra *ego* lūkesčiai (vidiniai arba individualūs lūkesčiai, koks yra tinkamas vaidmuo ir ką jis reiškia) ir *alter* lūkesčiai (užslėpti arba tiesioginiai kitų reikalavimai). Tuo tarpu trečiasis kertinis elementas – vaidmens suvokimas (angl. *role conception*) – nurodo veikėjo savo vaidmens suvokimą santykyje su kitais (vaidmens *ego* dimensija) ir veikėjo suvokimą apie kitų veikėjų vaidmens lūkesčius jam pačiam (*alter* dimensija).⁶⁹

---

⁶³ Marijke Breuning, „Role theory research in international relations: State of the art and blind spots“. Kn. S. Harnisch, C. Frank, H.W. Maull (sud.) *Role Theory in International Relations: Approaches and Analyses*, London: Routledge, 2011, 19.

⁶⁴ Sebastian Harnisch, „Role theory Operationalization of key concepts“. Kn. S. Harnisch, C. Frank, H.W. Maull (sud.) *Role Theory in International Relations: Approaches and Analyses*, London: Routledge, 2011, 7.

⁶⁵ Lisbeth Aggestam, „Role Conceptions and the Politic of Identity in Foreign Policy“, *ARENA Working Papers*, 1999, 8, 13.

⁶⁶ Ten pat, 13.

⁶⁷ Kalevi Holsti, „National Role Conceptions in the Study of Foreign Policy“, *International Studies Quarterly*, 1970, 14:3, 238-239.

⁶⁸ Harnisch, „Role theory Operationalization of key concepts“, 8.

⁶⁹ Ten pat, 8.

Reikia pastebėti, jog nėra vientiso universaliai pripažįstamo vaidmenų teorijos apibrėžimo ar tuo labiau jos elementų rinkinio. Todėl yra daugybė būdų interpretuoti ir tyrimuose pritaikyti šią teoriją. Vaidmenų teorija yra laikoma konstruktyvizmo krypties dalimi bei daug konstruktyvistų tyrimų apie identitetą, kultūrą ir net normas turi netiesioginę „giminystę“ su nacionaliniais vaidmens suvokimais (angl. *national role conceptions*). Tačiau taip pat svarbu, jog vaidmenų teorijos literatūroje maža sutarimo dėl sąvokų apibrėžimo.⁷⁰

2.3. Nacionalinio vaidmens suvokimo modelis

Vaidmens suvokimas (angl. *role conception*) tampa kertine šio darbo antrosios tyrimo dalies ašimi, per kurią bus analizuojami ES ir Kinijos savo vaidmenų suvokimai aplinkosaugos ar ekologijos klausimais. Vaidmenų teorijos klasikas K. Holsti teigė, jog nacionaliniai vaidmens suvokimai yra:

„pačių politikos formuotojų apibrėžimai dėl bendro pobūdžio sprendimų, įsipareigojimų, taisyklių ir veiksmų, tinkamų jų valstybei, ir funkcijų, kurias jų valstybė turėtų nuolat atlikti tarptautinėje sistemoje arba pavaldžiose regioninėse sistemose. Tai yra jų „paveikslas“ apie atitinkamas jų valstybės kryptis arba funkcijas išorinėje aplinkoje arba joje.“⁷¹

Kita vaidmenų teorijos pionierė Naomi B. Wish nacionalinį vaidmens suvokimą apibrėžė taip:

„užsienio politikos sprendimų priėmėjų suvokimai apie savo šalies pozicijas tarptautinėje sistemoje. Į pozicijas įeina sprendimų, taisyklių, įsipareigojimų ir ilgalaikių funkcijų tarptautinėje sistemoje suvokimai. Nacionaliniai vaidmens suvokimai suteikia normas, gaires ir standartus, kurie veikia daugybę užsienio politikos formavimo aspektų.“⁷²

Visgi, atsiribojant nuo klasikų, šiame darbe bus remiamasi konstruktyvistinio identiteto ir vaidmenų sąryšį tyrinėjusios Marijke Breuning nacionalinių vaidmenų suvokimo modeliu (angl. *national role conception framework*). Autorė teigia, jog nors daug konstruktyvistų gilinasi į idėjas, normas ir jų įtaką pokyčiams tarptautinei sistemai, neužtenka atlikti tyrimus iš sisteminio lygmens, nes pokyčiai galų gale kyla iš individualaus lygmens. Šiuo modeliu bandoma paaiškinti:

„Kaip veikėjai formuoja savo vaidmenį tarptautinėje sistemoje, naršydami tarp vietinių tapatybės ir (ar) kultūros paveldo šaltinių, pasinaudodami turimais materialiniais ištekliais, kuo geriau apeinant kliūtis, kurias sukelia jų padėtis tarptautinėje struktūroje. <...> [Šis modelis – J.Z.] apima tiek vietinius, tiek

---

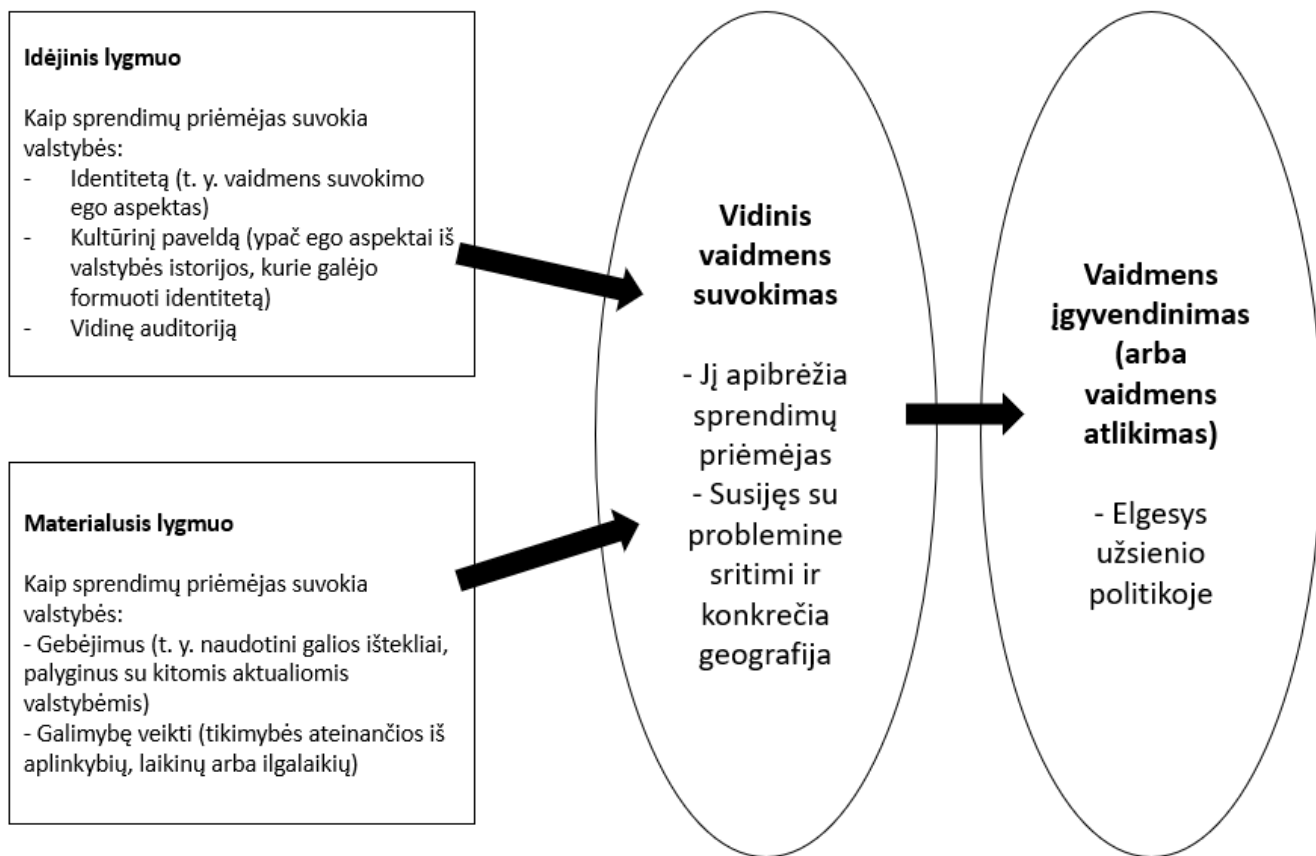
⁷⁰ Breuning, 22.

⁷¹ Holsti, 245-246.

⁷² Naomi B. Wish, „Foreign Policy Makers and their National Role Conceptions“, *International Studies Quarterly*, 1980, 24:4, 533.

tarptautinius nacionalinio vaidmens sampratos šaltinius, perimdamas kognityvinę perspektyvą: sprendimus priimančias asmenys formuoja savo valstybės vaidmens sampratą, remdamiesi savo supratimu apie valstybės tapatybę ir kultūros paveldą ir savo suvokimu apie valstybės vietą ir galimybes tarptautinėje sistemoje“.⁷³

Žemiau pateikiama šio modelio vizualizacija:

1 pav. Nacionalinio vaidmens suvokimo modelis. Sudaryta pagal M. Breuning vizualizaciją

Vienas pagrindinių vaidmenų teorijos argumentų yra tai, jog dauguma valstybių disponuoja ne vienu, o keliais (angl. *multiple*) vaidmenimis, kurie gali būti nuoseklūs arba nederantys tarpusavyje. Valstybės gali turėti kelis vaidmenis skirtingoms konkrečioms politikos sritims.⁷⁴ Tai leidžia tyrinėti ES ir Kinijos vaidmenis ne tik bendrąja prasme tarptautinių santykių rėmuose, bet sudaro galimybę tirti šių dviejų veikėjų vaidmenų suvokimus konkrečiai klimato kaitos politikos srityje ir leis nustatyti ES ir Kinijos savo vaidmens suvokimų bendrumus ar skirtumus.

⁷³ Breuning, 26.

⁷⁴ Ten pat, 32.

Pasitelkiant nacionalinius vaidmens suvokimus kaip įrankį tirti tarptautinius santykius yra siekiama įvertinti daugiau nei vien matomas materialines valstybės ypatybes (dydis, karinė galia ar ekonominiai pajėgumai) ir suprasti sprendimų priėmėjų perspektyvą, koks yra *jų suvokimas* interpretuojant kolektyvinį valstybės piliečių savęs suvokimą.⁷⁵ Tokiu būdu šio įrankio naudojimas tyrime bei idėjinio lygmens įtraukimas į vertinimą leis suteikti atsvarą racionalistiniams aiškinimams apie ES ir Kinijos dvišalius santykius.

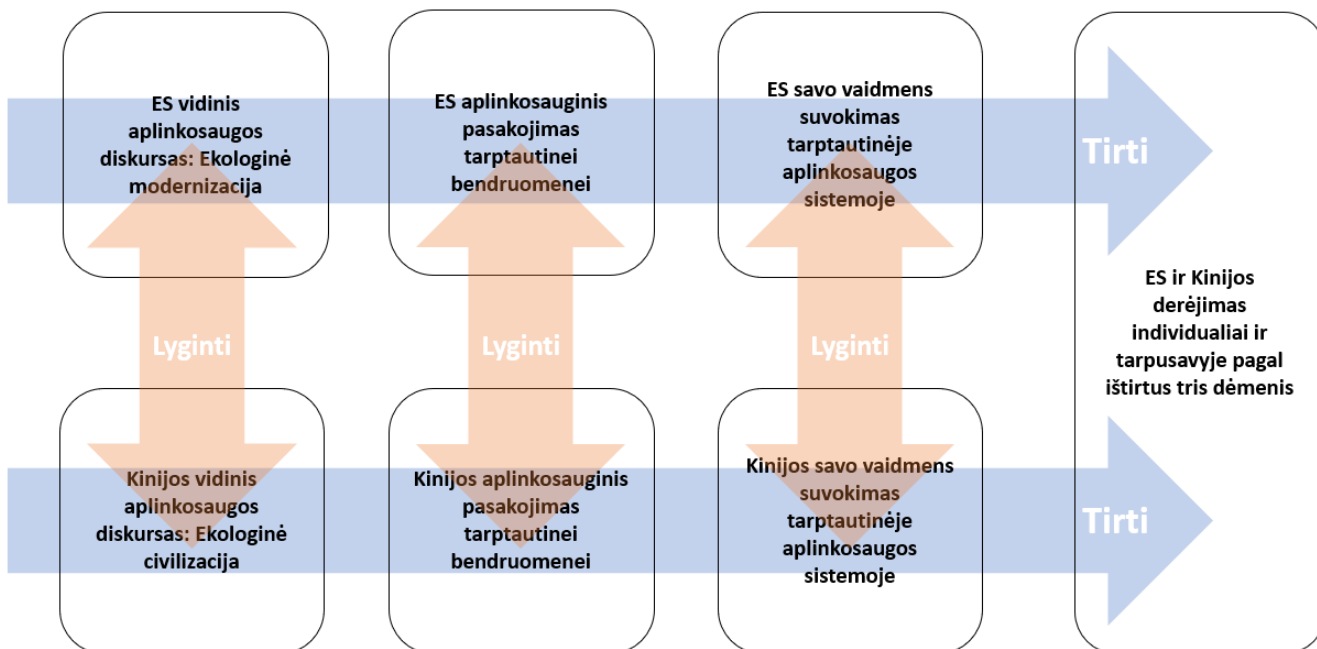
Šio darbo rėmuose pastaroji sąvoka bus naudojama pasitelkiant ne tiesioginę (*nacionalinis* vaidmens suvokimas), o kitokios formos (*savo* vaidmens suvokimas) sąvokos vertimą. Savo vaidmens suvokimo sąvoka šioje situacijoje nurodo veikėjo vidinę dimensiją (angl. *domestic*) siekiant praplėsti tyrimo galimybes ir atsiriboti nuo ribojančios nacionalinės dimensijos (angl. *national*), kuri negali būti griežtai taikoma ES atžvilgiu.

2.4. Metodologija

Siekiant atsakyti į tyrimo klausimą, Marijke Breuning nacionalinio vaidmens suvokimo modelis (1 pav.) tapo šio darbo „stuburu“ bei aplink jį buvo sukonstruotas trijų dėmenų tyrimo modelis (2 pav.), kurį sudaro vidiniai aplinkosauginiai diskursai, išoriniai pasakojimai apie aplinkosaugą ir savo vaidmens suvokimai. Galiausiai, ištirtieji dėmenys įvertinami ir palyginami individualiai bei tarpusavyje. Kiekviena iš šio modelio dalių koreliuoja su tyrimo uždaviniais bei bus tiriama darbo eigoje. Žemiau pateikiama tyrimo modelio vizualizacija bei detalesnis modelio aprašymas darbo struktūros kontekste.

---

⁷⁵ Ten pat, 20.

2 pav. Trijų dėmenų tyrimo modelis. Sudaryta autoriaus

Trečiajame darbo skyriuje apibrėžiami dominuojantys ES ir Kinijos vidiniai aplinkosaugos diskursai apžvelgiant jų istorines ištakas, pritaikomumą ir turinius. Daroma prielaida, jog įsigalėjęs diskursas konkrečioje politikos srityje daro reikšmingą įtaką sprendimų priėmėjų suvokimui apie jų atstovaujamos šalies poziciją tos politikos srities tarptautinėje santvarkoje bei apie pačią politikos sritį. Ketvirtas ir penktas darbo skyriai skirti empirinei ES ir Kinijos savęs suvokimo analizei bendrąja prasme. Ketvirtajame skyriuje naratyvo analizės pagalba tiriamos pasirinktos Ursula von der Leyen ir Xi Jinping kalbos, leisiančios atskleisti, kokius pasakojimus apie aplinkosaugą ES ir Kinija pasakoja tarptautinei bendruomenei. Šiame skyriuje naratyvas analizuojamas siekiant atsakyti į tris klausimų grupes bei tuomet ieškant reikšmingiausių korelacijų ar akcentuojamų dalių siekiant rekonstruoti pasakojimą: kas yra pagrindiniai veikėjai ir kaip jie vaizduojami? Ar yra aiški įvykių seka ar priežastinis ryšys? Ar yra nurodymų, kokių pamokų reikia išmokti, ar numatyti sprendimai? Šios klausimų grupės pasirinktos pasiskolinant šią metodologiją iš kitų tyrimų, kuriuose taikyta naratyvo analizė sprendimų priėmėjų kalboms tirti.⁷⁶ Naratyvai, arba pasakojimai, kuriuos pasakoja žmonės, gali suteikti daug informacijos apie tai, kaip žmonės įprasmina savo gyvenimą, kaupia informaciją, galvoja apie save ir interpretuoja

⁷⁶ Pavyzdžiui: Linus Hagström ir Karl Gustafsson, „The limitations of strategic narratives: The Sino-American struggle over the meaning of COVID-19“. *Contemporary Security Policy*, 2021, 42:4, 415-449. <<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13523260.2021.1984725?src=recsys>> [žiūrėta 2022-04-23]

pasaulį⁷⁷, todėl naratyvo analizė yra labai tinkamas įrankis tirti veikėjo pasakojimą apie aplinkosaugą pasauliui žvelgiant į sprendimų priėmėjų kalbas ar tekstus. Penktajame skyriuje, žvelgiant į Marijke Breuning nacionalinio vaidmens suvokimo modelio idėjinį ir materialųjį lygmenis, tiriama, ką ir kaip ES ir Kinijos sprendimų priėmėjai savo kalbose sako apie savo šalių identitetą, kultūrinį paveldą, vidinę auditoriją, gebėjimus ir galimybes veikti. Trečiajame, ketvirtajame ir penktajame skyriuose nustatytiems ES ir Kinijos dėmenims dedikuoti atskiri poskyriai šiems palyginti. Šeštajame darbo skyriuje įvertinama, kaip pagal ištirtuosius vidinius aplinkosaugos diskursus, išorinius pasakojimus apie aplinkosaugą ir savo vaidmens suvokimus tarptautinėje sistemoje dera ES ir Kinija individualiai (tarp šių trijų dėmenų) bei tarpusavyje.

Šiame darbe pristatomi dominuojantys diskursai tampa reikšmingu papildymu taikant savo vaidmens suvokimo modelį, nes tyrimo modelyje derinant vienvaldį diskursą ir savo vaidmens suvokimą suvaldomi bent du potencialūs pavojai, kylantys bendrai taikant vaidmenų teoriją užsienio politikos analizėje. Pirma, įprastai vaidmenų tyrėjai naudoja valstybių lyderių kalbas ir pareiškimus, kad atskleistų ir apibrėžtų valstybės vaidmens suvokimą. Tačiau tai gali tapti problematiška pliuralistinėse politinėse sistemose, kuriose politinė opozicija gali turėti priešingą valstybės vaidmens suvokimą. Antra, valstybės savo vaidmens suvokimas gali kisti su politine rotacija, kuomet į valdžią ateina nauji lyderiai.⁷⁸ Kitaip sakant, abi potencialios problemos nurodo tęstinumo, nuoseklumo aspektus, į kuriuos reikia atsižvelgti vertinant valstybės vaidmens suvokimą. Kiti autoriai išskiria konkuruojančių nacionalinių vaidmens suvokimų svarbą, kurie kyla iš vidaus politikos konkurencijos ir požiūrių pliuralizmo.⁷⁹ Šiuo atžvilgiu, minėtieji dominuojantys vidiniai aplinkosaugos diskursai suteikia unikalią galimybę įvertinti nuoseklius ir stabilius ES ir Kinijos savo vaidmens suvokimus aplinkosaugos srityje, nes darbe daroma prielaida, jog ekologinė modernizacija ir ekologinė civilizacija yra dominuojantys aplinkosaugos diskursai, atitinkamai, ES ir Kinijoje.

Diskursai laikomi dominuojančiais dėl to, jog politiniame lygmenyje jiems nėra alternatyvų, jie tapę depolitizuotais arba, kitaip sakant, tapę savaime suprantamais (angl. *common sense*). Tiesa, galima išskirti nevienodas tokių diskursų įsigalėjimo priežastis ES ir Kinijoje. ES aplinkosaugos ekologinės modernizacijos diskursas yra tapęs viršvalstybinės politinės tradicijos dalimi nuo 1980-ųjų, kaip tai buvo

---

⁷⁷ Molly Patterson ir Kristen R. Monroe, „Narrative in Political Science“. *Annual Review of Political Science*, 1998, 1, 330. < <https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev.polisci.1.1.315> > [žiūrėta 2022-04-15]

⁷⁸ Kai He, „Role conceptions, order transition and institutional balancing in the Asia-Pacific: a new theoretical framework“. *Australian Journal of International Affairs*, 2018, 72:2, 98.

⁷⁹ Pavyzdžiui: Klaus Brummer ir Cameron G. Thies, „The Contested Selection of National Role Conceptions“, *Foreign Policy Analysis*, 2015, 11, 273–293.

aprašyta literatūros apžvalgoje ankstesniame skyriuje. Tuo tarpu Kinijoje dominuojančiam aplinkosaugos ekologinės civilizacijos diskursui įsitvirtinti leido centralizuota vienpartinė Kinijos politinė sistema bei Xi Jinping įtaka, kuriam 2012 metais užėmus aukščiausias pareigas ekologinės civilizacijos siekis ilginiui tapo nacionalinės strategijos dalimi. Trečiajame darbo skyriuje apibrėžiami šie du diskursai bei remiantis antrine akademinė literatūra pagrįstas jų dominavimas ir reikšmė veikėjų savo vaidmens suvokimams, kurie tiriami kituose skyriuose.

Autorius	Data	Pavadinimas	Referavimas
Wang Yi	2019-09-24	„Bendras atsakas į klimato kaitą: geresnė aplinka mūsų planetai“ (angl. „A Joint Response to Climate Change: A Better Environment for Our Planet“)	Wang, 2019
Ursula von der Leyen	2019-12-02	„Pirmininkės von der Leyen kalba COP25 proga Madride“ (angl. „Speech by President von der Leyen on the occasion of the COP25 in Madrid“)	von der Leyen, 2019
Xi Jinping	2020-09-30	„Xi Jinping kalba Jungtinių Tautų biologinės įvairovės viršūnių susitikime“ (angl. „Xi Jinping's speech at the United Nations Biodiversity Summit“)	Xi, 2020a
Xi Jinping	2020-11-23	„Kinijos prezidento Xi Jinping pastabos lyderių renginyje dėl planetos apsaugos G20 Rijado viršūnių susitikime“ (angl. „Remarks by Chinese President Xi Jinping at Leaders' Side Event on Safeguarding Planet of G20 Riyadh Summit“)	Xi, 2020b
Xi Jinping	2020-12-13	„Kinijos prezidento Xi Jinping pastabos klimato ambicijų viršūnių susitikime“ (angl. „Remarks by Chinese President Xi Jinping at Climate Ambition Summit“)	Xi, 2020c
Ursula von der Leyen	2020-12-16	„Pirmininkės von der Leyen kalba Klimato ambicijų viršūnių susitikime“ (angl. „Speech by President von der Leyen at the Climate Ambition Summit“)	von der Leyen, 2020

Ursula von der Leyen	2021-01-11	„Pirmininkės von der Leyen kalba vienos planetos viršūnių susitikime“ (angl. „Speech by President von der Leyen at the One Planet Summit“)	von der Leyen, 2021a
Ursula von der Leyen	2021-03-24	„Pirmininkės von der Leyen atidarymo kalba aukšto lygio konferencijos „Investavimas į klimato kaitos veiksmus: „padaryti arba sulaužyti“ dešimtmetis, bendradarbiaujant su EIB“ (angl. „Speech by President von der Leyen at the Opening of the High-Level Conference 'Investing in climate action: The Make-or-Break Decade', in cooperation with the EIB“)	von der Leyen, 2021b
Ursula von der Leyen	2021-04-22	„Pirmininkės von der Leyen kalba Joe Biden organizuotame Pasauliniame lyderių suvažiavime Žemės dienos proga“ (angl. „Speech by President von der Leyen at the Global Leaders Summit hosted by U.S President Joe Biden on the occasion of Earth Day“)	von der Leyen, 2021c
Xi Jinping	2021-04-23	„Kinijos prezidento Xi Jinping pastabos lyderių viršūnių susitikime klimato klausimais“ (angl. „Remarks by Chinese President Xi Jinping at Leaders Summit on Climate“)	Xi, 2021a
Ursula von der Leyen	2021-07-14	„Pirmininkės von der Leyen pareiškimas dėl Europos žaliojo kurso įgyvendinimo“ (angl. „Statement by President von der Leyen on delivering the European Green Deal“)	von der Leyen, 2021d
Xi Jinping	2021-10-12	„Visas Kinijos prezidento Xi Jinpingo pagrindinės kalbos 15-ojo Biologinės įvairovės konvencijos šalių konferencijos susitikimo lyderių susitikime tekstas“ (angl. „Full text of Chinese President Xi Jinping's keynote speech at the Leaders' Summit of the 15th Meeting of the	Xi, 2021b

		Conference of the Parties to the Convention on Biological Diversity“)	
Ursula von der Leyen	2021-11-01	„Pirmininkės von der Leyen kalba JT klimato kaitos konferencijoje (COP26)“ (angl. „Speech by President von der Leyen at the UN Climate Change Conference (COP26)“)	von der Leyen, 2021e
Xi Jinping	2021-11-02	„Xi Jinping rašytinis pareiškimas Pasaulio lyderių viršūnių susitikime COP26“ (angl. „Written Statement by Xi Jinping at the World Leaders Summit COP26“)	Xi, 2021c

2 lentelė. Svarbiausios Ursula von der Leyen ir Xi Jinping kalbos apie aplinkosaugą 2019-2021 metais. Sudaryta autoriaus

Kaip jau buvo minėta teorinio pagrindo dalyje, savo vaidmens suvokimai skleidžiasi per valstybių sprendimų priėmėjų kalbas ir pranešimus, kas ir yra šio skyriaus pirminiai šaltiniai. Siekiant rekonstruoti EK pirmininkės ir Kinijos prezidento pasakojimus apie aplinkosaugą tarptautinei bendruomenei, taip pat pasitelkiamos tos pačios sprendimų priėmėjų kalbos, tačiau į jas žiūrima per naratyvo analizės „akinius“. Tyrimas apibrėžiamas laiko dimensijoje, pasirinktas tiriamasis laikotarpis nuo 2019 iki 2021 metų. 2019 metai kaip atskaitos taškas pasirinktas dėl ES institucijose įvykusios politinės rotacijos, kurios metu pristatyta naujoji EK su Ursula von der Leyen priešakyje. Naujos kadencijos porinkiminis laikotarpis leis nuosekliau tirti besiskleidžiantį ES savo vaidmens suvokimą naujosios EK pirmininkės kalbose. Kinijos atveju pasirinktas Xi Jinping (Kinijos Liaudies Respublikos prezidentas nuo 2013 metų), kuris asmeniškai su savimi į Kinijos aukščiausią politinę darbotvarkę atnešė ekologinės civilizacijos siekį. Tyrimui buvo pasirinkta po 7 svarbiausias šio laikotarpio Ursula von der Leyen ir Xi Jinping⁸⁰ kalbas tarptautiniu mastu (žr. 2 lentelę). Šios keturiolika kalbų tekstone forma buvo pasiektos internetu per oficialų ES internetinį puslapį bei per KKP centrinio komiteto naujienų puslapį „Qiushi“, Kinijos užsienio reikalų ministerijos puslapį ir didžiausią Kinijos naujienų portalą CGTN. Atrinktos kalbos laikomos reprezentatyviomis vertinant sprendimų priėmėjų pasakojimus apie aplinkosaugą ir savo šalių vaidmens suvokimus. Šios kalbos pasirinktos veidrodiniu principu (po 7 abiem pusėms), po keturis kartus kalbos buvo pristatytos tame pačiame renginyje ar ta pačia proga (COP25 konferencijos proga Ispanijoje, Klimato ambicijų viršūnių susitikime, Joe Biden organizuotame Viršūnių susitikime dėl klimato, COP26

⁸⁰ Vieną iš Xi Jinping kalbų 2019-aisiais COP25 konferencijos metu perdavė Kinijos užsienio reikalų ministras Wang Yi.

konferencijos proga Škotijoje). Likusios kalbos pasirinktos nustačius svarbiausias EK pirmininkės ir Kinijos prezidento kalbas apie aplinkosaugą 2019-2021 metais kituose tarptautiniuose renginiuose (pavyzdžiui, Vienos planetos viršūnių susitikimas, Jungtinių Tautų COP bioįvairovės konferencijos ir kt.).

3. ES IR KINIJS APLINKOSAUGOS DISKURSAI

Trečiojo skyriaus tikslas yra apibrėžti dominuojančius ES ir Kinijos aplinkosaugos diskursus apžvelgiant jų istorines ištakas, pritaikomumą ir turinius. Tokiu keliu siekiama pagrįsti ir pabrėžti pasirinktų ekologinės modernizacijos ir ekologinės civilizacijos aplinkosaugos diskursų dominavimą atitinkamai ES ir Kinijoje. Daroma prielaida, jog įsigalėjęs diskursas konkrečioje politikos srityje daro reikšmingą įtaką sprendimų priėmėjų suvokimui apie jų atstovaujamos šalies poziciją tos politikos srities tarptautinėje santvarkoje. Skyriuje ir visame darbe ekologinė modernizacija ir ekologinė civilizacija yra laikomos, atitinkamai ES ir Kinijos, aplinkosaugos diskursais. Šiuo skyriumi bus sudarytas pamatas tolimesnei tyrimo eigai empiriškai tiriant ES ir Kinijos pasakojimus pasauliui ir savo vaidmens suvokimus aplinkosaugos srityje.

3.1. *ES ir ekologinė modernizacija*

„Mes uždėsime kainą taršai“ – Ursula von der Leyen apie Europos žaliąjį kursą

Ekologinės modernizacijos ištakos iki šiandien

Ekologinės modernizacijos diskurso ištakos siekia 1980-uosius, o pirmiausiai jis įsigalėjo industrinėse Vakarų visuomenėse. Svarbu pažymėti, jog nors ekologinė modernizacija ir susiformavo tuometinės Europos Bendrijos (EB) valstybėse narėse, tačiau tai nebuvo hierarchiškai supranacionalinės EB „iš viršaus nuleistas“ naratyvas, kurį perėmė valstybės narės. Iki devintojo XX amžiaus dešimtmečio Europoje ir bendrai liberaliajame pasaulyje buvo laikomasi funkcinės diferenciacijos požiūrio, pagal kurį tarša vis dar buvo matoma kaip individualus klausimas, kurį galima spręsti įvedant emisijų išmetimo standartus.⁸¹ Kitaip sakant, tai nebuvo laikoma struktūriniu problema, o pamažu dėmesio centre atsידūrė ir įspėjimai dėl galimų blogiausių scenarijų žmonijai.⁸² Nuo devintojo dešimtmečio pokyčius aplinkosaugos politikoje ir patį požiūrį į aplinkosaugą vertinęs Maarten A. Hajer tyrė naujojo ekologinės modernizacijos diskurso susiformavimą ir apraiškas.⁸³ Buvo prieita išvadų, jog Europos aplinkosaugos

---

⁸¹ Hajer, 25.

⁸² Donella H. Meadows et al, *The Limits to Growth*, JAV: Universe Books, 1972.

⁸³ Hajer, 25.

politika išgyveno reikšmingą transformaciją. Praktiniame lygmenyje, ekologinė modernizacija nurodo specifinį įžvalgios ir prevencinės aplinkosaugos politikos tipą, glaudžiai susijusį su atsargumo principu ir dėl šios priežasties apima ilgalaikius struktūrinius gamybos ir vartojimo modelių pokyčius.⁸⁴ Pats termino autorius vokiečių politologas Martin Janicke terminą apibūdina kaip procesą, „sisteminę perėjimą nuo daug teršiančios technologinės struktūros prie *ex ante* aplinkai draugiškesnės ekonomikos technologijų bazės“.⁸⁵

Iš XX a. pabaigos perspektyvos, esminiam požiūriui į aplinkosaugą pokyčiui Europos Sąjungoje didžiausia kliūtimi buvo valstybių narių nenoras dalyvauti besiformavusiuose ES aplinkosaugos politikos rėmuose. Nenoras kilo iš susirūpinimo dėl galimo aplinkosaugos politikos poveikio pramoniniam konkurencingumui.⁸⁶ Tai galima vadinti palikimu iš ankstesnių laikų, kuomet aplinkosaugos politika santykyje su industrine politika turėjo nuolankų vaidmenį.⁸⁷ Ilgainiui, ekologinė modernizacija persmelkė visą ES vykdomos viršvalstybinės aplinkosaugos politiką bei tapo pagrindine ir netgi depolitizuota ES diskursyvine gija aplinkosaugos srityje. Nepaisant dominavimo ES politinėje erdvėje, ekologinė civilizacija taip pat kuria „dvigubos depolitizacijos“ tendenciją: ekonominio racionalumo siekimas užgožė politinius nesutarimus, o rinkos konkurencija ir inovacijos – politinį reguliavimą.⁸⁸ Toks diskurso hegemoniškumas užgožė ir alternatyvių idėjų dėl aplinkosaugos politikos galimybę.

Dvidešimt pirmajame amžiuje ekologinė modernizacija jau yra tarp dominuojančių aplinkosaugos ir ekologijos diskursų visame skėtiniame JT klimato kaitos režime. Tiesa, jau 2007 metais diskutuota dėl liberaliojo eko-modernistinio požiūrio trūkumų ir nepakankamumo klimato kaitos problemoms spręsti bei konkuruojančių globalių aplinkosaugos diskursų privalumų, konkrečiai žaliosios valdysenos (angl. *green governmentality*) ir pilietinio environmentalizmo (angl. *civic environmentalism*).⁸⁹ Tuo tarpu pačiai ES, ir tuo labiau EK, ekologinės modernizacijos diskursas ir jo vienvaldiškumas yra daugiau nei priimtinas. Visų pirma, šis diskursas ir politikos vykdymo strategija atitinka ašinę ES bendrabavimo sritį – ekonomiką. Siekis ekonominėmis priemonėmis kovoti su klimato

---

⁸⁴ Mikael S. Andersen ir Ilmo Massa, „Ecological Modernization — Origins, Dilemmas and Future Directions“. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 2000, 2, 337-345.

⁸⁵ Martin Janicke, „Ecological Modernization – a Paradise of Feasibility but no General Solution. Kn. L. Mez, L. Okamura, H. Weidner (sud.) *The Ecological Modernization Capacity of Japan and Germany*, Springer VS Wiesbaden, 13-14 <https://doi.org/10.1007/978-3-658-27405-4_2> [žiūrėta 2022-04-07]

⁸⁶ Andrew Gouldson ir Joseph Murphy, „Ecological modernization and the European Union“, *Geoforum*, 1996, 27:1, 11-21. <[https://doi.org/10.1016/0016-7185\(96\)00002-4](https://doi.org/10.1016/0016-7185(96)00002-4)> [žiūrėta 2022-04-08]

⁸⁷ Hajer, 25.

⁸⁸ Machin, 208-227.

⁸⁹ Karin Bäckstrand ir Eva Lövbrand, „Climate Governance Beyond 2012: Competing Discourses of Green Governmentality, Ecological Modernization and Civic Environmentalism“. Kn. M. Pettenger (sud.) *The Social Construction of Climate Change: Power, Knowledge, Norms, Discourses*, Hampshire: Ashgate, 2007.

kaita įgalina EK ir kitas ES institucijas veikti plačia apimtimi. Taip pat, ES, kaip ekologinės modernizacijos lopšys, pretenduoja savo pavyzdžiu rodyti tokios politikos efektyvumą bei globaliai projektuoti savo normatyvinę galią aplinkosaugos srityje, kas yra itin aktualu lyderystės globalioje arenoje klausimu. Aplinkosauga nuo 1980-ųjų Europoje suprantama kaip „teigiamos sumos žaidimas“ (angl. *positive sum game*), kuriame visos suinteresuotos ir aktyviai veikiančios grupės gali iš to gauti naudą. Taigi, ekologija matoma kaip valdymo (angl. *management*) klausimas.⁹⁰ Būtent EK yra technokratiškos prigimties institucija, kuriai ES instituciniame lygmenyje priskirtos politikos įgyvendinimo kompetencijos, tad ekologinė modernizacija itin gerai tinka EK.

Ekologinės modernizacijos turinys šiandien

Viena pagrindinių kritikos strėlių ekologinės modernizacijos vizijai buvo siauras požiūris ir siekis aplinkosaugines problemas spręsti tik per ekonominę prizmę, tokiu būdu nuošalyje paliekant socialinio teisingumo ir visuomenės-gamtos santykį.⁹¹ Šią kritiką numalšinti turėjo 2019 metais EK paskelbtas Europos žaliasis kursas, kuriame, lyginant su ankstesnėmis ES aplinkosaugos politiką formuojančiomis politikomis, gerokai labiau išplėtotas ir patobulintas socialinės įtraukties modelis (pavyzdžiui, atsiranda įperkamo ar prieinamo (angl. *affordability*) motyvas).⁹² 2019 metais pristatyta naujoji EK sudėtis ir ambicingasis Europos žaliasis kursas tapo naujuoju atskaitos tašku ES aplinkosaugos politikos istorijoje. Visgi, savo esme ekologinės modernizacijos diskursas dėl to nepasikeitė, o priešingai, netgi buvo sustiprintas ir dar kartą patvirtintas kaip dominuojantis ES.⁹³

Ekologinės modernizacijos diskurso logikai galima taikyti tas pačias prielaidas, kurias prieš 26 metus iškėlė Maarten A. Hajer: aplinkosaugos problematika – struktūrinės prigimties, aplinkosauga suprantama kaip „teigiamos sumos žaidimas“, ekonomikos ir ekologijos suderinamumas. Tai politikos formuotojų lūpose ir mąstyme gyvuojantis diskursas, pagal kurį pripažįstamas aplinkosaugos problematikos struktūriškumas, tačiau laikoma, jog jau egzistuojančios politinės, ekonominės ir socialinės institucijos gali internalizuoti rūpinimąsi aplinkosauga.⁹⁴ Vadinasi, tam, kad būtų efektyviai kovojama su žmonių sukeltos žalos gamtai pasekmėmis, nebūtina radikaliai keisti ar pertvarkyti egzistuojančios santvarkos. Ekologinė modernizacija gali būti laikoma teigiama žinute žmonėms: vystant naujas ir integruotas technologijas įmanoma sumažinti žaliavų vartojimą ir įvairios taršos kūrimą, tuo

---

⁹⁰ Hajer, 26.

⁹¹ Gouldson, Murphy, 11-21.

⁹² Nachajūtė, 29-31.

⁹³ Ten pat, 34-36.

⁹⁴ Hajer, 25 .

pačiu metu užtikrinant inovatyvių ir konkurencingų produktų gamybą.⁹⁵ Ši pozityvi žinutė yra itin priimtina tiek politikams, tiek ES piliečiams. Iki ekologinės modernizacijos požiūrio nusistovėjimo Europoje į aplinkosaugos problemas buvo žiūrima pro pirštus, nes iki tol atrodė, jog tai yra „nulinės sumos žaidimas“, kuriame kiekvienas žingsnis į „žalumą“ reikštų atitinkamą ekonominį nuostolį. Tai priveda prie trečiosios prielaidos – remiamasi utilitarine logika: ekologinės modernizacijos esmė yra idėja, kad taršos prevencija apsimoka.⁹⁶ Aplinkosauga buvo pradėta matyti ne kaip kliūtis valstybių ekonominiam augimui ir vystymuisi, bet atvirkščiai – kaip pagrindinė sąlyga šiam siekiamam augimui užtikrinti.⁹⁷ Šie elementai atsispindi ir svarbiausiuose ES aplinkosaugos politikos dokumentuose – Aplinkosaugos veiksmų programose (angl. *Environmental Action Programme*).⁹⁸

3.2. Kinija ir ekologinė civilizacija

„Skaidrūs vandenys ir žaliuojantys kalnai iš tikrųjų yra auksiniai kalnai, sidabriniai kalnai“

Xi Jinping

绿水青山就是金山银山。—— 习近平

Ekologinės civilizacijos ištakos iki šiandien

Kinijos Liaudies Respublikoje praūžus maoizmo erai, Deng Xiaoping atėjimas į valdžią 1978-aisiais metais žymėjo Kinijos atsivėrimą pasauliui, o tuo pačiu ir Kinijos ekonominio augimo sėkmės istorijos pradžią. 2014 metais Kinija paskelbta didžiausios pasaulio ekonomikos valstybe pagal perkamąją galią. Visgi, šaukštu deguto Kinijos ekonominės sėkmės istorijoje ilgą laiką buvo didžiulė tarša ir gamtinių išteklių išekvojimas. Tokio masto šalutiniai efektai ir aplinkosaugos kaina, lėmusi nelygybę, bedarbystę ir vartotojiškumą, ėmė grasinti Kinijos komunistų partijos (KKP) legitimumui. Todėl Kinijos valdžiai teko permąstyti ir papildyti valstybės politinę filosofiją, kuri yra kertinis akmuo KKP norint inicijuoti svarbius politikos pokyčius.⁹⁹ Pirmą kartą oficialiame politiniame lygmenyje ekologinė civilizacija kaip terminas pasirodė 2007 metais, kai jį išskėlė tuometinis Kinijos prezidentas Hu Jintao 17-ojo KKP Nacionalinio kongreso ataskaitoje. Po penkerių metų ekologinė civilizacija buvo

⁹⁵ Andresen, Massa, 337.

⁹⁶ Hajer, 26.

⁹⁷ Albert Weale ir Andrea Williams, „Between economy or ecology? The single market and the integration of environmental policy“. *Environmental Politics*, 1992, 1:4, 45–64 cituota iš Dominyka Nachajūtė, „Europos žaliasis kursas: „žmogaus mėnulyje momentas“ ar tik eilinė strategija?“. Bakalauro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2020, 17.

⁹⁸ Tyrimus konkrečiai šia tema atliko Amanda Machin, Dominyka Nachajūtė.

⁹⁹ Li, Shapiro, 11.

įrašyta į KKP konstituciją bei ekologinės civilizacijos statymas tapo oficialia Kinijos politinės filosofijos sudedamąja dalimi (žr. 3 pav.).

3 pav. Kinijos nacionaliniai prioritetai, įskaitant ir nuo 2012 metų įtrauktą ekologinės civilizacijos statymą. Sudaryta pagal Huang ir Westman, 2021

Tokiu būdu ekologinė civilizacija, tapusi kertine prezidentu paskelbto Xi Jinping politikos dalimi, ėmė įsigalėti kaip ideologinis modelis Kinijos nacionalinei aplinkosaugai, vizija globaliai žmonijos ateičiai¹⁰⁰, oficialus aplinkosaugos naratyvas¹⁰¹, sociotechninė vizija, kuri yra statoma ant valstybės vedamų aplinkosauginių naratyvų ir sociokultūrinių tradicijų.¹⁰² Anglakalbėje spaudoje ekologinė

¹⁰⁰ Mette H. Hansen et al., „Ecological civilization: Interpreting the Chinese past, projecting the global future“. *Global Environmental Change*, 2018, 53, 195-203. <<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2018.09.014>> [žiūrėta 2022-03-26]

¹⁰¹ Sam Geall ir Adrian Ely, „Narratives and Pathways towards an Ecological Civilization in Contemporary China“. *The China Quarterly*, 2018, 236, 1175-1196. <<https://doi.org/10.1017/S0305741018001315>> [žiūrėta 2022-04-01]

¹⁰² Ping Huang ir Linda Westman, „China's imaginary of ecological civilization: A resonance between the state-led discourse and sociocultural dynamics“, *Energy Research and Social Science*, 2021, 81, 1-7. <<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214629621003467#b0165>> [žiūrėta 2022-04-11]

civilizacija neretai vaizduojama kaip klaidinanti propagandinė KKP gudrybė¹⁰³, tyrėjai taip pat linkę visų pirma analizuoti ekologinės civilizacijos turinį ir efektyvumą nacionaliniame lygmenyje. Visgi, Kinija bando pateisinti sąvokoje figūruojantį „civilizacijos“ matmenį ir ėmė pažindinti pasaulį su šiuo terminu: 2013 metais Jungtinių Tautų Aplinkos apsaugos programos (angl. *UNEP*) tarybos susitikimo metu pristatyta ekologinės civilizacijos idėja¹⁰⁴, 2016 metais pati UNEP išleido ataskaitą apie Kinijos ekologinę civilizaciją¹⁰⁵, o 2021 metais Kinijoje rengta 15-oji JT biologinės įvairovės konferencija (COP15) pavadinta „Ekologinė civilizacija: kuriame bendrą ateitį visam gyvenimui Žemėje“. ¹⁰⁶ Šiuo atžvilgiu, ekologinė civilizacija veikia tiek kaip Kinijos pasiskelbta išeitis kenčiančiai planetai, tiek kaip potenciali viltis kai kuriems tarptautiniams stebėtojams, kurie tiria Kinijos aplinkosaugos politiką.¹⁰⁷

19-ojo KKP Nacionalinio kongreso metu 2017-aisiais metais Xi Jinping pasisakė, jog Kinija imsis vairuotojo vaidmens tarptautiniame bendradarbiavime dėl klimato kaitos mažinimo, nes Kinija tapo svarbia dalyve ir deglo nešėja pasaulinėse pastangose dėl ekologinės civilizacijos. Tai buvo pirmasis kartas, kai Kinija oficialiai pranešė besiidomsiantis tarptautinės lyderystės klimato kaitos klausimais. Kaip pastebi Zhang ir Orbie, toks „kiniškos išeities“ siūlymas pasauliui (įskaitant ir lyderystę kitose politikos srityse) iliustruoja Kinijos diplomatijos pasikeitimą nuo Deng Xiaoping (išlaikyti santūrumą, nesiimti lyderystės) iki Xi Jinping (kiniška išeitis tarptautinei sistemai).¹⁰⁸ Būtent Xi Jinping yra neabejotinai kertinė figūra įtvirtinant ekologinės civilizacijos siekį Kinijos politiniame, kultūriniame ir socialiniame lygmenyse.¹⁰⁹ Ši filosofija tapo neatsiejama vadinamosios „Xi Jinping minties“ (kin. *Xi Jinping sixiang* 习近平思想) dalimi, pačių kinų aukštinama kaip „mokslinė paradigma plėtojant marksistinę ekologiją“. ¹¹⁰ Taip grindžiamas KKP vedamos Kinijos vystymosi kelias – transformacija iš žemės ūkiu pagrįstos į pramoninę civilizaciją Mao Zedong laikais, tuomet pasikeitimas į materialinę civilizaciją

---

¹⁰³ Sibó Chen ir Yuezhi Zhao, „Ecological Civilization: A Blindspot in Global Media Coverage of China’s Environmental Governance“, *Environmental Communication*, 2021, 16:2, 195-208. <<https://doi.org/10.1080/17524032.2021.1981419>> [žiūrėta 2022-04-11]

¹⁰⁴ „Introduction to Green Economy: UNEP Governing Council Decision 27/8“, 2014-02-22, <<https://europa.eu/capacity4dev/public-environment-climate/documents/introduction-green-economy-unep-governing-council-decision-278>> [žiūrėta 2022-04-11]

¹⁰⁵ „Green is Gold: The Strategy and Actions of China’s Ecological Civilization“, UN Environment Programme, 2016, <<https://reliefweb.int/report/china/green-gold-strategy-and-actions-chinas-ecological-civilization>> [žiūrėta 2022-04-22]

¹⁰⁶ „COP15 kicks off in China’s Kunming with ecological civilization in spotlight“, Xinhua, 2021-10-12, <http://english.scio.gov.cn/internationalexchanges/2021-10/12/content_77804158.htm> [žiūrėta 2022-04-11]

¹⁰⁷ Li, Shapiro, 13.

¹⁰⁸ Yunhan Zhang ir Jan Orbie, „Strategic narratives in China’s climate policy: analysing three phases in China’s discourse coalition“, *The Pacific Review*, 2021, 34:1, 19.

¹⁰⁹ Kostka, Zhang, 769-781.

¹¹⁰ Hongwei Li, „Main Contents of Xi Jinping’s Thought on Ecological Civilization“, *Chinese Journal of Urban and Environmental Studies*, 2019, 7:2, 1-3. <<https://doi.org/10.1142/S2345748119750046>> [žiūrėta 2022-04-02]

Deng Xiaoping valdymo metais bei dabartinis virsmas į ekologinę civilizaciją Xi Jinping eroje.¹¹¹ Politinė kaita žymi ir drastišką Kinijos valdžios aplinkosaugos diskurso pokytį: nuo garsiosios Mao Zedong frazės „žmogus privalo užvaldyti gamtą“ (kin. *ren ding sheng tian* 人定胜天)¹¹² iki Xi Jinping minties, jog „žaluma yra auksas“.

Ekologinės civilizacijos mantra siejasi ir su platesniais Kinijos siekiais daryti įtaką tarptautinei sistemai. Kinijos aplinkosaugos politikos tyrėja Heidi Wang-Kaeding pastebi, jog ši sąvoka „sinfikuoja“ aplinkosaugą, išlaisvina Kiniją nuo Vakarų visuomenėse priimtinos trajektorijos. Taip Kinija signalizuoja pasauliui, jog tarptautinis spaudimas imtis kovos su klimato kaita nebėra pagrindinė varanti jėga – Kinija pati imasi kurti „environmentalizmą su kiniškomis ypatybėmis“.¹¹³ Tokiu būdu ekologinė civilizacija kaip aplinkosaugos diskursas yra išsiskverbęs į aukščiausios svarbos politinę darbotvarkę Kinijoje bei veikia Kinijos veiksmus ir pasaulėžiūrą tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygiu.

Ekologinės civilizacijos turinys šiandien

Holistiškumas, arba žmogaus ir gamtos sugyvenimas, yra ekologinės civilizacijos koncepcijos pagrindas. Vientisumo siekiama ir politinės retorikos bei daugiamečių planų plotmėje. Ekologinė civilizacija yra tampriai susijusi su KKP tikslu iki 2035-ųjų metų įgyvendinti socialistinę modernizaciją ir sukurti „gražiąją Kiniją“ (žr. 3 pav.), tokiu būdu ekologinės civilizacijos siekis tampa neatsiejama didžiojo „Kinijos progreso istorijos“ naratyvo ir „kiniškosios svajonės“ (kin. *Zhongguo meng* 中国梦) metanaratyvo dalimi.¹¹⁴ Xi Jinping viziją apie ekologinę civilizaciją jungia penki elementai: marksizmo filosofija, tradicinė kinų išmintis apie ekologiją, istorinis ir praktinis aplinkosaugos kontekstas Kinijoje, civilizacinis dėmuo ir kiniškasis socializmas.¹¹⁵

Pirma, siekiama integruoti tris marksistines teorijas – istorijos dialektiką, materializmo dialektiką ir gamtos dialektiką – kurios nustato žmogaus ir gamtos santykį. Žvelgiant į ekologinę civilizaciją kaip į politinę filosofiją, jos šaknys yra kilusios iš Vakarų mąstymo mokyklų – ekologinio marksizmo ir konstruktyvistinio postmodernizmo. Pagal pirmąjį, „prekyba“ gamta (jos išaikvojimas) yra prieštaravimų esmė, kurie gali nulemti galutinį kapitalizmo žlugimą. Antruoju bandoma apjungti geriausias tradicijos ir modernumo ypatybes siekiant darnos tarp žmogaus ir ne-žmogaus ekologijos.¹¹⁶ Šių sąvokų

---

¹¹¹ Li, Shapiro, 12.

¹¹² Ten pat, 128.

¹¹³ Wang-Kaeding.

¹¹⁴ Marinelli, 374-380.

¹¹⁵ Chengliang Huang, „Theoretical Origins of Xi Jinping’s Thought on Ecological Civilization“, *Chinese Journal of Urban and Environmental Studies*, 2019, 7:2. <<http://dx.doi.org/10.1142/S2345748119750022>> [žiūrėta 2022-04-02]

¹¹⁶ Li, Shapiro, 12.

išgryninimui ir pritaikymui kiniškame kontekste yra pasitelkiama Kinijos akademinė bendruomenė ir valstybinis aparatas – suskaičiuojama per 20 Kinijos valdžios tyrimų centrų, kuriuose vyksta tokios filosofinės diskusijos, paklojančios pamatus nacionalinėms ir lokalioms iniciatyvoms.

Antra, siekiama integruoti tradicinę kinų filosofiją į modernių laikų vystymosi kontekstą, iš praeities semiantis žmogaus ir gamtos vienovės idėjas bei vertybes. Pasak kinų tyrėjų, ekologinė civilizacija yra neatsiejama ir nuo pačios kinų kultūros: ekologinės civilizacijos idėjos yra išsisknijusios kinų filosofijoje („žmogaus ir gamtos vienovės“ principas, kin. *tian ren he yi* 天人合一) ir atkartoja vyraujančią socialinę ir kultūrinę suvokimą bei įsitikinimus.¹¹⁷ Ekologinės civilizacijos poreikį kinų filosofija ir tradicijomis grindžia ir pats Xi Jinping, dažnai cituodamas klasikinės Konfucijaus, Laozi ar Mengzi eilutes ar tradicinę kinų poeziją apie gamtą savo tekstuose¹¹⁸ ar kalbose.¹¹⁹

Trečia, remiamasi skaudžiomis ekologinės krizės Kinijoje pasekmėmis, kurios neleidžia Kinijos žmonėms gyventi kokybiško gyvenimo ir siekti nacionalinių tikslų. Kinijos turtingiausių bei vidurinioji klasės pastaraisiais dešimtmečiais irgi ima justi skaudžius „bumerango efekto“ padarinius – aukštos gyvenimo kokybės ir vartotojiškumo lygiai grįžta ir veikia visus oro, vandens ir dirvos taršos bei kitais pavidalais.¹²⁰

Ketvirta, reikalingas Kinijos vaidmens pasikeitimas ir lyderystė tarptautinėje arenoje aplinkosaugos klausimais, „kiniškosios išeities“ vėliavos kėlimas. Kinijos siūloma išeitis yra globali, kaip alternatyva Vakarų ekonominiam-aplinkosauginiam modeliui. Vienas pagrindinių skirtumų tarp liberalaus environmentalizmo ir Kinijos siūlomos vizijos yra aplinkosaugos ir ekonominių interesų hierarchija. Žymiojoje „dviejų kalnų teorijoje“ (žr. skyriaus pradžią) Xi Jinping sulieja ribą tarp aplinkosaugos ir ekonominių interesų; ekologija, gamtos saugojimas iš savęs yra vertė. Tuo tarpu liberalioje aplinkosaugoje bandoma derinti ekonominius poreikius su poreikiu saugoti gamtą.¹²¹

Penkta, kaip jau minėta anksčiau, ekologinė civilizacija yra viena iš sudedamųjų socializmo su kiniškais ypatybėmis dalių. Šis siekis yra nuolat akcentuojamas aukščiausiam politiniame

---

¹¹⁷ Pavyzdžiui, Huang, Westman, 2021; Wei et al., „Ecological civilization: China's effort to build a shared future for all life on Earth“, *National Science Review*, 2021, 8:7, 1-5. <<https://academic.oup.com/nsr/article/8/7/nwaa279/5989711>> [žiūrėta 2022-04-02]

¹¹⁸ Xi Jinping, „Promote the construction of my country's ecological civilization to a new level“ (推动我国生态文明建设迈上新台阶), *Qiushi*, 2019-01-31, <http://www.qstheory.cn/dukan/qs/2019-01/31/c_1124054331.htm> [žiūrėta 2022-04-11]

¹¹⁹ Xi Jinping, „Full Text: Remarks by Chinese President Xi Jinping at Climate Ambition Summit“, *Qiushi*, 2020-12-14, <http://en.qstheory.cn/2020-12/14/c_573223.htm> [žiūrėta 2022-04-09]

¹²⁰ Li, Shapiro, 35-36.

¹²¹ Wang-Kaeding.

lygmenyje¹²², o diskusijos apie aplinkosaugą ir Kinijos vaidmenį klimato kaitos klausimais yra neatsiejamas nuo ekologinės civilizacijos naratyvo.

3.3. Ekologinės modernizacijos ir ekologinės civilizacijos palyginimas

Ekologinė modernizacija ir ekologinė civilizacija yra alternatyvų neturintys aplinkosaugos diskursai ES ir Kinijoje bei neabejotinai daro reikšmingą įtaką politikos formuotojų veiksams. Turint omenyje bendrą šio darbo problemą, siekį iširti, kiek dera ES ir Kinija aplinkosaugos srityje, šiame poskyryje bus palyginti apibrėžtieji aplinkosaugos diskursai. Pirmiausiai į akis krenta skirtingos pačių diskursų susiformavimo prigimtys. Abu diskursai „užėmė sceną“ tuomet, kai to reikėjo labiausiai: Europoje ir liberaliajame pasaulyje ėmė skambėti pavojaus varpai dėl aplinkosaugos problemų keliamų baigtinio žmonijos vystymosi scenarijų; tuo tarpu Kinijai itin brangiai atsiėjusi ekonominė galia ir pripažinimas ėmė kelti egzistencinį pavojų KKP sukurtos politinės sistemos stabilumui. Tačiau Europoje ekologinės modernizacijos diskurso įsigalėjimui priskirti konkretaus momento neišeitų, šis diskursas į politines aukštumas EB (o vėliau ir ES) prasiskverbė natūraliai ir iki šiol nėra formaliai įtvirtintas. Socialistinėje Kinijoje ekologinės civilizacijos siekis ir jos diskursas yra oficialiai įtrauktas į KKP konstituciją (2012 m.) ir Kinijos konstituciją (2018 m.), šis tikslas yra neatsiejamas nuo vienvaldės KKP nacionalinių preferencijų. Tokiu būdu Kinijoje ekologinės civilizacijos diskursas dominuoja fiktyviai, nes aukščiausioje politinėje erdvėje leidžiama figūruoti tiems diskursams, kurie yra palankūs arba bent jau „nesikerta“ su KKP normatyviniais diskursais.

Kiniškosios ekologinės civilizacijos tyrinėtojai pastebėjo, jog 2012 metų 18-ojo KKP suvažiavimo metu tuometinio prezidento Hu Jintao kalbos oficialiame vertime į anglų kalbą, terminas 生态文明 (liet. ekologinė civilizacija) buvo išverstas kaip „ecological progress“ (liet. *ekologinis progresas*).¹²³ Tai nebuvo padaryta atsitiktinai ir galimai turi bendro su Maurizio Marinelli ironiškai vadinamuoju „ateities tobuluoju laiku“ (angl. *future perfect tense*), kuris yra identifikuojamas KKP diskursuose randant vis pasikartojančias tobulybės projekcijas ateityje.¹²⁴ Taigi, dar vienas reikšmingas bendras bruožas, taikytinas ekologiškai modernizacijai ir ekologiškai civilizacijai – abi strategijos (formą įgaunančios diskurso ir politikos kūrimo būdais) nėra baigtinės, tai yra procesai, kurių įgyvendinimą objektyviai nustatyti nėra įmanoma. Tai yra, abiejų šalių politikos formuotojai gali kalbėti apie šių strategijų įgyvendinimą ir būdus, tačiau tai yra procesai, kurie turi virsti (arba jau yra virtę) natūralia,

---

¹²² Pavyzdžiui: Xi Jinping, „Full text of Xi Jinping's report at 19th CPC National Congress“.

¹²³ Hansen et al., 195; Marinelli, 376-377.

¹²⁴ Marinelli, 368.

įsisąmoninta kiekvieno žmogaus gyvenimo norma, gyvenimo būdo dalimi. Be abejo, arčiau šio „įgyvendinimo“ yra Kinija, žvelgiant į Kinijos nacionalinius planus, vėliausiai iki 2050-ųjų ekologinė civilizacija turėtų būti pasiekta.

Kaip jau buvo minėta, ekologinė modernizacija susilaukė ir vis dar susilaukia kritikos už siaurą ekonominėmis priemonėmis grįstą požiūrį aplinkosaugos problemų sprendimą. Šiuo atžvilgiu alternatyvi pasauliui siūloma Kinijos vizija yra itin plačių užmojų, kurios epicentre yra tautos gerovė ir socializmo suvešėjimas. Žinoma, tokia retorika patogiai neapima praktinių Kinijos aplinkosaugos politikos realiųjų, kurios nebūtinai nurodo gražią ateitį Kinijos žmonėms. „Autoritarizmas žaliame rūbe“ jau atneša nemažai su aplinkosauga nesusijusių išsiliejimo (angl. *spillover*) poveikių Kinijos žmonėms.¹²⁵

XXI amžiuje ekologinė modernizacija jau yra tarp dominuojančių aplinkosaugos ir ekologijos diskursų visame skėtiniame JT klimato kaitos režime. Maarten A. Hajer oponentas Arthur P. J. Mol, tikrinęs ekologinės modernizacijos idėjų pritaikomumą Kinijos kontekste, ekologinę modernizaciją pristato būtent kaip europinį projektą.¹²⁶ Šiuo atžvilgiu ekologinę civilizaciją galima vertinti kaip Kinijos tiesioginį bandymą mesti iššūkį efektyvaus veikimo neatnešantiems aplinkosaugos diskursams esamoje klimato kaitos valdymo režimo arenoje. Nors tarptautinė bendruomenė sveikina pastarąjį dešimtmetį suaktyvėjusią Kinijos poziciją aplinkosaugos klausimais, ekologinės civilizacijos idėjų paplitimo lygis ateityje gali reikšmingai nulemti pasaulinės klimato kaitos architektūros kryptį.

4. KĄ IR KAIP ES IR KINIJA KALBA APIE APLINKOSAUGĄ PASAULIUI?

Šio skyriaus uždavinys – ištirti, kokius aplinkosauginius naratyvus savo pagrindinėse kalbose 2019-2021 metais kūrė ES ir Kinijos lyderiai. Siekiama išsiaiškinti, kokius pasakojimus siekia tarptautinei auditorijai perteikti ES ir Kinijos sprendimų priėmėjai atsižvelgiant į minimus pagrindinius veikėjus, įvykius, jų sekas ir priežastingumus bei kalbėtojų siūlomas išeitis ar reikalingas išmokti pamokas. Naratyvas yra suvokiamas kaip istorijos, kurias pasakoja žmonės. Siekiant rekonstruoti šias istorijas bus tiriama, kaip naratyvo istorijos yra pasakojamos.

4.1. ES pasakojimas: „vieniša lyderystė dėl pasaulio, kurį išgelbės ekonominiai sprendimai“

Nuo pat savo kadencijos pradžios EK pirmininkė von der Leyen savo politinę lyderystę grindė ir tvirtino siekiu Europos Sąjungą paversti žalesne, o taip pat ir siekiu Europą paversti kovos su klimato

---

¹²⁵ Li, Shapiro, 24-34.

¹²⁶ Arthur P. J. Mol, „Environment and Modernity in Transitional China: Frontiers of Ecological Modernization“. *Development and Change*, 2006, 37:1, 29-56.

kaita pasaulyje vedle. Šiems tikslams įgyvendinti, visų pirma, siekiama sudaryti „Europos komandos“ vieningumo įvaizdį minint Europą kaip žemyną ir Europos Sąjungą pakaitomis. Tuo pačiu, ryškinamas vedantis Europos Komisijos vaidmuo su 27-ių Europos lyderių pritarimu¹²⁷ ar Europos investicijų banko indėliu. EK pirmininkė pakartotinai pažymi Europos indėlį ir jau priimtus sprendimus siekiant tvaresnės ateities. Didžiausio dėmesio sulaukia Europos žaliasis kursas, po kuriuo skėtine logika pakliūna ES tikslas iki 2030-ųjų metų sumažinti išskiriamų šiltnamio dujų kiekį 55 procentais¹²⁸, siekis paskirti daugiau nei 700 mln. eurų Didžiosios žaliosios sienos projektui Afrikoje¹²⁹, planai investuoti kelis šimtus milijonų eurų į tyrimus bioįvairovės, gyvūnų sveikatos, besiformuojančių ligų ir kitose srityse¹³⁰ bei didysis pažadas iki 2050-ųjų metų Europai tapti pirmuoju klimatui neutraliu žemynu planetoje.¹³¹ Neapsiribojama vien tik skaičiais, vardinamas ir platesnis ES įrankių spektras, turintis prisidėti prie aplinkosaugos ateities: Europos klimato įstatymas¹³², „Europos klimato bankas“¹³³, Europos žaliasis kursas¹³⁴, ES Bendroji ir žemės ūkio politika¹³⁵, Teisingos pertvarkos fondas.¹³⁶ Visgi, svarbu išskirti, jog EK pirmininkės kalbos neapsiribojo pasakojimu vien apie ES „vidaus virtuvę“, dėmesys taip pat skirtas globaliems procesams, apeliuojant į bioįvairovės praradimo bei COVID-19 ir net Ebola viruso sąryšį¹³⁷, pasaulinį atsigavimą po COVID-19 sukeltos pandemijos¹³⁸ ar net lyginant žaliąją transformaciją su skaitmenine revoliucija prieš 40 metų.¹³⁹

Tarp šių skambių ir konkrečių ES ekonominių žingsnių, suponuojančių ES pažangą, nepasimeta ir „vienišos Europos“ raginimai pasauliui. Klimato kaita nėra tik Europos, bet ir visos žmonijos problema, todėl Europa remia besivystančias valstybes siekiant atsieti jų ekonominį augimą nuo emisijų, Europa yra pasiruošusi ambicingesniems susitarimams su panašiai galvojančiomis valstybėmis (angl. *like-minded countries*) ir su tais, kurie sutinka apmokestinti anglies dvideginį.¹⁴⁰ Taip pat pasaulinė bendruomenė raginama mobilizuoti finansines pastangas siekiant paremti pažeidžiamiausias valstybes prisitaikant ir „peršokant“ į švarųjį augimą.¹⁴¹ Nors ES yra vieniša lyderė, siekianti kilniausio įmanomo

---

¹²⁷ von der Leyen, 2021c.

¹²⁸ von der Leyen, 2020; von der Leyen, 2021b; von der Leyen, 2021d; von der Leyen, 2021e.

¹²⁹ von der Leyen, 2021a.

¹³⁰ Ten pat.

¹³¹ von der Leyen, 2019; von der Leyen, 2021c.

¹³² Ten pat; ten pat.

¹³³ von der Leyen, 2019; von der Leyen, 2021b.

¹³⁴ von der Leyen, 2019; von der Leyen, 2021a; von der Leyen, 2021b; von der Leyen, 2021c.

¹³⁵ von der Leyen, 2021a.

¹³⁶ von der Leyen, 2019.

¹³⁷ von der Leyen, 2021a.

¹³⁸ von der Leyen, 2021c.

¹³⁹ von der Leyen, 2021b.

¹⁴⁰ von der Leyen, 2020.

¹⁴¹ von der Leyen, 2021e.

tikslo užtikrindama gerovę ateities kartoms¹⁴², tačiau von der Leyen pabrėžia, jog „siekiant išsaugoti klimatą, mums reikia pasaulio“.¹⁴³ Europa siekia ambicingais veiksmais lyderiauti viduje ir daryti viską, ką gali, kad būtų pritraukta kuo įmanoma daugiau partnerių šioje krizėje: EK pirmininkė giria Afrikos pastangas aplinkosaugos srityje¹⁴⁴ ir kviečia didžiąsias pasaulio ekonomines valstybes prisiimti atsakomybę paverčiant šį pokytį galimybe visiems.¹⁴⁵ Įdomu pastebėti, kaip paliečiamos didžiosios aplinkosaugos valstybės: džiaugiamasi dėl Jungtinių Valstijų sugrįžimo „į mūsų pusę“ kovoje su klimato kaita¹⁴⁶, o Kinijai keliamas spaudimas dėl 2021-aisiais Kinijoje (Kunmingo mieste) organizuojamos Jungtinių Tautų COP15 bioįvairovės konferencijos, raginant pasiekti „Paryžiaus [susitarimo] stiliaus susitarimą, ambicingą, globalų ir keičiantį žaidimą“.¹⁴⁷

Kaip pagrindiniai įrankiai pasiekti aplinkosauginius klimato kaitos stabdymo tikslus išryškėja ekonominės priemonės. Europos integracijos istorijoje krizės turi reikšmingą vaidmenį, nes jų metu istoriškai integracija pagilėdavo. Panašu, jog šią logiką, jog sunkmečiai gali tapti puikia proga tobulėjimui, EK vadovė bando perteikti ir savo kalbose, nes „veiksmai dėl klimato nėra tik būtinybė, tai taip pat yra ir didžiausia ekonominė mūsų laikų galimybė“.¹⁴⁸ Vienas pagrindinių Europos žaliojo kurso tikslų – Europos lyderystė ateities rinkose¹⁴⁹, o kova prieš klimato kaitą taps pasaulinio atsigavimo varikliu, tuo pačiu tapdama Europos kelrodžiu bendradarbiaujant su partneriais įvairiose srityse.¹⁵⁰ Europos žaliasis kursas yra įvardinamas kaip Europos naujoji augimo strategija, siekiant Europą paversti labiau konkurencinga rytojaus žaliosiose rinkose. Šiam tikslui pasiekti reikalingas beprecedentis ir kokybiškas viešasis investavimas, turėsiantis aplinkosauginę įtaką, kursiantis darbo vietas ir inovacijas.¹⁵¹ Vardindama visus šiuos ES planus ir pažadus, von der Leyen kuria įtaigų inovatyvios, į ateitį orientuotos Europos paveikslą, kuri išvysdama globali bendruomenė galėtų prisijungti prie ateities kūrimo ir planetos išsaugojimo. Žaliųjų finansų poreikis¹⁵² ir primygtinai kartojama anglies dvideginio apmokestinimo būtinybė nuosekliai persmelkia visas analizuojamas EK pirmininkės kalbas. Taigi, nors, kaip minėta anksčiau, nuolat pabrėžiama vieniša ES lyderystė veiksnių dėl klimato kaitos fone, tuo pačiu ES į tarptautinę klimato politikos areną nuosekliai stumia savo žaliosios politikos idėjas, siekdama jas

---

¹⁴² von der Leyen, 2021d.

¹⁴³ von der Leyen, 2021c.

¹⁴⁴ von der Leyen, 2021a.

¹⁴⁵ von der Leyen, 2021c.

¹⁴⁶ Ten pat.

¹⁴⁷ von der Leyen, 2021a.

¹⁴⁸ von der Leyen, 2021b.

¹⁴⁹ Ten pat.

¹⁵⁰ von der Leyen, 2021c.

¹⁵¹ von der Leyen, 2021b; von der Leyen, 2020.

¹⁵² von der Leyen, 2020.

integuoti į besiformuojančią globaliąją klimato architektūrą. Tuo pačiu, teigiama, jog „Europa bus pirmasis klimatui neutralus žemynas, tačiau mes nenorime būti tokiu vieninteliu pasaulyje“.¹⁵³ Tačiau platesnis ES taisyklių ar siūlomų priemonių pritaikymas tuo pačiu tik dar aiškiau pastatytų ES į tariamą dominuojančią poziciją klimato kaitos klausimais bei eliminuotų potencialias likusio pasaulio siūlomas alternatyvas.

Kartu su ekonominiais įrankiais ir poreikiu grįsti kovą su klimato kaita rinkos sprendimais, EK vedlė itin pabrėžia inovacijų ir technologijų vaidmenį. Siekiant aplinkos saugojimo Europa žada eiti prie naujojo modelio, kuris bus varomas inovacijomis, švaria energija, kuris juda link žiedinės ekonomikos.¹⁵⁴ Šalia anksčiau minėtųjų ES investicijų, nukreiptų į inovacijas, pasauliui taip pat primenama, jog inovacijas ir technologijas mes jau turime, o dabar laikas jas išplėsti ir pritaikyti.¹⁵⁵ Inovacijų temoje vėl paliečiamas anglies dvideginio apmokestinimas, nes tokia „kainodara“ paskatintų vartotojus, gamintojus ir kūrėjus rinktis švarias technologijas, rinktis švarius ir tvarius produktus.¹⁵⁶ Turint omenyje ženklų JAV ir Kinijos pranašumą technologijų srityje, gana paradoksaliai išaukštinama inovatyvi europiečių prigimtis:

*„Nors negalime konkuruoti su didesniais konkurentais ar jų gamtinių išteklių kiekiais, tačiau Europa remiasi pačiu brangiausiu atsinaujinančiu resursu pasaulyje: mūsų idėjomis, mūsų išradingumu, mūsų žmonių novatoriška galia“.*¹⁵⁷

Bendrai tirtos kalbos pasižymi didžiule rekomendacijų ar pamokų dėstymo gausa, šių kiekis yra reikšmingai didesnis už kalbose išskirtų įvykių ar jų priežastingumų siekį. Tai pabrėžia savęs kaip pirmaujančio veikėjo aplinkosaugos srityje suvokimą, nurodo ES pasitikėjimą skleisti savo idėjas, siūlyti pasauliui „europietišką išeitį“. Be abejo, paremiant pastarąją pirmųjų rankų patirtimi – besidalinant planais, pažadais, siūlomomis taisyklėmis – nors iš praktinės perspektyvos ši patirtis daugiau teorinė, pagrįsta didelėmis ambicijomis ir pasitikėjimu savo jėgomis. Atlikus von der Leyen kalbų naratyvo analizę nustatytas nuosekliai konstruojamas ir konkretus pasakojimas, vienijantis šios sprendimų priėmėjos kalbas: ES, arba Europa, siekia vesti ir veda pasaulį nepramintais aplinkosaugos takais į žalią, ekonominėmis priemonėmis ir inovacijomis grįstą ateitį.

---

¹⁵³ von der Leyen, 2021b.

¹⁵⁴ von der Leyen, 2021d.

¹⁵⁵ von der Leyen, 2021e.

¹⁵⁶ von der Leyen, 2021d.

¹⁵⁷ Ten pat.

4.2. Kinijos pasakojimas: „kiniškas civilizacinis posūkis, kuris išgelbės žmoniją ir pasaulį“

Kinijos pasakojimui apie aplinkosaugą būdingas struktūriškumas, šiame pasakojime girdimos nuosekliai kartojamos mintys. Siekiant užčiuopti Kinijos sprendimų priėmėjų lūpomis konstruojamą naratyvą galima išskirti bent keturias nuosekliai nuolatines pasakojimo linijas, randamas ne vienoje kalboje: daugiašališkumo svarba aplinkosaugos klausimams; išsivysčiusių (angl. *developed*) ir besivystančių (angl. *developing*) valstybių skirtis ir vaidmenys; žmogaus ir gamtos tarpusavio priklausomybė; ir Kinijos reikšmingi pasiekimai aplinkos apsaugos srityje. Taip pat galima identifikuoti ir kitas reikšmingas šalutines linijas kaip ekologinės civilizacijos idėjos skleidimas, socialinis teisingumas, technologijos ir žaliasis augimas, žaliasis atsistatymas po COVID-19 sukeltos pandemijos ir COP15 bioįvairovės konferencijos Kinijoje 2021-aisiais metais svarba.

Kritika išsivysčiusioms valstybėms dėl per menkų pastangų padėti besivystančioms valstybėms yra sutinkama visose tirtose kalbose ir dažniausiai išsivysčiusios valstybės raginamos „išplėsti finansinę, technologinę ir gebėjimų auginimo paramą besivystančioms valstybėms“.¹⁵⁸ Bendrai, iš Kinijos pusės nėra pažadų prisidėti finansiškai prie tarptautinės sistemos, iš savo pusės kalbama tik apie nacionalinius veiksmus ir laimėjimus. Tarptautinei visuomenei dėstomi statistiniai nacionaliniai pasiekimai mažinant anglies dvideginio emisijas¹⁵⁹, kuriant nacionalinių parkų sistemą ir želdinant miškus¹⁶⁰, sukūrus didžiausią pasaulyje švarios energijos sistemą¹⁶¹ ar kuriant nacionalinę botanikos sodų sistemą.¹⁶² Kinijos vedlys cituoja kinų išmintį sakydamas, jog „svarbiau parodyti žmonėms, kaip žvejoti, nei tiesiog duoti žuvies“¹⁶³ ir vardina, jog Pietų bendradarbiavimo (angl. *South-South cooperation*) ir Kelio ir juostos iniciatyvos (angl. *Belt and Road Initiative*) rėmuose savo technologijomis Kinija prisideda prie kovos su ekologiniais iššūkiais.¹⁶⁴ Tokiu būdu atsiribojama nuo „žuvies dalinimo“ šį veiksma paliekant kitoms valstybėms.

Iš finansinių pasižadėjimų pusės galima būtų išskirti nebent Kinijos pažadą prisidėti 1.5 mlrd. juanių (apie 213 mln. eurų) į steigiamą Kunmingo bioįvairovės fondą, kuomet prasidėjo COP15 bioįvairovės konferencija Kinijoje.¹⁶⁵ Tuo tarpu išsivysčiusios valstybės nuolat raginamos finansiškai remti besivystančias valstybes kovoje su klimato kaita, pavyzdžiui, tiesiogiai primenant pažadus iki

---

¹⁵⁸ Xi, 2020a; Xi, 2020c; Xi, 2021a.

¹⁵⁹ Wang, 2019.

¹⁶⁰ Xi, 2020a.

¹⁶¹ Xi, 2020b.

¹⁶² Ten pat.

¹⁶³ Xi, 2021a.

¹⁶⁴ Ten pat.

¹⁶⁵ Xi, 2021b.

2020-ųjų metų surinkti 100 mlrd. JAV dolerių, kurie būtų skirti besivystančių valstybių prisitaikymui prie klimato kaitos padarinių.¹⁶⁶ Tokiu būdu Kinija solidarizuojasi su besivystančiomis valstybėmis, siekia jas „įgarsinti“, padėti būti išgirstoms, nes joms sudėtinga prisidėti prie aplinkos saugojimo. Šiame kontekste kartojamas bendrų, bet diferencijuotų atsakomybių principas (angl. *common but differentiated responsibilities*), pagal kurį visos šalys turėtų maksimaliai prisidėti prie bendro problemos sprendimo, atsižvelgiant į konkrečios valstybės nacionalines aplinkybes ir pajėgumus.¹⁶⁷ Visgi, turint omenyje anksčiau aptartą Kinijos garsiai deklaruojamą lyderystę aplinkosaugos klausimais, „kiniškos išėities“ siūlymą pasauliui, lieka ne iki galo aišku, kur aplinkosaugos kontekste išsivysčiusių ir besivystančių šalių dichotomijoje save pozicionuoja pati Kinija. Kituose kontekstuose, Kinijos dangstymasis seniai išaugta besivystančios valstybės etikete, be abejo, yra ir platesnių politinės ekonomijos, ekonomikos ir tarptautinių santykių diskusijų tema. Tokia priedanga „atleidžia“ Kiniją nuo pačios kartojamos atsakomybės finansiškai remti globalią kovą su klimato kaita ir leidžia susikoncentruoti į nacionalines aplinkosaugos pastangas, kurios padeda siekti partijos tikslų šalies viduje. Dar vieną erdvę diskusijoms atveria ir Xi Jinping teiginys, jog išsivysčiusios ir besivystančios valstybės aplinkosaugos problemų srityje turi ne tik skirtingus praktinius pajėgumus, bet ir istorines atsakomybes.¹⁶⁸ Žvelgiant iš šios perspektyvos bei turint omenyje pačios Kinijos aplinkosaugos istoriją, Kiniją galima laikyti išsivysčiusia valstybe, kuri turi praktinius pajėgumus ir istorinę atsakomybę spręsti šiuos klausimus.

Anksčiau aptartąją skirtį Kinija ragina mažinti palaikant daugiašališkumą (angl. *multilateralism*) Jungtinių Tautų formate, laikantis Paryžiaus susitarimo.¹⁶⁹ 2019-aisiais metais buvo įgelta Jungtinėms Valstijoms teiginiu, jog „tam tikro dalyvio pasitraukimas nesudrebins tarptautinės visuomenės kolektyvinės valios ir neapgręš tarptautinio bendradarbiavimo istorinės tendencijos“.¹⁷⁰ Vienašališkumas smerkiamas kaip praeitės dalykas, kuriam nėra vietos kovoje su klimato kaita¹⁷¹ ir pasauliui reikia progreso klimato valdymo sistemoje, kuriame figūruotų bendradarbiavimas ir abipusis laimėjimas (angl. *win-win*).¹⁷²

---

¹⁶⁶ Wang, 2019.

¹⁶⁷ Xi, 2020c.

¹⁶⁸ Xi, 2020a.

¹⁶⁹ Xi, 2020a; Xi, 2020b; Xi, 2020c; Xi, 2021c.

¹⁷⁰ Wang, 2019.

¹⁷¹ Xi, 2020a.

¹⁷² Xi, 2020c.

Xi pripažįsta, jog ateities pasaulinė klimato valdymo sistema sulaukia vis didesnio dėmesio¹⁷³ ir pasauliui siūlo kiniškąjį variantą, kaip reikia žiūrėti į gamtą, gamtos ir žmogaus santykį bei aplinkosaugą. Analizuotos kalbos pasižymi išpūdinga dėmesio gausa žmogaus ir gamtos santykiui. Gamta ir žmogus yra neišskiriami, todėl harmoningas jų koegzistavimas ir gamtos vaidmens išskėlimas yra kelias siekiant kuo efektyvesnių veiksmų dėl klimato kaitos mažinimo.¹⁷⁴ Siekiant klestinčio, švaraus ir gražaus pasaulio, privalu rasti kelią gamtai ir žmogui gyventi harmonijoje ir koordinuoti ekonominių vystymąsi bei aplinkosaugą.¹⁷⁵ Ši pasakojimo linija įgavo tik dar daugiau pagrindo prasidėjus COVID-19 viruso sukeltai pandemijai, nes priminė mums apie žmogaus ir gamtos tarpusavio priklausomybę.¹⁷⁶ Šis ryšys tampa pagrindu Kinijos ekologinės civilizacijos kūrimo vizijai, kuri remiasi senovės Kinijos išmintimi (gamtos įstatymai reguliuoja viską ir žmogus privalo siekti harmonijos su gamta)¹⁷⁷ ir yra įrašyta į Kinijos konstituciją.¹⁷⁸ COP15 bioįvairovės konferencijos metu Xi kvietė pasaulį sekti ekologinės civilizacijos filosofiją, nes ji atspindi žmonių civilizacijos vystymosi tendenciją.¹⁷⁹ Civilizacinis dėmuo yra svarbus Kinijos pasakojime pasauliui, nes kalbos pasižymi gausiu tradicinių kiniškų posakių naudojimu paremiant siūlomas šių dienų problemų sprendimo išeitis. Tokiu būdu pabrėžiamas egzistuojantis istorinis ir civilizacinis Kinijos pagrindas, kuris yra svarbus legitimumo kūrimui prieš vidinę ir išorinę auditorijas.

Reikšmingą vaidmenį saugojant gamtą turi socialinio vystymosi aspektas, dažniausiai minimas išvien su ekonomine plotme:

„Turime laikytis į žmones orientuoto požiūrio. Aplinka yra susijusi su visų šalių žmonių gerove. Turime visiškai atsižvelgti į žmonių geresnio gyvenimo ir geros aplinkos ilgesį bei savo atsakomybę už ateities kartas. Turime ieškoti būdų, kaip vienu metu apsaugoti aplinką, plėsti ekonomiką, kurti darbo vietas ir panaikinti skurdą, kad būtų užtikrinta socialinė lygybė ir teisingumas pereinant prie žaliosios aplinkos ir padidintume žmonių naudos, laimės ir saugumo jausmą.“¹⁸⁰

Be abejo, užsimenama ir apie tai, kokį reikšmingą poveikį žmonių ekonominei ir socialinei gerovei visame pasaulyje padarė koronavirusas¹⁸¹, todėl šių beprecedenčių iššūkių akivaizdoje

---

¹⁷³ Ten pat.

¹⁷⁴ Wang, 2019.

¹⁷⁵ Xi, 2020a.

¹⁷⁶ Xi, 2020a; Xi, 2020c.

¹⁷⁷ Xi, 2020a.

¹⁷⁸ Ten pat.

¹⁷⁹ Xi, 2021b.

¹⁸⁰ Xi, 2021a.

¹⁸¹ Xi, 2020a.

tarptautinė bendruomenė turi veikti vieningai tam, kad būtų skatinamas žmogaus ir gamtos sugyvenimas.¹⁸² Visų valstybių žmonės nusipelnė socialinės lygybės ir teisingumo gerinimo, kuri galima pasiekti per abipusės naudos rezultatus aplinkosaugoje, ekonominių vystymąsi, darbo vietų kūrimą ir skurdo naikinimą.¹⁸³

Siekiant ištirti Kinijos pasakojimą pasauliui apie aplinkos saugojimą, išryškėja užtikrinta didaktinė gija, pasireiškianti per rekomendacijas ir siūlymus pasaulio aplinkosaugos problemos spręsti. Taip pat reikšminga kalbėjimo laiko dalis skiriama nušviesti pagrindinius įvykius, aiškinti jų sekas ir priežastingumus negailint platesnių interpretacijų apie pasaulinius procesus. Atsižvelgus į nuolatinės ir šalutinės pasakojimo linijas šį pasakojimą vienija du siūlymai tarptautinei bendruomenei: kiniško pasaulėvaizdžio ir „kiniško sprendimo“ aplinkosaugos problemoms spręsti. Atlikus Kinijos prezidento Xi kalbų naratyvo analizę nustatytas nuoseklus naratyvas: silpnųjų užtarėja Kinija pasauliui siūlo savo patirtimis grįstą kinišką civilizacinį posūkį, kuris išgelbės žmoniją ir pasaulį.

4.3. ES ir Kinijos pasakojimų palyginimas

Abu veikėjai turi savo vizijas pasauliui, ragina tarptautinę bendruomenę telktis dėl klimato kaitos problemų ir remtis jų siūlomais sprendimais susidariusiai situacijai spręsti, tačiau skiriasi ES ir Kinijos prieigos. Kinija didžiausią dėmesį skiria jau egzistuojančio JT žaliojo režimo ir Paryžiaus susitarimo palaikymui, kviečia išsivysčiusias valstybes šiuose daugiašaliuose rėmuose laikytis įsipareigojimų, remti besivystančias valstybes. Tuo tarpu EK pirmininkės kalbose JT formatas ar daugiašališkumas nėra sprendimų ašis, visų pirma apeliuojama į potencialių partnerių jausmus ir ambicijas, bandoma tarptautinę bendruomenę sužavėti drąsiais Europos užmojais, siekiu tapti pirmuoju klimatui neutraliu žemynu. Taigi, ES siekia pasakyti pasauliui, jog to, kas sutarta, neužtenka – reikia imtis ambicingesnių planų. Taip pat ES vardina daugybę privalumų, ateisiančių su rinkų sužaliavimu. Xi ekologiją taip pat mato kaip galimybę ekonomikai, teigdamas, jog „tvirta ekologija ir aplinka nėra tik gamtos turtas, tai yra ir ekonominis turtas, kuris veikia ekonominio ir socialinio vystymosi potencialą ir pagreitį“.¹⁸⁴ Šiuo atžvilgiu tai yra dar vienas ES ir Kinijos pasakojimų sąlyčio taškas, nes abi pabrėžia aplinkosaugos ryšį su ekonominėmis ir socialinėmis pasekmėmis.

Dar vienas panašumas rekonstruotose istorijose – tiek ES, tiek Kinija akcentuoja poreikį remti klimato kaitos padariniams pažeidžiamiausias ir besivystančias valstybes. Abiejuose naratyvuose

---

¹⁸² Xi, 2021a.

¹⁸³ Xi, 2021b.

¹⁸⁴ Ten pat.

raginama mobilizuoti finansavimą ir padėti visam pasauliui įgyvendinti žaliają tranziciją, ypač COVID-19 sukeltos pandemijos atsigavimo kontekste. ES netgi išskiria prioritetą ambicingesniems susitarimams su panašiai galvojančių valstybių grupe (angl. *like-minded countries*) ar valstybėmis, sutinkančiomis apmokestinti anglies dvideginio emisijas.

Nors von der Leyen kėlė spaudimą Kinijai pasiekti Paryžiaus susitarimo lygmens susitarimą 2021-ųjų COP15 bioįvairovės konferencijos metu Kunmingo mieste (Kinijoje), tačiau Kinija nesikrato lyderystės ir į šią JT konferenciją žiūrėjo kaip į didžiulę galimybę dar geriau supažindinti pasaulį su ekologinės civilizacijos idėja. Ties šia vieta išryškėja pagrindinis skirtumas ES ir Kinijos pasakojimuose pasauliui – skirtingi pamatai, ant kurių pastatytos europietiška ir kiniška išeitys. ES ragina pasaulį vienytis ir pertvarkyti savo ekonomikas, industrijas, įdiegti mechanizmus, kurie priverstų žmones gyventi mažiau taršiai, rinktis tvaresnį gyvenimo būdą ir produktus. Tuo tarpu Kinija siūlo žmonijos „perprogramavimo“ idėją – Kinijos civilizacija visada vertino žmogaus ir gamtos darną bei gamtos įstatymų laikymąsi¹⁸⁵, „žmogus ir gamta turi sugyventi darniai. Kai rūpinamės ir saugojame gamtą, gamta mus dosniai apdovanoja; kai negailestingai išnaudojame gamtą, ji mus baudžia be gailesčio“.¹⁸⁶ Todėl, sako Xi:

„<...> ekologinės civilizacijos vystymąsi turime laikyti savo vadovėliu žmogaus ir gamtos santykiams koordinuoti. Turime spręsti pramoninės civilizacijos atneštas problemas, riboti žmogaus veiklą ekologijos ir aplinkos ribose, vykdyti holistinę kalnų, upių, miškų, dirbamų žemių, ežerų, pievų ir dykumų išsaugojimą ir sistemingą valdymą.“¹⁸⁷

Priešingai negu ES, Kinija savo poziciją siūlyti išeitį pasauliui remia ne ambicingais planais ir pažadais, o nacionaliniu lygmeniu jau pasiektais laimėjimais. Turint omenyje ankstesniame skyriuje aptartą eko-autoritarizmo specifiką Kinijoje, šie pasiekimai yra „laimėjimai“ daugiausiai Kinijos komunistų partijai, kuri šitokiu būdu centralizuoja savo valdymą bei įgauna dar vieną įrankį viešajai nuomonei formuoti.

Žvelgiant į pačią naratyvų analizę, pravartu pastebėti, jog Kinija daug daugiau pasakoja apie įvykius, jų sekas ir priežastingumus. Tuo pačiu, Kinijos pasakojimuose daug didaktikos, pamokymų ir išeičių siūlymų. Kadangi naratyvo pasakojimus sudaro veikėjai ir įvykiai, galima daryti išvadą, jog Kinija kuria įvairiapusiškesnį ir spalvingesnį pasakojimą, o galbūt net ir teikia didesnę reikšmę kalbėjimui

---

¹⁸⁵ Xi, 2021a.

¹⁸⁶ Xi, 2021b.

¹⁸⁷ Ten pat.

tarptautinei bendruomenei. Iš kitos pusės, ES pasakojimas yra ne toks monotoniškas, jis dinamiškesnis, jame atsispindi aplinkybių kaita ir pats progresas. Kinijos pasakojimas itin stabilus, kartojamos tos pačios idėjos, kartais atkartojant jas net pažodžiui.

5. KAIP ES IR KINIJA SUVOKIA SAVO VAIDMENIS APLINKOSAUGOS SRITYJE?

Penktuoju skyriumi siekiama nustatyti ES ir Kinijos formuojamus savo vaidmenų suvokimus (angl. *national role conceptions*) aplinkosaugos klausimais bei įvertinti jų suderinamumą. Norima iširti, kaip Ursula von der Leyen ir Xi Jinping 2019-2021 metų kertinėse kalbose perteikia suvokimą apie savo atstovaujamos pusės identitetą, kultūrinį paveldą, vidinę auditoriją bei gebėjimus ir galimybes veikti. Savo vaidmens suvokimas tarptautinėje sistemoje yra laikomas sprendimų priėmėjų kalbose atsiskleidžiančiu savo šalies pozicijos supratimu.

5.1. ES savo vaidmens suvokimas

Vertinant kaip sprendimų priėmėjai suvokia idėjinius šalies vaidmens aspektus, svarbu pastebėti, jog visi trys elementai – identitetas, kultūrinis paveldas ir vidinė auditorija – yra tarpiai susiję ir neretai persidengia. Kaip jau minėta ankstesniame skyriuje, Ursula von der Leyen savo kalbose tapatina ES ir Europą, nedarydama didesnių skirčių ir kartais tiesiog vadindama „Europos komanda“ (angl. *team Europe*).¹⁸⁸ Tai reikšminga turint omenyje, jog identiteto suvokimas remiasi į tai, kaip suprantama, kas tai yra, kokie tam būdingi bruožai. ES suvokiama, visų pirma, kaip didžioji ekonomika ir prekybinė supergalia¹⁸⁹, kuri yra didžiausia klimato finansavimo teikėja pasaulyje.¹⁹⁰ Tuo pačiu ES ragina pasaulį pasirinkti žaliąjį perėjimą (angl. *green transition*), remia tarptautinių partnerių iniciatyvas¹⁹¹ bei yra „pasiruošusi kartų kaitai“.¹⁹² Europa rodo pavyzdį veiksmais ir ambicijomis namuose¹⁹³, nes turi bendrą prasmės ir krypties jausmą išgyvendama šią transformaciją.¹⁹⁴ ES yra aktyvi lokaliai ir ambicinga globaliai¹⁹⁵, tačiau Ursula von der Leyen užtikrina, jog viskas bus daroma įtraukiančiu keliu, nepaliekant niekieno užnugaryje ir kartu žengiant į tvarią ateitį.¹⁹⁶

---

¹⁸⁸ von der Leyen, 2021a.

¹⁸⁹ von der Leyen, 2021a.

¹⁹⁰ von der Leyen, 2021e.

¹⁹¹ von der Leyen, 2021a.

¹⁹² von der Leyen, 2019.

¹⁹³ von der Leyen, 2021a.

¹⁹⁴ von der Leyen, 2021d.

¹⁹⁵ von der Leyen, 2021a.

¹⁹⁶ von der Leyen, 2021c.

Turint omenyje ES, kaip XX a. vidurio regioninės viršvalstybinės organizacijos, ištakas, nekeista, jog turopinio lygmens sprendimų priėmėjų lūpomis girdima maža aliuzijų ar argumentacijos remiantis istoriniais pavyzdžiais apie kultūrinį paveldą, kuris padėjo formuoti ES identitetą. Šią galimybę dar labiau apriboja tai, jog aplinkosauga, kova su klimato kaita yra sąlyginai itin „jauna“ politikos sritis, tad tampa dar sudėtingiau kultūriniu paveldu grįsti poreikį saugoti planetą. Visgi, galima rasti atsargių bandymų žvelgti į kultūrinį pagrindą. Teigiama, jog Europa nuolat buvo mokslininkų ir inovatorių žemynas, nors konkurentai gali būti didesni ar labiau apdovanoti gamtiniais ištekliais, tačiau Europa gali remtis pačiu brangiausiu ištekliu pasaulyje – europiečių idėjomis, išradingumu ir inovatyvia galia.¹⁹⁷ Taip pat, pastebi EK pirmininkė von der Leyen, istoriškai visos sėkmingos transformacijos Europoje vyko apjungiant į rinką orientuotas priemones ir tinkamą socialinę pusiausvyrą.¹⁹⁸

Europa laikosi savo įsipareigojimų ir aktyviai siekia bei įgyvendina užsibrėžtus tikslus¹⁹⁹, taip pristatoma sėkminga Europos žaliojo kurso įgyvendinimo pradžia. Iššūkis derinti emisijų mažinimą ir ekonominio augimo siekį yra reikšminga problema ne tik besivystančioms valstybėms pasaulyje, bet ir Europoje, tačiau ES remia visus siekiant įveikti šį galvosūkį.²⁰⁰ Pabrėžiamas tikras solidarumas tarp ES valstybių narių ir pačiose valstybėse narėse prisidedant prie socialinio teisingumo žaliosios transformacijos metu ir įkūrus Socialinį klimato fondą.²⁰¹ Europos komandos dvasia – kuo daugiau investuoti, pritraukti kuo daugiau investuojančių partnerių visame pasaulyje tam, kad būtų galima padaryti kuo daugiau aplinkosaugos labui.²⁰² ES su savo žaliuoju kursu dės visas pastangas tam, kad taptų pirmuoju klimatui neutraliu žemynu²⁰³, nes Europa yra pasirengusi pasauliui rodyti kelią bei tikisi visų pagalbos tam pasiekti.²⁰⁴ Iš vienos pusės, pasak EK pirmininkės, nėra nieko didesnio ar kilnesnio nei užduotis, kurios įgyvendinimą apsiimti nori Europa – „užtikrinti ne tik mūsų kartos, bet ir mūsų vaikų bei anūkų gerovę“.²⁰⁵ Tačiau iš kitos pusės, tikimasi investavimo ir veiksmų dėl klimato „riaumojančių dvidešimtųjų“ (angl. *Roaring Twenties*), kuriuos ves Europa ir pasinaudojusi proga taps globalia lydere ateities ekonomikoje.²⁰⁶ Taigi, tai ir didžiulė galimybė europiečiams. Europiečiai vartotojai, tyrėjai ir

---

¹⁹⁷ von der Leyen, 2021d.

¹⁹⁸ von der Leyen, 2021d.

¹⁹⁹ von der Leyen, 2021d.

²⁰⁰ von der Leyen, 2020.

²⁰¹ von der Leyen, 2021d.

²⁰² von der Leyen, 2021a.

²⁰³ von der Leyen, 2021e.

²⁰⁴ von der Leyen, 2021a.

²⁰⁵ von der Leyen, 2021d.

²⁰⁶ von der Leyen, 2021b.

investuotojai atranda naujus švaresnius poreikius, technologijas ir investavimo galimybes, o Europos verslai nori būti šio pokyčio varovai, jie nori sustiprinti Europos lyderystę rytojaus rinkose.²⁰⁷

ES dispozicijoje yra ir nemaža tiesioginės ir netiesioginės galios išteklių, kurios yra arba gali būti pasitelkiamos tarptautinėje kovoje dėl aplinkosaugos. Bene ryškiausia jų – ambicijos ir pasiryžimas įnešti savo indėlį į planetos gelbėjimą, „europietiškos išeities“ ir savo lyderystės siūlymas tarptautinei bendruomenei.²⁰⁸ Tą įgalina jau minėtasis ES solidarumas viduje, pavyzdžiui, patvirtinant EK siūlymą iki 2030 metų sumažinti emisijas 55% nuo 1990-ųjų metų lygio.²⁰⁹ Tai yra svarbu, nes ES strategijos ir politikos (pavyzdžiui, Bendros rinkos veikimas ar tvaraus maisto strategija „Nuo lauko iki stalo“) veikia ne tik ES, bet ir likusį pasaulį.²¹⁰ Tam, be abejo reikalingi finansiniai pajėgumai, kuriuos pabrėžia von der Leyen. Jau nuo kadencijos pradžios EK pirmininkė kartojo investavimo poreikį ir žadėjo pristatyti Tvarios Europos investicijų planą, pagal kurį per ateinančią dešimtmetį bus surinkta investicijų už 1 trln. eurų.²¹¹ Taip pat ES pilnai prisidės prie to, kad būtų pasiekti pasauliniai tikslai dėl adaptacijos prie klimato kaitos padarinių, nors 2020-aisiais metais skyrusi beveik 27 mlrd. JAV dolerių Europos komanda jau yra didžiausia klimato finansų teikėja, planuojama nesustoti ir nuosekliai skirti dar daugiau finansavimo.²¹² ES mobilizuos per 700 mln. eurų Afrikos Sąjungos Didžiosios žaliosios sienos projektui²¹³ ir, kaip teigia EK pirmininkė, Europa investuoja į švarųjį vandenilį daugiau nei bet kuri kita pasaulinė galia.²¹⁴ Tokiu būdu von der Leyen didžiausios ekologinės krizės amžiuje mato galimybę veiksmus dėl aplinkosaugos paversti didžiule galimybe valstybių ekonomikoms, nes taip gims naujos rinkos, taip bus transformuojamos industrijos ir atveriami keliai inovacijoms.²¹⁵

Tarptautinėje sistemoje imtis veiksmų dėl klimato kaitos Europą įgalina ne tik gebėjimai, bet ir visa puokštė galimybių ir šių dienų aplinkybių. Be abejo, pagrindinis visų kovojančių už aplinkosaugą tikslas yra mūsų planetos išsaugojimas. Kaip sako EK pirmininkė, tai yra daugiau nei emisijų sumažinimas ir yra daugybė dalykų, kuriuos reikia pakeisti tam, kad mūsų planeta išliktų tokia pati kitai kartai.²¹⁶ ES imasi ryžtingų veiksmų mažindama emisijų kiekį, kol dar ne vėlu.²¹⁷ Taip pat ES įžvelgia

---

²⁰⁷ von der Leyen, 2021b.

²⁰⁸ von der Leyen, 2019.

²⁰⁹ von der Leyen, 2020.

²¹⁰ von der Leyen, 2021a.

²¹¹ von der Leyen, 2019.

²¹² von der Leyen, 2021e.

²¹³ von der Leyen, 2021a.

²¹⁴ von der Leyen, 2021b.

²¹⁵ von der Leyen, 2021d.

²¹⁶ von der Leyen, 2020.

²¹⁷ von der Leyen, 2021b.

galimybes prisidėti prie pasaulinio judėjimo dėl klimato kaitos²¹⁸, tikima, jog pasaulinio atsistatymo varikliu bus kova prieš klimato kaitą.²¹⁹ Žinoma, papildomų teigiamų emocijų suteikia ir JAV sugrįžimas kadenciją baigus Donaldui Trumpui.²²⁰ Šalia savaimė suprantamo ir nuosekliai tvirtinamo poreikio gelbėti mūsų planetą, išryškėja ir jau minėtos potencialios naudos: veiksmai dėl klimato yra ne tik būtinybė, bet ir didžiausia mūsų laikų ekonominė galimybė²²¹, taip pat ir galimybė sužibėti Europos inovacijoms naujose rinkose²²² bei galimybė rašyti istoriją, būti teisingoje istorijos pusėje.²²³

Žvelgiant į ištirtus idėjinio ir materialiojo lygmenų aspektus, atsiskleidžia ES savo vaidmens suvokimas tarptautinėje aplinkosaugos sistemoje. Nors von der Leyen transliuotose žinutėse visai nėra kultūrinio ar istorinio pagrindo, tačiau likę identiteto, vidinės auditorijos, ES gebėjimų ir galimybių veikti suvokimai (santrauka 3 lentelėje) atskleidė, jog ES savo vaidmens suvokimas yra lyderiaujanti ir ateityje lyderiausianti globali žalioji ekonomika. Tokiu savo vaidmens suvokimu ES grindžia savo klimato politikos veiksmus ir siekia savo lyderyste įtraukti tarptautinę bendruomenę.

Idėjinis lygmuo			Materialusis lygmuo	
Identitetas	Kultūrinis paveldas	Vidinė auditorija	Gebėjimai	Galimybė veikti
Didžioji ekonomika, prekybinė super galia; lyderė viduje ir išorėje.	-	Solidari; inovatyvi; siekianti lyderystės.	Finansiniai pajėgumai; lyderystė.	Planetos saugojimas; ekonominė galimybė; atsigavimas po COVID-19; siekis rašyti istoriją.

3 lentelė. ES savo vaidmens suvokimo tyrimo santrauka

5.2. Kinijos savo vaidmens suvokimas

Verta pakartoti, jog tiriant kaip sprendimų priėmėjai suvokia idėjinius šalies vaidmens aspektus neretai persidengia visi trys idėjiniai elementai. Xi Kiniją pristato kaip didžiausią besivystančią valstybę, kuri yra pasiruošusi prisimti tarptautines atsakomybes, atitinkančias jos vystymosi lygį.²²⁴ Tuo pačiu tai

²¹⁸ von der Leyen, 2020.

²¹⁹ von der Leyen, 2021c.

²²⁰ von der Leyen, 2021c.

²²¹ von der Leyen, 2021b.

²²² von der Leyen, 2021d.

²²³ von der Leyen, 2021e.

²²⁴ Xi, 2020a.

yra atsakinga tarptautinės bendruomenės narė, visada besilaikanti savo žodžių ir įsipareigojimų.²²⁵ Itin didelę reikšmę Kinijos identiteto konstravime turi daugiašališkumo puoselėjimas. Kinijos vedlio žodžiais, „kaip pasaulinės ekologijos apsaugos dalyvė, pagalbininkė ir pirmtakė, Kinija yra tvirtai įsipareigojusi stiprinti daugiašališkumą bei skleisti sąžiningą ir atskaitingą aplinkosaugos valdymo sistemą“.²²⁶ Nepriklausomai nuo to, kaip pasikeistų tarptautinis kraštovaizdis, tai nepakeistų Kinijos pasiryžimo gilinti klimato bendradarbiavimą ar atsidavimą daugiašališkumo palaikymui.²²⁷ Ankstesniame skyriuje išnagrinėtas Kinijos polinkis remti ir siekti besivystančių valstybių atstovavimo daugiašaliuose formatuose taip pat yra reikšminga identiteto dalis.²²⁸ Tarptautinei bendruomenei vis primenamas ilgos Kinijos istorijos dėmuo, ant kurio pamato statoma ekologinės civilizacijos koncepcija. Saugodama gamtą ir bioįvairovę Kinija taiko holistinį požiūrį²²⁹ bei nuo Kinijos civilizacijos laikų vertina harmoniją tarp žmogaus ir gamtos.²³⁰

Kinijos savo vaidmens suvokime kultūrinis paveldas užima reikšmingą vietą, savo kalbose Xi deda daug pastangų siekdamas pabrėžti Kinijos autoritetą tarptautinėje sistemoje. Pasak Kinijos vedlio, pasauliui reikia spręsti problemas, kurias atnešė pramoninė civilizacija, tam reikia apriboti žmogaus veiklas ekologijos rėmuose ir vykdyti holistinę kalnų ir upių, miškų ir dykumų apsaugą.²³¹ Visgi, Xi, būdamas daugiataūkstantmetės civilizacijos atstovu, labai mažai referuoja į kultūrinį paveldą ar istorinius įvykius, kurių vieta netolimoje praityje. Dauguma istorinių pasisakymų nukelia klausytoją į senovės Kiniją, iš kurios semiamasi išminties siekiant šių dienų ekologinės civilizacijos idėjas paremti Kinijos civilizacijos tęstinumu. Kultūrinį dėmenį Xi tik išaukština didele gausa tradicinių posakių ir poemų eilučių, kurias cituodamas remia savo argumentus šiuolaikinėms problemoms ir situacijoms spręsti. Nors teigiama, kad Kinija visados rėmėsi tradicine žmogaus ir gamtos darnos idėja,²³² tačiau parankiai ignoruojama visai nesena istorinė patirtis iš maoizmo laikotarpio, kai dangus (gamta) „tarnavo“ kinams ir buvo privesta prie ekologinių katastrofų. Pramoninės civilizacijos sukeltoms problemoms spręsti Xi pasauliui pristato nacionalinę ekologinės civilizacijos idėją, naująją vystymosi filosofiją.²³³ Šios naujosios filosofijos šaknys veda į senovės Kiniją ir Xi skiria laiko tarptautinę bendruomenę supažindinti su žmogaus ir gamtos sąryšiu:

---

²²⁵ Wang, 2019; Xi, 2020c.

²²⁶ Xi, 2021a.

²²⁷ Wang, 2019.

²²⁸ Xi, 2021a.

²²⁹ Xi, 2020a.

²³⁰ Xi, 2021a.

²³¹ Xi, 2021b.

²³² Xi, 2020a; Xi, 2021a.

²³³ Xi, 2020a; Xi, 2020c; Xi, 2021a.

„Motina gamta yra visų gyvų būtybių, įskaitant žmones, lopšys. Ji suteikia viską, kas būtina žmonijai išlikti ir klestėti. Motina Gamta mus maitino, ir mes turime gamtą traktuoti kaip savo šaknis, gerbti Ją, saugoti ir laikytis Jos įstatymų. Gamtos negerbimas ar Jos įstatymų nesilaikymas tik paskatins Jos kerštą. Sisteminis gamtos grobstymas atims žmogaus išlikimo ir vystymosi pamatus bei paliks mus, žmones, kaip upę be šaltinio ar medį be šaknų.“²³⁴

Tirtose kalbose nėra nuorodų į tai, kaip Xi suvokia savo valstybės vidinę auditoriją, pačius kinus. Aukštinamos Kinijos kaip neskaidomo monolito pastangos ir laimėjimai, neišskiriant kinams būdingų vertybių ar preferencijų, kuriuose sprendimų priėmėjai rastų atspirties taškus ar paramą savo sprendimams. Tai galima paaiškinti bendru Kinijos politikos bruožu, kai stengiamasi kiek įmanoma atskirti vidaus ir užsienio politikos klausimus, tokiu būdu saugant Kinijos suverenumą, o tuo pačiu ir KKP kontroliuojant reikalingą stabilumą.

Žvelgiant į Xi kalbose atsispindinčius Kinijos gebėjimus aplinkosaugos politikoje, išsiskiria Kinijos griežta nacionalinė aplinkosaugos politika ir veiksmai, lėmę ekologijos laimėjimus Kinijoje.²³⁵ Kinijos lyderis itin mėgsta dalintis statistika ir konkrečiais nacionaliniais pasiekimais, pavyzdžiui, apie 70 milijonų miškais apželdintų hektarų pasiekimą²³⁶ ar Yunnan provincijoje migruoti ėmusius dramblis.²³⁷ Žinoma, kaip jau aptarta anksčiau, parašėse lieka anksčiau aptarto autoritarinio environmentalizmo ypatybės ir šalutiniai poveikiai. Reikšmingas Kinijos naudotinas galios išteklius yra pati Kinijos skleidžiama ir anksčiau jau aptarta žaliojo vystymosi filosofija,²³⁸ kuri gali tapti reikšmingu įrankiu tarptautinėje sistemoje siekiant bendradarbiavimo. Nuosekli ir plačiai Kinijos propaguojama žinutė gali tapti patraukliu pasirinkimu besivystančioms valstybėms kovoje su klimato kaita, ypač turint omenyje plačius Kinijos užmojus vykdyti globalų institucionalizuotą bendradarbiavimą tokiuose formatuose kaip Pietūs-Pietūs ar Kelio ir juostos iniciatyva.²³⁹ Tokiu būdu ši minkštosios galios išraiška galėtų lemti ateities pasaulinio aplinkosaugos valdymo kryptį. Ši laikanti ir pozicionuojanti didžiausia besivystančia ekonomika, Kinija daugiašaliuose Jungtinių Tautų formatuose siekia kalbėti besivystančių valstybių vardu, taip pagal nusistovėjusias praktikas formuojant neoficialias plačias koalicijas. Iš šios perspektyvos, daugiašališkumo propagavimas ir stabilumo siekis taip pat projektuoja Kinijos galią ir įtaką tarptautinei sistemai.

---

²³⁴ Xi, 2021a.

²³⁵ Xi, 2020a.

²³⁶ Ten pat.

²³⁷ Xi, 2021b.

²³⁸ Wang, 2019.

²³⁹ Xi, 2021a.

Kinijos prezidento kalbose netrūksta ir nesunkiai identifikuojamų Kinijos galimybių veikti. Pagrindinė jų – reikia bendromis pastangomis spręsti šį iššūkį tam, kad būtų išsaugota planeta ir žmonija.²⁴⁰ Žemės ekologinė krizė suteikia galimybę Kinijai skiepyti ekologinės civilizacijos idėjas.²⁴¹ Tai tampa dar aktualiau turint omenyje braškančią ir tikslams pasiekti nepakankamą esamą pasaulinę klimato architektūrą. Šios progos išnaudojimas itin pasireiškė Kinijos organizuotos COP15 bioįvairovės konferencijos kontekste, kuri buvo pavadinta ekologinės civilizacijos pagrindu („*Ecological Civilization: Building a Shared Future for All Life on Earth*“), o didžioji dalis Xi pagrindinės kalbos buvo skirta būtent ekologinės civilizacijos filosofijos dėstymui ir pagrindimui praktiniais bioįvairovės pasiekimais Kinijoje.²⁴² Iš kitos pusės, Xi net neslėpia, jog pasauliui reikia naujos klimato valdymo sistemos: „turime kelti ambicijas ir skatinti naują klimato valdymo struktūrą, kurioje kiekviena šalis atliktų savo vaidmenį. Vadovaujantis bendros, bet diferencijuotos atsakomybės principu, visos šalys turi kuo labiau imtis veiksmų, atsižvelgdamos į savo atitinkamas nacionalines aplinkybes ir pajėgumus“.²⁴³ Todėl Kinijos siūlomą vystymosi filosofiją galima laikyti tiesioginiu iššūkiu esamam žaliajam režimui. Kalbose kelis kartus pasitelkiamas poreikis žaliajam atsigavimui (angl. *green recovery*) po COVID-19 sukeltos pandemijos, neatsitiktinai šis poreikis iškeliamas šalia argumentų dėl privalomos didesnės išsivysčiusių valstybių finansinės, technologinės ir kitokios paramos besivystančioms valstybėms.²⁴⁴ Tokiu būdu Kinija vėl prisiima besivystančių valstybių stovyklos atstovės vaidmenį. Be kita ko, klimato kaitos problemų sprendimas padeda Kinijai sudėtingais pandeminiiais laikais tvirtinti minėtą Kinijos bendradarbiavimo iniciatyvas (Pietūs-Pietūs, Kelio ir juostos iniciatyva) paryškinant jų žaliuosius elementus.²⁴⁵

Žvelgiant į ištirtus idėjinio ir materialiojo lygmenų aspektus, atsiskleidžia Kinijos savo vaidmens suvokimas tarptautinėje aplinkosaugos sistemoje. Panašiai kaip ir ES atveju, vienas iš aspektų kalbos visai nepalietas. Šiuo atveju, Xi kalbose nėra nuorodų į tai, kaip kalbėtojas suvokia valstybės vidinę auditoriją, tačiau likę identiteto, kultūrinio paveldo, Kinijos gebėjimų ir galimybių veikti suvokimai (santrauka 4 lentelėje) atskleidė, jog Kinija savo vaidmenį tarptautinėje aplinkosaugos sistemoje suvokia kaip revizionistinę ekologinės civilizacijos filosofiją skleidžianti besivystanti valstybė. Toks savo vaidmens suvokimas Kinijai tampa pagrindu jos aktyvumui dabartinėje aplinkosaugos architektūroje.

---

²⁴⁰ Wang, 2019.

²⁴¹ Xi, 2020a; Xi, 2021a.

²⁴² Xi, 2021b.

²⁴³ Xi, 2020c.

²⁴⁴ Xi, 2020a; Xi, 2020c; Xi, 2021b.

²⁴⁵ Xi, 2021a.

Idėjinis lygmuo			Materialusis lygmuo	
Identitetas	Kultūrinis paveldas	Vidinė auditorija	Gebėjimai	Galimybė veikti
Besivystanti valstybė; daugiašališkumo puoselėtoja; atsakinga valstybė.	Ekologinė civilizacija; gilios istorinės šaknys.	-	Griežta aplinkosaugos politika ir veiksmai; žaliojo vystymosi filosofija pasauliui.	Planetos saugojimas; ekologinės civilizacijos idėjos sklaida; besivystančių valstybių atstovavimas.

4 lentelė. Kinijos savo vaidmens suvokimo tyrimo santrauka

5.3. ES ir Kinijos savo vaidmens suvokimų palyginimas

J. Gurol ir A. Starkmann, tyrusios besikeičiančius ES ir Kinijos vaidmenis aplinkosaugos srityje, nustatė šių dviejų veikėjų vaidmens vidinius suvokimus, išorinius lūkesčius ir vaidmens įgyvendinimus. Pagal tyrėjas, ES vidinis vaidmens suvokimas iki COP15 konferencijos Kopenhagoje (2009 m.) buvo „globali lyderė ir normatyvinė galia“, tuo tarpu nuo 2009 m. – „lyderė ir tarpininkė“.²⁴⁶ Kinijos vidinis vaidmens suvokimas iki COP21 konferencijos Paryžiuje (2016 m.) buvo „besivystanti valstybė“, o nuo 2016 m. tapo „regioninė hegemonė su globalios galios pretenzija“.²⁴⁷ Žvelgiant į šiame skyriuje nustatytus ES ir Kinijos savo vaidmens suvokimus, rezultatai reikšmingai skiriasi ir gali suponuoti svarbius poslinkius dviejų veikėjų vaidmenų suvokimuose nuo 2019-ųjų metų arba dėmesio vertus skirtumus tarp ES ir Kinijos „kalbėjimo“ bei praktinės realybės tarptautinėje aplinkosaugos sistemoje.

Tyrimas atskleidė, jog ES savo vaidmenį suvokia kaip lyderės, kuri lyderiauja savo žalumui ir ekonomika, o ateityje ši tendencija tik dar ženkliau sustiprės. Tuo tarpu Kinija save mato kaip besivystančią valstybę, kurios normatyvinė ir praktinė ekologinė civilizacija išgelbės žmoniją ir pasaulį. Tiesa, abi veikėjos siūlo savo išeitis pasauliui, tai pagrindinis galios įrankis, siekis telkti ir vesti pasaulį su savo idėjomis. Iš kitos pusės, Kinijos išeitis daliai pasaulio gali pasirodyti įtaigesnė - ekologinės civilizacijos idėja yra daug nuosekliau išplėtotą, turi geriau apčiuopiamą kūną, nei ES idėjos. Taip pat, ekologinės civilizacijos filosofija savo pavadinimu ir turiniu yra kiek įmanoma „desinifikuota“ ir

²⁴⁶ Gurol, Starkmann, 527.

²⁴⁷ Gurol, Starkmann, 525.

pritaikyta tarptautiniam eksportui – tai yra, nors turinys referuoja į imperinės Kinijos laikus, tūkstantmečių senumo filosofines šaknis, tačiau žmogaus ir gamtos harmonijos idėja nėra vien kiniškai išminčiai būdingas ir unikalus elementas. Tokią siekiamybę, „moralinį kompasą“, plačiąja prasme galėtų ir turėtų taikyti kiekvienas žmogus, tam nereikia būti susipažinus su ekologinės civilizacijos idėjomis. Tuo tarpu, ES skleidžiamos idėjos jau yra įsitvirtinusios tarptautinėje sistemoje ekologinės modernizacijos forma ir tokiu būdu pasauliui jau yra girdėtos. Taigi, Kinijos pasauliui parengtas žaliosios filosofijos produktas gali tapti patrauklesnis.

Verta išskirti ir dar vieną bendrą vardiklį – savo vaidmens suvokimų tyrimas atskleidžia, jog tiek ES, tiek Kinija siekia šalutinių tikslų. Tiesa, jie skirtingi. Vienas ES šalutinių tikslų yra išnaudojant aplinkosaugos krizės atnešamas galimybes įgyvendinti žaliają transformaciją, kuri leistų ES ekonomikai išlaikyti augimo tempą bei dominuoti ateities rinkose. Iš kitos pusės, Kinijos vaidmens suvokimo tyrimas paryškina nuoseklų Kinijos užsienio politikos tikslą palaikyti daugiašališkumu grįstą tarptautinę sistemą ir savo poziciją joje. Ypač tai pasireiškia per siekį išlaikyti besivystančių ir išsivysčiusių valstybių dichotomiją ir retoriką bendrąja prasme, nes tai leidžia Kinijai laikytis selektyvumo tarptautinėje arenoje. Prisiminus trečiajame skyriuje pristatytą Kinijos nacionalinių prioritetų „medį“ (žr. 3 pav.), Kinija galėtų save laikyti besivystančia valstybe amžinai (iki kol bus pasiektas komunizmo įgyvendinimas).

Įdomu, jog ES ir Kinijos skleidžiamų aplinkosaugos idėjų ištakos savo esme nėra priešingos. Xi kalba apie tai, jog ekologinė civilizacija išspręs pramoninės civilizacijos atneštas problemas. Tuo tarpu, EK pirmininkė susiduria su europiečiams „prigimtinu“ iššūkiu aplinkosaugos srityje, nes Europa yra industrializacijos lopšys, tačiau 1980-aisiais iškilęs ekologinės modernizacijos diskursas ir praktika Europoje paryškino istorinį europiečių sąmonės virsmą, savotišką europietiškos „pramoninės civilizacijos“ pabaigą. Tokiu būdu supanašėja pamatiniai ES ir Kinijos siekiai.

Lyginant šiuos savo vaidmens suvokimus, privalu išskirti ir pagrindinį skirtumą. Tiriant ES savo vaidmens suvokimą mažai kalbama apie kultūrinį paveldą, istorinius motyvus. Kinijos atveju, kultūrinio paveldo aspektas išsiskiria kaip vienas „derlingiausių“ – Kinijos prezidentas su malonumu dalinasi savo mintimis apie ekologinę civilizaciją ir pačios Kinijos civilizacinę pagrindą, įskaitant ir dažną kiniškų posakių citavimą. Iš kitos pusės, žiūrint kaip Kinija suvokia savo vaidmenį, šiose kalbose nėra apčiuopiamo kiekio nuorodų apie vidinę auditoriją, neišskiriamos kinams būdingos vertybės ar preferencijos, kuriose sprendimų priėmėjai rastų atspirties taškus ar paramą savo sprendimams. EK pirmininkė Ursula von der Leyen negaili komplimentų ir epitetų europiečiams. Apibendrinant situaciją,

ilustratyvu, jog tirtose kalbose ES atstovė kur kas dažniau naudoja įvardį „mes“ (angl. *we*) nei Xi Jinping, kuris daug mieliau renkasi kalbėti Kinijos (angl. *China*) vardu.

6. TRIJŲ DĖMENŲ ĮVERTINIMAS: KAIP DERA ES IR KINIJA?

Šeštajame skyriuje norima įvertinti, kaip dera ES ir Kinijos vidiniai diskursai, išoriniai aplinkosauginiai pasakojimai ir savo vaidmenų suvokimai aplinkosaugos sistemoje. Tai daroma nuosekliai trimis atskirais poskyriais, visų pirma, analizuojant, kaip dera ekologinės modernizacijos diskurso turinys su tuo, ką ir kaip Ursula von der Leyen pasakoja apie aplinkosaugą ir kaip suvokia ES vaidmenį. Analogiškai siekiama įvertinti, kaip dera ekologinės civilizacijos diskurso turinys su tuo, ką ir kaip apie aplinkosaugą tarptautinei bendruomenei pasakoja Xi Jinping ir kaip suvokia Kinijos vaidmenį. Galiausiai, skyrius užbaigiamas palyginant ištirtųjų ES ir Kinijos aplinkosaugos aspektų visumas tarpusavyje.

6.1. Kaip dera ištirtieji ES aplinkosaugos aspektai?

ES pasakojimas pasauliui apie aplinkosaugą neabejotinai randa atspirtį dominuojančiame ekologinės modernizacijos diskurse. Visų pirma, pasakojime juntamas ekologijos ir ekonomikos suderinamumo siekio akcentavimas, klimato kaitos stabdymui visų pirma siekiama pasitelkti ekonomines priemones. von der Leyen kalbose pabrėžiama inovacijų ir technologijų reikšmė planetos išgelbėjimui atkartoja Maarten A. Hajer idėją, jog modernios technologijos padės sumažinti vartojimą ir taršą, o tuo pačiu išliks ir konkurencingumas, nes bus sukurtos naujos žaliosios rinkos. Pragmatiškumas pasakojime, siekis taršos mokesčiais priversti pasaulį pasikeisti taip pat siejasi ir su ekologinės modernizacijos bruožu, pagal kurį ekologija yra matoma daugiau kaip (su)valdymo (angl. *management*) klausimas. Tačiau atlikus tyrimus regimi ir skirtumai tarp dominuojančio ES vidinio aplinkosaugos diskurso ir ES aplinkosaugos pasakojimo tarptautinei bendruomenei. Ekologinės modernizacijos diskursas, kaip minėta, jau yra susilaukęs reikšmingos kritikos dėl siekio šias problemas spręsti tik ekonominėmis priemonėmis, užribyje paliekant šalutines su ekonomika nesusijusias aplinkosaugos atneštų padarinių sritis, pavyzdžiui, socialinį teisingumą. Šiuo atžvilgiu EK pirmininkės kalbose ir ES veiksmuose matomas pokytis – akcentuojama pusiausvyra tarp ekonominių priemonių ir socialinio balanso ir pristatytas Teisingos pertvarkos fondo patvirtinimas tam, kad pagalbą gautų tie, kuriems jos labiausiai reikia. Taip pat, viena pagrindinių ekologinės modernizacijos idėjų yra tai, kad taršos prevencija apsimoka. Tuo tarpu, nors von der Leyen pabrėžė, jog žalioji tranzicija yra pagrindinė sąlyga valstybių augimui užtikrinti, tačiau ES vis tiek finansiškai padeda ir ragina likusį pasaulį padėti

besivystančioms valstybėms šiame procese. Tai nurodo, jog trumpuoju laikotarpiu taršos prevencija neapsimoka ir netgi atbaido besivystančias valstybes, todėl ES ragina susitelkti dėl paramos šioms valstybėms.

ES pasakojimas ir nustatytas savo vaidmens suvokimas iš esmės dera tarpusavyje ir turi daugiau bendrumų nei skirtumų. Tačiau ištyrus ES pasakojimą tarptautinei auditorijai nustatytas atsargesnis ES lyderystės aspektas („*ES, arba Europa, siekia vesti ir veda pasaulį nepramintais aplinkosaugos takais į žalią, ekonominėmis priemonėmis ir inovacijomis grįstą ateitį*“), tuo tarpu savo vaidmens suvokimo analizės metu atsiskleidė užtikrintesnė pozicija dėl jau esamos lyderystės dabar ir ateityje (*lyderiaujanti ir ateityje lyderiausianti globali žaliaji ekonomika*). Taip pat verta atkreipti dėmesį, jog ES pasakojime reikšmingą vietą užima inovacijos ir technologijos, kaip žaliąją tranziciją įgalinantis elementas, tačiau savo vaidmens tarptautinėje sistemoje suvokimo kontekste šis elementas figūruoja tik iš dalies (pabrėžiamas europiečiams istoriškai būdingas inovatyvumas bei Europos technologiniai laimėjimai). Tai gali būti interpretuojama kaip ES siekis pasaulinę bendruomenę paskatinti sutelkti savo technologinius pajėgumus dėl žalesnės ateities, nes pačios ES pajėgumai šiuo klausimu globaliame kontekste yra sąlyginai kuklūs. Tuo tarpu kur kas daugiau bendrumų tarp to, kaip ES pasakoja apie aplinkosaugos problemą ir kaip suvokia savo vaidmenį aplinkosaugos sistemoje. Ekonominės priemonės gali ne tik išspręsti planetos problemas, bet ir atverti didžiausią mūsų laikų ekonominę galimybę valstybėms, kurios pasiryš žengti žingsnį link žaliosios transformacijos remiantis ES siūlomomis priemonėmis. Kartu su ekonominių priemonių akcentavimu, nuosekliai deklaruojama lyderystė tiek viduje, tiek išorėje. Taip pat finansiniai pajėgumai yra viena pagrindinių savo vaidmens suvokimo dalių: ES jau daug investavo į žaliąją ateitį, investuoja ir ateityje investuos dar daugiau. Pasakojime atsispindi ir raginimas pasauliui investuoti dar daugiau, remti besivystančias valstybes žaliojoje tranzicijoje.

6.2. Kaip dera ištirtieji Kinijos aplinkosaugos aspektai?

Ekologinės civilizacijos aplinkosauginis diskursas Kinijos vidaus politikoje yra neatsiejama nacionalinės strategijos dalis ir suteikia pagrindą Kinijai kalbėti apie aplinkosaugą tarptautinei bendruomenei. Žmogaus ir gamtos darna, ši Xi mantra, paremta tradicine kinų išmintimi apie ekologiją, susilaukia didžiausio dėmesio ir yra pakartotinai skiepijama klausytojams. Tai siejasi ir su civilizacinio Kinijos dėmens pabrėžimu, kuris vis tvirtinamas kiniškų posakių citavimu, pasakojimu apie Kinijos kultūrą. Dar vienas panašumas – pasauliui pasakojama apie reikšmingus Kinijos nacionalinius aplinkosaugos laimėjimus, kurie tuo pačiu yra ir nacionalinės strategijos dalis, siekiant įgyvendinti kinišką nacionalinio atgimimo svajonę (žr. 3 pav.). Tiek ekologinės civilizacijos idėjų turinyje, tiek

Kinijos pasakojime apie aplinkosaugą pabrėžiama pramoninės civilizacijos kaltė šių dienų aplinkosaugos situacijos akivaizdoje, tačiau kalbėdamas tarptautinei bendruomenei Xi nesidalina apie pačios Kinijos „indėlių“ į planetos taršą ar skaudžias maoizmo laikotarpio istorines patirtis. Pramoninė civilizacija kalbose pasauliui išskiriama kaip viso pasaulio sukelta problema.

Būtent skirtumai tarp ekologinės civilizacijos turinio bei Kinijos pasakojimo apie aplinkosaugą užgožia panašumus. Kinijos prezidentas nekalba apie kiniškosios svajonės metanaratyvą, apie tai, kad jo propaguojama ekologinės civilizacijos siekiamybė yra Kinijos valdžios komunistinės svajonės dalis. Tarp eilučių lieka ir tai, kad šios siekiamybės įgyvendinimas lems KKP šansus išlikti Kinijos valdžioje ar bent jau išlaikyti politinį stabilumą. Tuo pačiu, Kinijos strategijoje pramoninė civilizacija nėra taip pasmerkiama, kaip kalbama tarptautinei bendruomenei, nes pramoninė civilizacija nuosekliai įsipaišo į Kinijos civilizacinio vystymosi istoriją.²⁴⁸ Galima daryti išvadą, jog pramoninė civilizacija net buvo reikalinga tam, kad Kinija pasiektų šiandieninę ekologinę civilizaciją, kuria grindžiamas KKP legitimumas ir nacionaliniai ateities siekiai. Xi kalbose tarptautinei bendruomenei pagrindinis dėmesys skiriamas daugiašališkumo išsaugojimo reikšmei ar išsivysčiusių ir besivystančių valstybių skirčiai ir dinamikai siekiant aplinkosaugos tikslų. Tačiau vidinio aplinkosaugos diskurso turinyje nėra akcentuojamas išorinių veikėjų indėlis į planetos išsaugojimą. Priešingai, viena iš ekologinės civilizacijos šaknų yra ekologinis marksizmas bei jo idėja apie gamtos išekvojimą („prekybą gamta“), kuris ilgainiui tampa prieštaravimų esme ir gali nulemti galutinį kapitalizmo žlugimą. Iš šios perspektyvos, planetos išsaugojimo klausimas Kinijos valdžiai tampa antriniu, nes aplinkosaugos krizė Kinijos vedlio įrankių dėžėje galimai pasitelkiama šalutiniams tikslams, t. y. ideologinei kovai prieš kapitalistines valstybes. Iš pirmo žvilgsnio, ekologinės civilizacijos idėjos ir Kinijos prezidento pasakojimas pasauliui dera iš socialinės perspektyvos, nes ekologinė civilizacija yra kiniškojo socializmo produktas, pagal kurį siekiama užtikrinti „gražiosios Kinijos“ sukūrimą be skurdo ir užtikrinti žmonių laimę. Tuo tarpu, Xi pasakojime taip pat skiriamas dėmesys socialiniam aspektui. Visgi, įsigilinus į Xi kalbas pastebima, jog apie socialinę dimensiją kalbama išimtinai tik tandeme su ekonomika (kalbose pabrėžiamas ekonominis ir socialinis vystymasis; angl. *economic and social development*). Dar įdomiau, jog ši frazė dažniau naudojama, kai kalbama apie ekonominę ir socialinę vystymąsi pasaulyje (angl. *in all countries; worldwide*) su užuomina į besivystančias valstybes. Vėlgi, galima svarstyti apie šalutinius

---

²⁴⁸ Daugiau šia tema 3.1. poskyryje apie Kinijos ekologinę civilizaciją: transformacija iš agrikultūrinės į pramoninę civilizaciją Mao Zedong laikais, tuomet pasikeitimas į materialinę civilizaciją Deng Xiaoping valdymo metais bei dabartinis virsmas į ekologinę civilizaciją Xi Jinping eroje.

Kinijos tikslus tarptautinėje sistemoje, kurioje siekiama palenkti išsivysčiusias valstybes finansiškai ir kitais būdais remti besivystančias valstybes.

Kinijos pasakojimas pasauliui apie aplinkosaugą ir nustatytas Kinijos savo vaidmens suvokimas savo esme yra panašūs, tačiau verta išskirti reikšmingus niuansus. Bendrame aplinkosaugos kontekste Kinija save regi kaip silpnųjų užtarėją, tačiau savo vaidmenį suvokia kaip besivystančios valstybės. Tokiu būdu Kinija atsiskleidžia kaip save pasiskelbusi silpnųjų atstovė, o praktikoje tai gerai matoma JT derybų dėl klimato kaitos stabdymo kontekste, kuriame Kinija per eilę metų nusistovėjo kaip G-77 valstybių grupės atstovė. Nuosekliai dera daugiašališkumo, tarptautinės tvarkos saugojimo elementai. Taip pat atsikartoja ir griežta nacionalinė politika ir pasiekimai, kurie pasakojime figūruoja kaip vieni pagrindinių įvykių, o savo vaidmens suvokime reprezentuoja reikšmingą Kinijos gebėjimą. Pačios ekologinės civilizacijos idėjos skleidimas persmelkia visas tirtas Xi kalbas ir tai sustiprina COP15 bioįvairovės konferencija, vykusį Kinijoje 2021-aisiais metais. Pasakojime svarbus šis renginys kaip įvykis savo aplinkosauginių idėjų dalinimuisi ir tuo pačiu galimybė veikti Kinijai, daugiausiai tam, kad skleistų šią žinutę. Kinijos prezidento kalbose atsiskleidžiančiame pasakojime daug dėmesio žaliajam atsistatymui po COVID-19 sukeltos pandemijos. Nagrinėjant savo vaidmens suvokimą, tai reikšmingai prisidėjo prie dominuojančio siekio puoselėti daugiašališkumą ir skatinti besivystančių valstybių rėmimą.

Esti ir skirtumų tarp to, kaip apie aplinkosaugą kalbama pasauliui bei savo vaidmens suvokimo tarptautinėje sistemoje. Naratyvo analizė parodė technologijų ir žaliojo augimo svarbą Kinijos prezidentui, tuo tarpu tiriant savo vaidmens suvokimą technologijos neišryškėja tarp Kinijos gebėjimų. Tai paradoksalu, turint omenyje Kinijos technologines galimybes pasauliniu mastu, tačiau sietina su Kinijos identiteto statusu (besivystanti valstybė), kuris riboja galimybę girtis savo materialiniais pranašumais. Galiausiai, tiriant identitetą kaip savo vaidmens suvokimo dalį išryškėja Xi požiūris, jog Kinija yra atsakinga ir besivystanti valstybė, tuo tarpu tai nėra pasakojimo apie aplinkosaugą dalis.

6.3. Ištirtųjų ES ir Kinijos aplinkosaugos aspektų tarpusavio darna

Apibendrinant, abiejų veikėjų vidiniai diskursai, išoriniai aplinkosaugos pasakojimai ir atskleisti savo vaidmens suvokimai yra tarpusavyje darnūs. Tačiau Kinijos pusėje neabejotinai daugiau skirtumų, kurie yra reikšmingi. Konkrečiai, reikšmingi skirtumai tarp ekologinės civilizacijos diskurso turinio ir Kinijos pasakojimo apie aplinkosaugą pasauliui. ES skirtumai nėra tokie reikšmingi, iš esmės pasakojimas pasauliui visiškai atitinka ekologinės modernizacijos idėjas. Tuo tarpu Kinijos skirtumai tarp aplinkosauginio pasakojimo ir savo vaidmens suvokimo yra mažesni nei tarp ekologinės civilizacijos

idėjų ir aplinkosauginio pasakojimo, bet vėl reikšmingesni nei ES pusėje. Nustatyti ES pasakojimas apie aplinkosaugą ir savo vaidmens suvokimas tarptautinėje sistemoje savo esme yra nuosekliai atitinkantys.

Penktajame skyriuje tiriant ES ir Kinijos savo vaidmens suvokimus tarptautinėje aplinkosaugos sistemoje buvo pabrėžti šalutiniai abiejų veikėjų tikslai sprendžiant aplinkosaugos problemą. Tuo tarpu šeštajame skyriuje vertinant šių aplinkosaugos milžinų vidinę darną stipriau išryškėjo tik Kinijos šalutiniai tikslai. Nors ES šalutiniu tikslu išlieka noras šią krizę paversti ekonominiu laimėjimu ilguoju laikotarpiu, tačiau tai neatnešė ženklų skirtumų lyginant ekologinės modernizacijos ir ES pasakojimą pasauliui. Palyginus Kinijos vidinio aplinkosaugos diskurso pamatines idėjas su Xi aplinkosaugos pasakojimu tarptautinei bendruomenei pasitvirtino ankstesniame skyriuje nustatytas Kinijos šalutinis ideologinis uždavinys – aplinkosaugos politika Kinijos arsenale galimai yra dar viena priemonė globalioje kovoje su demokratiniu pasauliu. Tirtose von der Leyen kalbose įžvelgti ideologinių užuomazgų sudėtinga. Iš kitos pusės, pati EK pirmininkė netgi pabrėžė ES atvirumą bendradarbiauti ir remti visas valstybes, kurios sutinka su anglies dvideginio emisijų apmokestinimo poreikiu, tad galbūt tai galima laikyti tam tikru ideologiniu barjeru taršioms valstybėms nesutinkančioms su ES primetinėjamosiomis normomis.

Žvelgiant detaliau, iš socialinės perspektyvos, abu veikėjai lyg ir pabrėžia to svarbą, tačiau EK pirmininkė savo žodžius pagrindžia konkrečiais jau įgyvendintais veiksmais siekiant užpildyti šią nišą, o Xi tik akcentuoja, kad tai yra išsivysčiusių valstybių atsakomybė užtikrinti socialinį ir ekonominį vystymąsi visame pasaulyje. Iš technologijų ir inovacijų pusės, Kinija nepabrėžia savo technologinių pajėgumų ar pranašumų, nesigiria, tuo tarpu ES naudojasi proga pabrėžti Europos pranašumus šioje srityje.

Verta sugrįžti prie trečiajame skyriuje Heidi Wang-Kaeding išskirto vieno pagrindinių skirtumų tarp liberalaus environmentalizmo ir Kinijos siūlomos vizijos. Tai yra aplinkosaugos ir ekonominių interesų hierarchija. Savo filosofijoje Xi sulieja ribą tarp aplinkosaugos ir ekonominių interesų – ekologija, gamtos saugojimas iš savęs yra vertė. Tuo tarpu liberalioje aplinkosaugoje bandoma derinti ekonominius poreikius su poreikiu saugoti gamtą. Lyginant atskleistus ES ir Kinijos vidinius diskursus, išorinius pasakojimus ir savo vaidmens suvokimus, vertinant jų vidinę darną ir, galų gale, šiuo metu lyginant šių dviejų veikėjų tarpusavio darną aplinkosaugoje pasitvirtina, jog ES daugiau dėmesio skiria ekonomikai, ekonominių interesų derinimui su aplinkosaugos problemų sprendimu. Tuo tarpu Kinija apie ekonominę dalį kalba daug mažiau, kalbose dominuoja didaktika apie žmogaus ir gamtos santykį ir harmoniją, apie tai, kaip pastarųjų užtikrinimas yra pagrindinė sąlyga išlikti žmonijai ir mūsų planetai.

IŠVADOS

Šiame magistro baigiamajame darbe buvo siekiama išsiaiškinti, kaip dera ES ir Kinijos vidiniai aplinkosaugos diskursai, išoriniai pasakojimai apie aplinkosaugą ir savo vaidmens suvokimai tarptautinėje aplinkosaugos arenoje. Darbo problema kilo žvelgiant į paskutinių kelių metų globalaus klimato kaitos valdymo istoriją. Pastaroji pažymėta ambicingu vienybės žingsniu (Paryžiaus susitarimas), nuviliančiu *deža vu* (JAV istoriškai ne pirmą kartą atsitraukė pagilėjusio tarptautinio bendradarbiavimo akivaizdoje) ir pastaruosius įvykius palydėjusiu lyderystės vakuumu, nors buvo ir tėra nemažai kalbama apie ES ir Kinijos bendradarbiavimo aplinkosaugoje potencialą.

Tyrimas atskleidė, jog pagal tirtuosius tris dėmenis ES ir Kinijos darna aplinkosaugos srityje yra ribota. Visų pirma, ekologinės modernizacijos ir ekologinės civilizacijos vidiniai aplinkosaugos diskursai ES ir Kinijoje neturi alternatyvų bei persmelkia šių veikėjų sprendimų priėmėjų pasakojimus apie aplinkosaugą tarptautinei bendruomenei ir savo vaidmens suvokimus tarptautinėje sistemoje. Tačiau savo pamatinėmis idėjomis vidiniai ES ir Kinijos aplinkosaugos diskursai nedera ir tai nulemia dar platesnį išsiskyrimą atsižvelgiant į šių dviejų veikėjų sprendimų priėmėjų kalbas. Kinijos skleidžiamas ekologinės civilizacijos idėjas galima traktuoti kaip tiesioginį „kiniškojo sprendimo“ siūlymą pasaulinei bendruomenei. Ši linija nuosekliai atskleista viso tyrimo metu: ekologinės civilizacijos idėjų sklaida yra pamatinis akmuo Kinijos lyderiui Xi Jinping kalbant apie aplinkosaugą ar suvokiant savo vaidmenį aplinkosaugoje. Tarptautinei bendruomenei siūlomas kiniškasis civilizacinis posūkis aplinkosaugos kailyje, nors tuo pačiu Kinijos atstovas kalbėdamas su pasauliu sumaniai strateguoja: išlaikomas Kinijos kaip besivystančios valstybės įvaizdis ir nuosekliai keliamas spaudimas išsivysčiusioms valstybėms. Pagrindinių Kinijos lyderio kalbų analizė paryškino Kinijos šalutinius tikslus klimato kaitos kontekste, pastarieji apima ideologinius Kinijos nacionalinės strategijos siekius. Tuo tarpu, ES atstovės Ursulos von der Leyen kalbų analizė patvirtino neblėstančią ekologinės modernizacijos diskurso įtaką europietiškam požiūriui į aplinkosaugos problemas. Ekonominės priemonės ir ekonominės galimybės išryškėja kaip ES siūlymo pasauliui esmė. Iš šios perspektyvos ES taip pat siekia savo šalutinio tikslo: sėkmės atveju, šią krizę pavertus laimėjimu, ateities pasaulyje ES bus istoriją rašančioji lyderė.

Abu veikėjai jaučia didelį įpareigojimą imtis lyderystės, siūlyti sprendimus tarptautinei bendruomenei ir tai suprantama, turint omenyje ES ir Kinijos kaip klimato super galių statusą – tokio dydžio ekonomikos ne tik gali reikšmingai prisidėti prie aplinkosaugos problemų sprendimo, bet ir yra tiesiogiai bei netiesiogiai atsakingos už didžiulę pasaulinės ekologinės krizės dalį. Kalbėdamos tarptautinei auditorijai ES ir Kinija reguliariai pabrėžia savo indėlį į aplinkosaugos problemų sprendimą. Šiuo aspektu aiškiai ir tyrimo kontekste labai iliustratyviai išsiskiria Ursulos von der Leyen ir Xi Jinping

veiksmai dėl klimato kaitos stabdymo. Kinijos lyderis mėgaujasi dalindamasis nacionaline statistika ir konkrečiais nacionaliniais aplinkosaugos laimėjimais, parankiai parašėse paliekant aplinkosauginio autoritarizmo šalutinius efektus. Tuo tarpu EK prezidentė pasaulį siekia sužavėti ES žaliųjų investicijų mastais tiek viduje, tiek už ES ribų bei Europos žaliojo kurso sėkmės istorija. Šis aspektas itin iliustratyvus, nes vėl išryškėja abiejų veikėjų šalutinių tikslų siekimas: Kinija neatitrūksta nuo savo nacionalinės strategijos su integralia ekologinės civilizacijos dalimi, o ES savo efektyvumą grindžia finansiniais pajėgumais, siekiu diktuoti sąlygas ateities žaliosiose rinkose. Aptartieji tyrimo rezultatai leidžia kiek banaliai reziumuoti, jog ideologiniai skirtumai gali sutrukdyti arba jau užkerta kelius potencialiai ES ir Kinijos jungtinei lyderystei vardan planetos išgelbėjimo.

Darbe ištirti ES ir Kinijos vidiniai aplinkosaugos diskursai, išoriniai pasakojimai pasauliui apie aplinkosaugą ir savo vaidmens suvokimai tarptautinėje aplinkosaugos sistemoje. Šių dėmenų visumos matymas leidžia susidaryti platesnį vaizdą apie dviejų veikėjų suderinamumą aplinkosaugos srityje. Galų gale, tai gali sufleruoti ne tik apie ateities ES-Kinijos bendradarbiavimo potencialą. Bendrų prielaidų tarp klimato super galių užčiuopimas ar net sąmoningas jų konstravimas gali nulemti ir visos globaliosios klimato išsaugojimo kryptį. Žvelgiant iš praktinės politikos perspektyvos, prasminga nagrinėti, kas kalbama, kaip valstybių vadovai suvokia aplinkosaugą ir savo šalies vaidmenis tarptautinėje sistemoje, nes aplinkosaugos problemos yra universalios ir liečia visą planetą. Šie klausimai yra daugiausia koordinuojami ir sprendžiami Jungtinių Tautų režimo rėmuose, kur dešimtys ir šimtai valstybių derasi dėl ateities veiksmų. Derybose pirmiausia akcentuojami bendrumai, kylantys iš kiekvienos valstybės supratimo apie problemą, apie jos mastą ar savo vaidmenį tame kontekste. Šioje šviesoje itin aktualu tirti ne tik didžiųjų klimato kaitos žaidėjų materialiuosius galios išteklius ar išskaičiavimus, bet ir idėjinę plotmę, kuri leidžia pamatyti platesnį vaizdą, ypač tokioje jautrioje politikos srityje kaip aplinkosauga.

Žinoma, atliktas tyrimas turi tam tikrų ribotumą, tačiau tai taip pat palieka galimybių ir erdvės ateities darbams siekiant išplėsti šį akademinį lauką. Darbe neatsižvelgiama į geopolitinius ir ekonominius veiksnius, galinčius daryti įtaką veikėjų vidiniams diskursams, išoriniams pasakojimams ir savo vaidmens suvokimams. Taip pat neatsižvelgiama ir į vidinę ES valstybių narių dinamiką. Dėl nustatytos darbo apimties tiriamas ribotas kiekis pirminių šaltinių pasirinkus tik po vieno ES ir Kinijos sprendimų priėmėjo kalbas. Vaidmenų teorijos atstovai daro prielaidą, jog sprendimų priėmėjų nacionaliniai vaidmens suvokimai turi tamprų ryšį su valstybės užsienio politika²⁴⁹, tokį tiesioginį ryšį

---

²⁴⁹ Pavyzdžiui: Wish, 534; Richard Adigbuo, „Beyond IR Theories: The Case for National Role Conceptions“. *South African Journal of Political Studies*, 2007, 34, 83-97

nurodo ir naudotas Marijke Breuning modelis. Todėl papildomai galima būtų išplėsti šį tyrimą bei nagrinėti, kaip nustatyti ES ir Kinijos savo vaidmens suvokimai veikia vykdomos užsienio politikos arba vaidmens įgyvendinimo (angl. *role performance*) forma ir dera tarpusavyje. Tiriant ES ir Kinijos dvišalius santykius aplinkosaugos srityje galima būtų analizuoti potencialius pokyčius pasakojimuose apie aplinkosaugą ar savo vaidmens suvokimuose. Ateities tyrimuose gali būti nustatyti konfliktuojantys savo vaidmens suvokimai (angl. *role conflicts*) ES arba Kinijos pusėje, tuomet būtų galima įtraukti ir platesnį vaidmenų teorijos arsenalą tiriant veikėjo vaidmens ir jų suvokimų pokyčius bėgant laikui. Žvelgiant iš 2022 metų konteksto, atrodytų reikšminga pasigilinti, kokią įtaką ES ir Kinijos bendradarbiavimui aplinkosaugos srityje turi Vladimiro Putino Rusijos karas Ukrainoje, turint omenyje, jog Europa yra istoriškai veikiama Rusijos įtakos ir jos teritorijoje esančių gamtinių išteklių. 2022 metų balandžio mėnesį vykęs ES-Kinijos viršūnių susitikimas parodė, jog net ir Rusijos agresijos bei tebesitęsiančios pasaulinės pandemijos akivaizdoje abi pusės randa vietas klimato kaitos stabdymo klausimams. Tiesa, dabartinėmis aplinkybėmis šie klausimai užima antraeilį vaidmenį siekiant pabrėžti bendrumus.

Šiame tyrimų lauke ypatinga ES pozicija dėl unikalios jos viršvalstybinio atstovavimo pripažinimo tarptautinėje erdvėje. Nors šio darbo rėmuose siekta apibrėžti ES poziciją, tačiau reikia pripažinti, jog kova dėl ES vaidmens formavimo vyksta nuolat ir ES vidaus dinamika yra itin reikšmingas faktorius vertinant ateities ES pasirinkimus susijusius su aplinkosauga. Pavyzdžiui, šiuo metu ES Taryboje pirmininkauja Prancūzija ir per ateinančius metus šį postą užims Čekija ir Švedija. Turint omenyje, jog visą Europą slegia Ukrainos valstybės katastrofa ir nežinomybė dėl Rusijos agresijos, detalesnio nagrinėjimo ir dėmesio vertos šių valstybių narių pozicijos dėl aplinkosaugos politikos ir dvišalio bendradarbiavimo su Kinija. Tuo tarpu Vokietija yra itin svarbi ES žaliosios darbotvarkės formavimo procese, o rekordiškai gerai 2021 metų parlamento rinkimuose pasirodžiusi Vokietijos žaliųjų partija (GRÜNE) ateityje gali paskatinti papildomą „žaliąjį impulsą“ aplinkosaugos ambicijoms ES lygmenyje.

Literatūros sąrašas

1. „Common Ground Taxonomy – Climate Change Mitigation“, International Platform on Sustainable Finance, 2021-11-04, <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/211104-ipsf-common-ground-taxonomy-instruction-report-2021_en.pdf> [žiūrėta 2022-05-02]
2. „EU–China Leaders’ Statement on Climate Change and Clean Energy“, 2018-07-16, <<https://www.consilium.europa.eu/media/36165/final-eu-cn-joint-statement-consolidated-text-with-climate-change-clean-energy-annex.pdf>> [žiūrėta 2022-01-12]
3. „Green is Gold: The Strategy and Actions of China’s Ecological Civilization“, UN Environment Programme, 2016, < <https://reliefweb.int/report/china/green-gold-strategy-and-actions-chinas-ecological-civilization>> [žiūrėta 2022-04-22]
4. „Introduction to Green Economy: UNEP Governing Council Decision 27/8“, 2014-02-22, <<https://europa.eu/capacity4dev/public-environment-climate/documents/introduction-green-economy-unesp-governing-council-decision-278>> [žiūrėta 2022-04-11]
5. Aggestam, Lisbeth, „Role Conceptions and the Politic of Identity in Foreign Policy“, *ARENA Working Papers*, 1999, 8.
6. Andersen, Mikael S. ir Ilmo Massa, „Ecological Modernization — Origins, Dilemmas and Future Directions“. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 2000, 2.
7. Bäckstrand, Karin ir Eva Lövbrand, „Climate Governance Beyond 2012: Competing Discourses of Green Governmentality, Ecological Modernization and Civic Environmentalism“. Kn. M. Pettenger (sud.) *The Social Construction of Climate Change: Power, Knowledge, Norms, Discourses*, Hampshire: Ashgate, 2007.
8. Bäckstrand, Karin ir Eva Lövbrand, „The EU’s role in climate change negotiations: from leader to ‘leadior’“, *Journal of European Public Policy*, 2013, 20:10.
9. Bersick, Sebastian, „China and the EU: Trade and national role conceptions“. Kn. S. Harnisch, S. Bersick, J. Gottwald, *China's International Roles*. Routledge, 2016.
10. Breuning, Marijke, „Role theory research in international relations: State of the art and blind spots“. Kn. S. Harnisch, C. Frank, H.W. Maull (sud.) *Role Theory in International Relations: Approaches and Analyses*, London: Routledge, 2011.
11. Buckley, Lila, „Engaging with China’s ecological civilization. A pathway to a green economy?“, *Green Economy Coalition*, 2021, 4. <<https://www.greeneconomycoalition.org/news-and-resources/engaging-with-chinas-ecological-civilisation>> [žiūrėta 2022-01-18]

12. Chen, Sibó ir Yuezhi Zhao, „Ecological Civilization: A Blindspot in Global Media Coverage of China’s Environmental Governance“, *Environmental Communication*, 2021, 16:2. <<https://doi.org/10.1080/17524032.2021.1981419>> [žiūrėta 2022-04-11]
13. Christiansen, Thomas, „A Liberal Institutional Perspective on China–EU Relations“. Kn. J. Wang, W. Song (sud.) *China, the European Union and the International Politics of Global Governance*. New York: Palgrave Macmillan, 2016.
14. Geall, Sam ir Adrian Ely, „Narratives and Pathways towards an Ecological Civilization in Contemporary China“. *The China Quarterly*, 2018, 236. <<https://doi.org/10.1017/S0305741018001315>> [žiūrėta 2022-04-01]
15. Gilley, Bruce, „Authoritarian environmentalism and China’s response to climate change“, *Environmental Politics*, 2012, 21:2.
16. Godbole, Avinash, „Paris Accord and China’s Climate Change Strategy“, *India Quarterly*, 2016, 72:4.
17. Gouldson, Andrew ir Joseph Murphy, „Ecological modernization and the European Union“, *Geoforum*, 1996, 27:1. <[https://doi.org/10.1016/0016-7185\(96\)00002-4](https://doi.org/10.1016/0016-7185(96)00002-4)> [žiūrėta 2022-04-08]
18. Gurol, Julia ir Anna Starkmann, „New Partners for the Planet? The European Union and China in International Climate Governance from a Role-Theoretical Perspective“, *Journal of Common Market Studies*, 2021, 59:3.
19. Hajer, Maarten A. *The Politics of Environmental Discourse: Ecological Modernization and the Policy Process*. New York: Oxford University Press, 1996.
20. Hansen, Mette H., et al., „Ecological civilization: Interpreting the Chinese past, projecting the global future“. *Global Environmental Change*, 2018, 53. <<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2018.09.014>> [žiūrėta 2022-03-26]
21. Harnisch, Sebastian, „Role theory Operationalization of key concepts“. Kn. S. Harnisch, C. Frank, H.W. Maull (sud.) *Role Theory in International Relations: Approaches and Analyses*, London: Routledge, 2011.
22. He, Kai, „Role conceptions, order transition and institutional balancing in the Asia-Pacific: a new theoretical framework“. *Australian Journal of International Affairs*, 2018, 72:2.
23. Holsti, Kelevi, „National Role Conceptions in the Study of Foreign Policy“, *International Studies Quarterly*, 1970, 14:3.
24. Hopf, Ted, „The Promise of Constructivism in International Relations Theory“, *International Security*, 1998, 23.
25. Huang, Chengliang, „Theoretical Origins of Xi Jinping’s Thought on Ecological Civilization“, *Chinese Journal of Urban and Environmental Studies*, 2019, 7:2. <<http://dx.doi.org/10.1142/S2345748119750022>> [žiūrėta 2022-04-02]

26. Huang, Ping ir Linda Westman, „China's imaginary of ecological civilization: A resonance between the state-led discourse and sociocultural dynamics“, *Energy Research and Social Science*, 2021, 81. <<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214629621003467#b0165>> [žiūrėta 2022-04-11]
27. Yan, Bo, „The EU-China-US trilateral relations in global climate governance: the perspective of China“. Kn. J. Men, S. Schunz, D. Freeman (sud.) *Evolving Relationship Between China, the EU & the USA: A New Global Order?*. London, New York: Routledge, 2019.
28. Jakniūnaitė, Dovilė ir Evaldas Nekrašas, „Kaip tirti tarptautinius santykius konstruktyvistiškai: filosofinių prielaidų ir teorinių nuostatų analizė“, *Politologija*, 2010, 59.
29. Janicke, Martin, „Ecological Modernization – a Paradise of Feasibility but no General Solution. Kn. L. Mez, L. Okamura, H. Weidner (sud.) *The Ecological Modernization Capacity of Japan and Germany*, Springer VS Wiesbaden. <https://doi.org/10.1007/978-3-658-27405-4_2> [žiūrėta 2022-04-07]
30. Jorgensen, Knud Erik, ir Reuben Wong, „Social Constructivist Perspectives on China-EU Relations“. Kn. J. Wang, W. Song (sud.) *China, the European Union and the International Politics of Global Governance*. New York: Palgrave Macmillan, 2016.
31. Keohane, Robert O. ir David G. Victor, „The Regime Complex for Climate Change“. *Perspectives on Politics*, 2011, 9:1.
32. Kostka, Genia ir Chunman Zhang, „Tightening the grip: environmental governance under Xi Jinping“, *Environmental Politics*, 2018, 27:5. <<https://doi.org/10.1080/09644016.2018.1491116>> [žiūrėta 2022-03-22]
33. Leipold, Sina, „Transforming ecological modernization ‘from within’ or perpetuating it? The circular economy as EU environmental policy narrative“. *Environmental Politics*, 2021, 30:6.
34. Lenschow, Andrea ir Carina Sprungk, „The Myth of a Green Europe“, *Journal of Common Market Studies*, 2010, 48:1.
35. Li, Hongwei, „Main Contents of Xi Jinping’s Thought on Ecological Civilization“, *Chinese Journal of Urban and Environmental Studies*, 2019, 7:2. <<https://doi.org/10.1142/S2345748119750046>> [žiūrėta 2022-04-02]
36. Li, Yifei ir Judith Shapiro, *China Goes Green: Coercive Environmentalism for a Troubled Planet*, Cambridge: Polity Press, 2020.
37. Lynggaard, Kennet, „Exploring the emotional appeal of green and social Europe myths among pan-European Union organizations“. *Journal of European Public Policy*, 2017, 24:10.
38. Liu, Lei et al., „The EU-China relationship in a new era of global climate governance“, *Asia Europe Journal*, 2019, 17.
39. Machin, Amanda, „Changing the story? The discourse of ecological modernisation in the European Union“, *Environmental Politics*, 2019, 28:2.

40. Mol, Arthur P. J., „Environment and Modernity in Transitional China: Frontiers of Ecological Modernization“. *Development and Change*, 2006, 37:1.
41. Nachajūtė, Dominyka, „Europos žaliasis kursas: „žmogaus mėnulyje momentas“ ar tik eilinė strategija?“. Bakalauro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2020.
42. Oberthur, Sebastian ir Claire Roche Kelly, „EU Leadership in International Climate Policy: Achievements and Challenges“, *The International Spectator*, 43:3, 2008.
43. Oberthur, Sebastian, „Where to go from Paris? The European Union in climate geopolitics“, *Global Affairs*, 2016.
44. Oertel, Janka et al., „Climate superpowers: How the EU and China can compete and cooperate to a green future“, *European Council on Foreign Relations*, 2020. <https://ecfr.eu/publication/climate-superpowers-how-the-eu-and-china-can-compete-and-cooperate-for-a-green-future/> [žiūrėta 2022-01-18]
45. Parker, Charles F. et al., „Assessing the European Union’s global climate change leadership: from Copenhagen to the Paris Agreement“. *Journal of European Integration*, 2017, 39:2.
46. Patterson, Molly ir Kristen R. Monroe, „Narrative in Political Science“. *Annual Review of Political Science*, 1998, 1. <<https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev.polisci.1.1.315>> [žiūrėta 2022-04-15]
47. Schreurs, Miranda, „The European Union and the Paris Climate Agreement: moving forward without the United States“, *Chinese Journal of Population Resources and Environment*, 2017, 15:3.
48. Scott, David, „Environmental issues as a ‘strategic’ key in EU-China relations“, *Asia Europe Journal*, 7.
49. Van Schaik, Louise ir Simon Schunz, „Explaining EU Activism and Impact in Global Climate Politics: Is the Union a Norm- or Interest-Driven Actor?“, *Journal of Common Market Studies*, 2012, 50:1.
50. von der Leyen, Ursula, „Speech by President von der Leyen at the Climate Ambition Summit“, 2020-12-16, <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_20_2403> [žiūrėta 2022-05-02]
51. von der Leyen, Ursula, „Speech by President von der Leyen at the One Planet Summit“, 2021-01-11, <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_21_61> [žiūrėta 2022-05-02]
52. von der Leyen, Ursula, „Speech by President von der Leyen at the Opening of the High-Level Conference 'Investing in climate action: The Make-or-Break Decade', in cooperation with the EIB“, 2021-03-24, <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_21_1361> [žiūrėta 2022-05-02]

53. von der Leyen, Ursula, „Speech by President von der Leyen at the Global Leaders Summit hosted by U.S President Joe Biden on the occasion of Earth Day“, 2021-04-22, <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_21_1882> [žiūrėta 2022-05-02]
54. von der Leyen, Ursula, „Speech by President von der Leyen at the UN Climate Change Conference (COP26)“, 2021-11-01, <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_21_5741> [žiūrėta 2022-05-02]
55. von der Leyen, Ursula, „Speech by President von der Leyen on the occasion of the COP25 in Madrid“, 2019-12-02, <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_19_6651> [žiūrėta 2022-05-02]
56. von der Leyen, Ursula, „Statement by President von der Leyen on delivering the European Green Deal“, 2021-07-14, <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_21_3701> [žiūrėta 2022-05-02]
57. Wang, Yi, „A Joint Response to Climate Change A Better Environment for Our Planet“, 2019-09-24, <https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/zyjh_665391/201909/t20190924_678772.htm> [žiūrėta 2022-05-02]
58. Wang-Kaeding, Heidi, „What Does Xi Jinping’s New Phrase ‘Ecological Civilization’ Mean?“, The Diplomat, 2018-03-06, <<https://thediplomat.com/2018/03/what-does-xi-jinpings-new-phrase-ecological-civilization-mean/>> [žiūrėta 2022-01-13]
59. Weale, Albert ir Andrea Williams, „Between economy or ecology? The single market and the integration of environmental policy“. *Environmental Politics*, 1992, 1:4, 45–64 cituota iš Dominyka Nachajūtė, „Europos žaliasis kursas: „žmogaus mėnulys momentas“ ar tik eilinė strategija?“. Bakalauro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2020.
60. Wish, Naomi B., „Foreign Policy Makers and their National Role Conceptions“, *International Studies Quarterly*, 1980, 24:4, 533
61. Wunderlich, Jens-Uwe, „Positioning as Normative Actors: China and the EU in Climate Change Negotiations“, *Journal of Common Market Studies*, 2020, 58:5, 1107–1123
62. Xi Jinping, „Full text of Xi Jinping's report at 19th CPC National Congress“, *China Daily*, 2017-11-04, <https://www.chinadaily.com.cn/china/19thcpcnationalcongress/2017-11/04/content_34115212.htm> [žiūrėta 2022-01-18]
63. Xi Jinping, „Promote the construction of my country's ecological civilization to a new level“ (推动我国生态文明建设迈上新台阶), *Qiushi*, 2019-01-31, <http://www.qstheory.cn/dukan/qs/2019-01/31/c_1124054331.htm> [žiūrėta 2022-04-11]
64. Xi, Jinping, „Full text of Chinese President Xi Jinping's keynote speech at the Leaders' Summit of the 15th Meeting of the Conference of the Parties to the Convention on Biological Diversity“, 2021-10-12, <http://en.qstheory.cn/2021-10/13/c_667354.htm> [žiūrėta 2022-05-02]

65. Xi, Jinping, „Full text: Remarks by Chinese President Xi Jinping at Leaders' Side Event on Safeguarding Planet of G20 Riyadh Summit“, 2020-11-23, <http://en.qsttheory.cn/2020-11/23/c_565550.htm> [žiūrėta 2022-05-02]
66. Xi, Jinping, „Full Text: Remarks by Chinese President Xi Jinping at Climate Ambition Summit“, 2020-12-13, <http://en.qsttheory.cn/2020-12/14/c_573223.htm> [žiūrėta 2022-05-02]
67. Xi, Jinping, „Full Text: Remarks by Chinese President Xi Jinping at Leaders Summit on Climate“, 2021-04-23, <http://en.qsttheory.cn/2021-04/23/c_613388.htm> [žiūrėta 2022-05-02]
68. Xi, Jinping, „Full text: Written Statement by Xi Jinping at the World Leaders Summit COP26“, 2021-11-02, <http://en.qsttheory.cn/2021-11/02/c_676248.htm> [žiūrėta 2022-05-02]
69. Xi, Jinping, „Xi Jinping's speech at the United Nations Biodiversity Summit (full text)“, 2020-09-30, <<https://news.cgtn.com/news/2020-09-30/Full-text-Xi-Jinping-s-speech-at-UN-summit-on-biodiversity-Udo37GZogE/index.html>> [žiūrėta 2022-05-02]
70. Zelli, Fariborz, „The fragmentation of the global climate governance architecture“. *WIREs Climate Change*, 2011, 2.
71. Zhang, Yunhan ir Jan Orbie, „Strategic narratives in China's climate policy: analysing three phases in China's discourse coalition“, *The Pacific Review*, 2021, 34:1.

Summary

The research paper *EU and Chinese Solutions to Save the Planet: Internal Discourses, External Narratives and National Role Conceptions* examines the coherence between the European Union and China in the environmental sphere, based on the dominant domestic environmental discourses of these actors, external stories to the world about the environment, and their national role perceptions in the international environmental system. The research problem has arisen in the light of the history of global climate change management over the last few years. The latter is marked by an ambitious step towards unity (the Paris Agreement), a disappointing *déjà vu* moment (in the face of deepened international cooperation, the US has retreated not for the first time) and a leadership vacuum that has accompanied recent events, although there has been and is much talk about the potential for EU-China cooperation on the environment.

The paper is based on a constructivist approach, according to which similar identities of actors determine the level of cooperation. The defined discourses of EU ecological modernization and Chinese ecological civilization provide a significant context for research. The empirical analysis is based on the most important speeches on environment or climate change by Ursula von der Leyen and Xi Jinping through the years of 2019-2021. Firstly, the narrative analysis is used in order to reconstruct the story on the environment that both leaders are conveying to the international audience. It is done so by capturing how actors, main events and lessons to be learned or solutions to the problem are presented by the speakers. Later on, the national role conception framework is used as a tool for the analysis of the national role conceptions of EU and China. The selected speeches were filtered invoking the elements of identity, cultural heritage, domestic audience, capabilities and opportunities to act.

The study revealed that EU-China environmental coherence is limited according to the three components examined. Although EU and China were internally more or less coherent in the light of the internal discourses, external stories and national role conceptions, the mutual suitability was concluded to be lacking. It is concluded that the environmental “side goals” of EU and China together with the ideological differences may hinder or already prevent the potential EU-China joint leadership for the sake of saving the planet.

From the perspective of the real world politics, it makes sense to examine what is being talked, how heads of state perceive the environment and their country’s roles in the international system, because environmental issues are universal and affect the entire planet. These issues are largely coordinated and

addressed within the framework of the United Nations regime, where dozens and hundreds of states are negotiating future action. The negotiations focus primarily on the commonalities that arise from each party's understanding of the problem, its scale, or its role in that context. In this light, it is particularly important to examine not only the material power resources of the major players in climate change, but also the ideological plane, which allows us to see a broader picture, especially in such a sensitive policy area as the environment. The research can be developed by looking into the geopolitical and economic factors that may influence the actors' internal discourses, external narratives and national role conceptions. Also, the internal dynamics of EU Member States on environmental issues could be taken into account. Moreover, this study could be further expanded to examine how the established national role conceptions of EU and China in the form of foreign policy or role performance are consistent and compatible.